

ȚARA DE SVS

Revistă de conservarea și promovarea culturii tradiționale • Nr. 1-2 - 2013 (Anul VIII)

CUPRINS

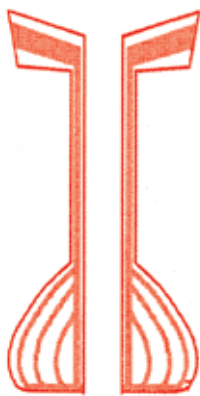
Prof. Ion Ilie - C.JC.P.C.T. la ceas aniversar	1
Elena Pricopie - Acțiuni culturale din calendarul de activități al instituției	2
Oana Mihaela Petrică - La aniversare	3
C.JC.P.C.T. Botoșani – Compartimentele instituției	4
Dumitru Lavric - Iarna magică (1)	8
Steliana Băltuță - O lume răsturnată	12
Margareta Mihalache - Târgul Mărțișorului	14
Margareta Mihalache - Târgul Meșterilor Populari	17
Steliana Băltuță - Tematica expoziției de bază și finalizarea reorganizării Muzeului Etnografic Botoșani	20
Vasile Ungureanu - Despre un joc al copilăriei	24
Constantin Cojocaru - Continuități istorice și culturale în microzona Corni-Vorona-Tudora	25
Ana Florescu - Artă naivă / Artă infantilă	29
Regulamentul Concursului „Porni Luceafărul...”	30
Laura Muruzuc - Două ceruri, Să zbor	31
Dorel Mihai Gaftoneanu - Servieta cu acte	31
Gheorghe Țuculeanu - De Florii	32
Nina Viciriuc - Schimbarea la față, Apocrife, S.M.S.	32
Noi apariții ale cărților scriitorilor botoșăneni	33
Mariana Rânghilescu - Precle și supranume	38
Dumitru Lavric - În căutarea muzicii Kletzmer	39
Șase jocuri populare din localitatea Tudora	43

Revistă editată de
CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII
TRADIȚIONALE Botoșani
cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani

Redacția:
Director: prof. Ion Ilie
Secretar General de redacție: Gellu Dorian
Redactori: dr. Angela Paveliuc Olariu, prof. Constantin Lupu,
etnolog Steliana Băltuță, prof. Margareta Mihalache,
coregraf Mihai Fediuc și Elena Pricopie
Secretariat, culegere: Gabriela Tăutu
Adresa: Pietonalul Unirii nr. 10, Botoșani
Tel./Fax: 0231-536322
E-mail: centrul_creatiei_bt@yahoo.com

ISSN: 2285-0937

Coperta I - Meșteri populari din Tudora
Foto secțiunea etnografie: Florin Ivan și Daniel I. Gancea.

Prof. Ion Ilie
Manager,
Consultant artistic

C.J.C.P.C.T. la ceas aniversar – 1968-2013 –

Au trecut 45 de ani de la înființarea acestei instituții care de fapt a apărut sub denumirea de **Casa de Creație** – o dată cu noua împărțire teritorială a țării, în județe.

Botoșanii, de-a lungul existenței sale, chiar dacă era cunoscut ca unul dintre raioanele regiunii Suceava, cu resurse financiare mici în comparație cu alte raioane a fost, totuși, cel mai „bogat” oraș în privința oamenilor de cultură și a instituțiilor artistice pe care le-a deținut încă după anii 1950, grație unor personalități marcante care trăiau pe aceste meleaguri sau a altora care plecaseră în capitală și au sprijinit în timp etatizarea unor instituții înființate după anii 1950 din pasiunea pentru muzică, pentru teatru sau pentru educația copiilor – **Teatrul „Vasilache”** și mai apoi **Școala de Muzică** ce avea să devină în timp, **Liceul de Arte „Ștefan Luchian”**.

Un merit deosebit l-a avut, în acest sens, **Max Weber** – un avocat cu o mare înclinare către muzică și artă în general; acesta a reușit să formeze o orchestră simfonică și împreună cu soția sa, Viorica Weber, absolventă a Institutului de teatru au pus bazele primului teatru de marionete din acest nord de țară – **Teatrul de copii „Vasilache”**.

Teatrul pentru adulți își făcuse apariția încă dinainte de război grație unor boieri împătimiți pentru arta teatrală dar bineînțeles că dacă înainte de 1950 o făceau din plăcere sau pasiune după acest an instituția a intrat în drepturile de funcționare legale de stat.

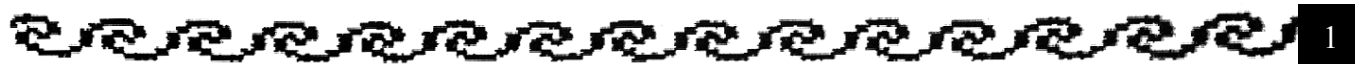
Pe un astfel de fond instituțional artistic a apărut „**Casa de Creație**” ce avea să se ocupe de studiul tradițiilor muzical – folclorice, etnografice, coregrafice, elaborând astfel un studiu de promovare și conservare a celei mai frumoase nestemate a neamului nostru – **folclorul din Țara de Sus**.

La conducerea și la elaborarea acestei acțiuni de cercetare și promovare a tradițiilor acestor locuri au contribuit, de la început, personalități artistice de reală valoare. Amintim aici pe Lucian Valea, Stelian Cârștian, Dumitru Țiganiuc, Vasile Iancu, Teodor Brădescu, Dumitru Lavric, Emil Iordache, Constantin Lupu. Acum, de compartimentul literatură-teatru se ocupă Gellu Dorian. Vasile Andriescu și Mihai Fediuc au adus reale contribuții în conservarea coregrafiei iar doamna dr. Angela Olariu și Margareta Mihalache, în etnografie, Nicolae Cornea, Gheorghe Popescu, Alexandru Sandu, Horațiu Ioan Lașcu în arta plastică de amatori. Și, nu în ultimul rând, Constantin Lupu și Ion Ilie au avut un rol important în culegerea și promovarea folclorului muzical.

Sigur că de-a lungul anilor au colaborat și s-au afirmat mulți artiști și formații de amatori; în ediția specială a revistei jubiliare și într-o antologie a C.J.C.P.C.T. ce va apărea în luna iunie a.c. vom prezenta pe larg și cronologic fiecare sector precum și formațiile valoroase apărute de-a lungul celor 45 de ani; îi vom aminti pe referenții de specialitate, meșterii și primarii care și-au adus o reală contribuție în susținerea și promovarea culturii tradiționale din județul Botoșani.

Până atunci, un sincer **mulțumesc** pentru toți aceia care **au venit, au lăsat, au plecat** sau au mai rămas între noi, contribuind la cunoașterea și promovarea tradițiilor populare din județul Botoșani.

Cu adâncă plăcaciune și recunoștință

Acțiuni culturale din calendarul de activități al instituției – 45 de ani de activitate, 1968-2013

Nu pot începe altfel decât prin a vă adresa D-voastră, cititorilor revistei, îndemnând la întărirea în credință, prin salutul special, specific acestor zile: HRISTOS A ÎNVIAT!

Poate nu întâmplător, acest număr al revistei apare într-un spațiu temporal încărcat de emoție, sărbătoarea Învierii Mântuitorului. Spun acest lucru deoarece pentru noi, cei ce suntem în slujba culturii botoșănene, această perioadă este una plină de sentimente și trăiri unice, strâns legate și de aniversarea celui de-al 45-lea an de existență a Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani.

Cu acest prilej, în intervalul 15-17 mai 2013 Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale a organizat - în parteneriat cu Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani și Consiliul Județean Botoșani -, Consfătuirea națională a directorilor centrelor pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale / centrelor culturale, ediția a VIII-a.

Tema consfătuirii a fost Misiunea instituțională și strategii în domeniul culturii tradiționale și educației permanente.

Ne-au onorat cu prezența, din partea Centrului Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, D-na Oana Petrică, director adjunct, D-na Mihăescu Corina, cercetător științific, D-l Dănuț Dumitrașcu, consultant artistic, D-l Marin Barbu, maestru balet, cărora le mulțumim pe această cale.

De asemenea, am fost onorați de prezența D-lui prefect Costică Macaleți și a D-lui viceprimar Viorel Iliuță.

Sub aspect cultural, anul 2013, a fost până acum și, sperăm că va fi până la finele lui, bogat în evenimente culturale de interes local, zonal ori național, actul cultural rămânând singura cale prin care arta poate lumina sufletele incrispate ale celor mai mulți dintre români.

Sperăm ca aceste manifestări ale culturii, educației prin actele de cultură, să fie percepute ca fiind modalitatea prin care înțelegem a ne obliga să ținem treaz spiritul doritor de cunoaștere dar în același timp de conservare și promovare a tradițiilor culturale ale poporului, singura cale de menținere a identității nației noastre.

Stă în bunul mers al lucrurilor să începem fiecare an, sub aspect cultural, cu Zilele Eminescu. Firesc, așa spune eu, luând în calcul locul poetului național în cultura și în inimile românilor.

Anul acesta, manifestările prilejuite de Zilele Eminescu, ediția a XLIV-a, s-au desfășurat în perioada 14-16 ianuarie, debutând la Vorona cu tradiționala Șezătoare literară, pelerinaj la conacul familiei Iurașcu și la Mânăstirea Vorona.

Evenimentele din 15 ianuarie, Ziua Culturii Naționale, au culminat cu Gala decernării Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” - Opera Omnia, ediția a XXII-a, acordat poetului Nicolae Prelipcean pentru întreaga activitate și a Premiului - Opera Prima, ediția a XIV-a, acordat tânărului poet basarabean Anatol Grosu, distincție atribuită debutanților.

Aceasta amplă manifestare culturală a fost organizată de Primăria Municipiului Botoșani, Consiliul Local Botoșani, Fundația Culturală „Hyperion-caiete botoșănene”, în colaborare cu Consiliul Județean Botoșani, Memorialul Ipotești - Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”, cu sprijinul Ministerului Culturii și al Societății Culturale „Raluca Iurașcu”, amfitrionul acestui eveniment de înaltă ținută fiind scriitorul Gellu Dorian, referent literatură-teatru al CJCPCT Botoșani.

Șezătorile iernii, manifestare culturală de tradiție, aflată la a XXIII-a ediție, s-au derulat pe parcursul lunii februarie în localitățile: Răchiti - 3 februarie, Călărași - 10 februarie, Flămânzi - 17 februarie și Vlăsinești - 24 februarie. Au participat specialiștii Centrului, managerul instituției, prof. Ion Ilie, prezent de altfel, la toate acțiunile culturale și scriitorii:

Cristina Șoptelea, Dumitru Necșanu, Gabriel Alexe, Petruț Pârvescu, Dumitru Țiganiuc, Cezar Florescu, Al. D. Fundulea, Vlad Scutelnicu, Constantin Bojescu, Vasile Iftimie, Nicolae Corlat, Ciprian Manolache, Mircea Oprea.

Șezătorile au împletit momentele de poezie cu cântece și dansuri populare susținute de soliști și ansambluri de dansuri populare locale, participarea ansamblului „Balada” coordonat de coregraful Mihai Fediuc întărind programul artistic de dansuri și cântece populare tradiționale.

Tradiționalele șezători, ce promovează și transmit generațiilor tineri obiceiurile locale, au fost organizate de C.J.C.P.C.T. Botoșani în parteneriat cu primăriile locale.

Târgul mărțișorului, ediția a III-a, 27 februarie - 1 martie, organizat în colaborare cu Primăria Municipiului Botoșani, sub patronajul Consiliului Județean, a fost coordonat de referent etnograf Margareta Mihalache. Alături de meșterii populari botoșăneni au participat meșteri din Suceava, Iași, Neamț, Covasna, Harghita.

Festivalul Național de Muzică Ușoară „Mărțișor Dorohoian”, ediția a XXX-a, 1-3 martie 2013, festival-concurs cu tradiție, care a consacrat de-a lungul timpului nume sonore ale muzicii ușoare românești, a continuat șirul acestor evenimente. Un festival de înaltă ținută, a fost organizat în colaborare cu: Consiliul Județean Botoșani, Primăria Municipiului Dorohoi, Consiliul Local Dorohoi, Clubul Copiilor și Elevilor Dorohoi, Casa de Cultură Dorohoi. Ca de obicei, de toate aspectele ce țin de organizare și recitalurile numelor mari ale muzicii ușoare românești, s-a preocupat direct managerul instituției, prof. Ion Ilie care anul acesta a îmbogățit această manifestare editând o broșură privind istoricul festivalului.

Trofeul festivalului a fost câștigat de **Eugeniu Adrianov din Republica Moldova**, apoi juriul a decis ca primele locuri să revină, pe categorii de vârstă, astfel:

- Categoria 11-15 ani - Ana Maria Bucșa, Iași;
- Categoria 16-29 ani - Rodica Elena Tudor, Ploiești.

Târgul național al meșterilor populari, ediția a VII-a, 19 - 21 aprilie 2013, acțiune coordonată de referent etnograf Margareta Mihalache, a reunit meșteri populari din toate zonele etnografice ale țării.

Festivalul-concurs de muzică populară „Satule mândră grădină”, 20-21 mai 2013, ediția a XXXV-a, în parteneriat cu Primăria Bucecea, festival interjudețean care reușește să scoată la lumină soliști vocali și instrumentiști de valoare, ce transmit generațiilor viitoare zestrea folclorului românesc.

Toate acțiunile culturale au fost organizate sub egida și cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani.

S-au scurs rând pe rând atâtea împliniri pe care numai arta le-a putut cizela în diferitele ei chipuri, învățându-ne să trăim în șaptele versului și armonia muzicii pe cărările anilor ce ne străbat viețile, șlefuiind în noi o adevărată operă de artă: sufletul. Este absolut necesară evoluția noastră spirituală și nu există altă cale decât cultura, arta sub toate formele ei. Fără cultură, fără educație permanentă, omul nu poate privi cu speranță către generațiile viitoare.

Un foarte bun manager cultural, o echipă de profesioniști care înțeleg importanța conservării și promovării tradițiilor culturale precum și necesitatea organizării tuturor evenimentelor culturale într-un mod care să însemne educație permanentă, nu doar ieșire din cotidian, pot schimba radical mentalitatea despre importanța educației prin evenimente culturale, ca o completare continuă a celorlalte forme educaționale.

Realizarea acestui lucru mareț, consider că este premiul echipei Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale coordonată de neobositul manager, prof. Ion Ilie, la acest jubileu aniversar. LA MULȚI ANI!

Oana Gabriela Petrică
Director adjunct,
Centrul Național pentru Conservarea
și Promovarea Culturii Tradiționale

La aniversare

45 de ani, aproape o jumătate de veac de activitate nobilă, slujită cu competență și inspirată forță creatoare, recomandă Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani drept o prestigioasă instituție de specialitate.

Prilej de bucurie și nostalgie, această aniversare este semnul normalității temeinic susținută de continuitatea unor idealuri, ale uni crez. Este acea vocație a dăinuirii pentru care suntem recunoscători celor care s-au dedicat păstrării și transmiterii zestrei culturii populare.

Cât de bogată este zona Botoșanilor în tradiții spirituale o dovedește paleta bogată și diversă de activități întreprinse de Centru de-a lungul vremii.

Campanii de identificare și cercetare a datinilor și creațiilor populare, festivaluri, sesiuni de comunicări, târguri, publicații de înaltă ținută, toate, și multe altele, au dus faima valorilor culturii tradiționale din Botoșani în țară și în străinătate.

Rezultatele remarcabile obținute sunt ale unei instituții de tradiție și prestigiu, o instituție de cultură emblemă a județului Botoșani.

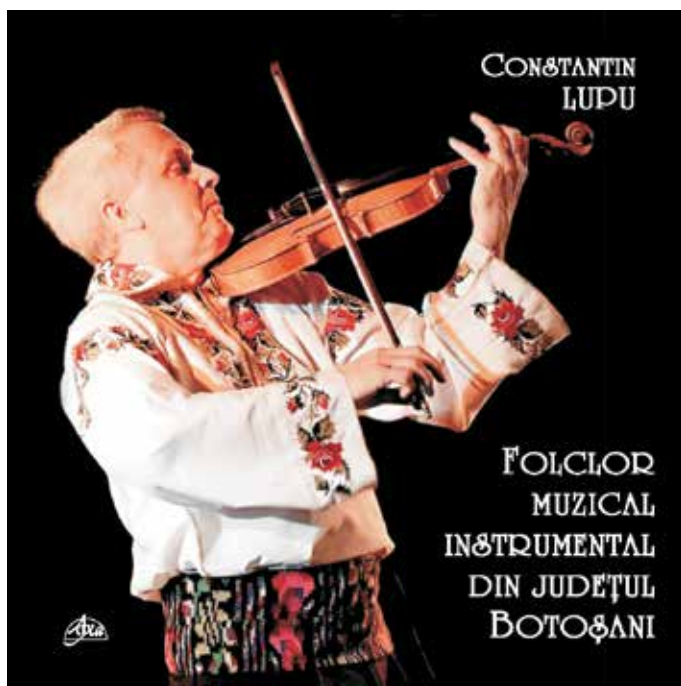
La ceas aniversar, vă adresez, stimați și dragi colegi, respectuoase mulțumiri pentru rodnică noastră colaborare și felicitări pentru împlinirile de până acum și izbânzile viitoare.

CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BOTOȘANI - COMPARTIMENTELE INSTITUȚIEI -

MUZICĂ

ESTE O CERTITUDINE FAPTUL CĂ VALOAREA CREAȚILOR MUZICAL-FOLCLORICE BOTOȘĂNESE s-a impus prin vechimea și numărul considerabil de mare al culegerilor de folclor. De la atestări ce vin din secolul XIX (*Manuscrisul muzical* datat din anul 1871, scos la iveală de Elisabeta Dolinescu) și până în 1968, (de când, în fond există instituția noastră), nenumărate sunt numele care-și leagă activitatea de această zonă folclorică din nord-estul țării. Iată doar lucrările ce fac parte din fondul nostru documentar recent, ce țin de acest compartiment al instituției: *Cântece din Țara de Sus* de D. Chiriac, cu 11 cântece cu text și 6 piese instrumentale (1968), Suceava; *Cântece și jocuri populare* de G. Sârbu, cu 39 piese instrumentale (1969), Suceava; *Cântece și jocuri populare din Moldova* de P. Delion, cu 69 cântece cu text și 22 de melodii de jocuri, (1972), Iași; *Stejărel de la Guranda* de Ioan Prelipcean, cu melodii populare (1973), Botoșani; *Folclor muzical din județul Botoșani* de Pavel Delion, cu 179 piese vocale și instrumentale (1979), Botoșani; *Folclor coregrafic din județul Botoșani* de Vasile Andriescu, cu 127 jocuri de grup, perechi și de căiuți, 1980, Botoșani; *Melodii de joc din județul Botoșani* de Dumitru Chiriac, cu 164 piese instrumentale (1981), Botoșani; *Melodii și cântece din Moldova* de P. Delion, cu 38 piese vocale și instrumentale (1981), Iași; *Din repertoriul Formației „Datina” din Botoșani* de Constantin Lupu, cu 81 piese instrumentale (1996), Botoșani; *Folclor muzical instrumental din județul Botoșani* de Constantin Lupu, cu 282 piese instrumentale (1998), Botoșani.

Se cuvine să menționăm însă în mod deosebit contribuțiile cercetătorului dr. Ion H. Ciubotaru, coordonator al întregii colecții, botoșănean de origine, căruia îi datorăm și alte volume de etnografie și folclor din județul Botoșani.

Dintre domeniile de activități specifice ale instituției noastre, domeniul muzical este cel care are ca obiective prioritare studierea, culegerea și valorificarea prin diverse mijloace a folclorului muzical din cuprinsul județului, descoperirea

de noi talente interpretative ale genului muzical și crearea cadrului stimulativ de afirmare a acestora prin organizarea pe plan local a diferitelor manifestări culturale-artistice cu caracter competitiv, acordarea asistenței de specialitate atât interpretilor cât și formațiilor muzicale de amatori (folclorice, corale, de muzică ușoară etc.), facilitarea și sprijinirea participării lor la festivaluri și concursuri interjudețene, naționale sau internaționale, înregistrări audio-video.

În plan județean, s-au impus de-a lungul anilor câteva manifestări culturale-artistice muzicale de tradiție, care și-au câștigat un binemeritat prestigiu în țară. În ordine cronologică, este vorba de: Festivalul concurs național de muzică ușoară românească „Mărțișor dorohioian”, ediția a XXX-a, Festivalul-concurs interjudețean al cântecului popular moldovenesc „Satule, mândră grădină”, ediția a XXXIV-a, Zilele creației și creatorilor populari din județul Botoșani, ediția a X-a, Datini și obiceiuri de iarnă „Din străbuni, din oameni buni”, ediția a XXXVIII-a, Festivalul coral concurs „O, ce veste minunată”, ed. a III-a.

Continuând tradiția unor vestiți lăutari ai acestor meleaguri ca: Neculai Paraschiv, Ștefan Avrumuțoaie, Toader Țintă (Cristinești-Botoșani), Gheorghe Costandache (Dorohoi), frații D. și Șt. Nemțeanu (Săveni), Constantin Negel (Coșula) și mulți alții, ca argument pentru unele din valențele folclorului muzical botoșănean stau și numeroasele înregistrări radio-tv, discuri „Electrecord”, mai nou CD-uri, realizate de talentații interpreți vocali și instrumentiști din județ (Laura Lavric, Daniela Condurache, Anton Achitei, Viorica Galan, Brândușa Covalciuc, Celina Râznic, Ioan Prelipcean, Doru Farcaș, Aurel Amarandei etc.) și de formațiile instrumentale Orchestra „Rapsozii Botoșanilor”, Taraful „Datina”, Fanfara „Armonia”.

Chiar și o sumară analiză ne arată că județul Botoșani se constituie în ultimii ani într-o prezență cvasipermanentă pe scenele marilor concursuri și festivaluri interjudețene, naționale și internaționale. Mesagerii folclorului nostru au adus lauri binemeritați nu numai la confruntări artistice din țară (Craiova, Constanța, Tg. Jiu, Tulcea, Curtea de Argeș, Cluj, Caransebeș etc.) dar și de peste hotare, în Finlanda, Algeria, Maroc, Rusia, Germania, Spania, Danemarca, Iugoslavia, Polonia, Iordania, Bulgaria, R. Moldova, Ucraina, China etc.

Aducerea folclorului muzical și coregrafic pe scenele sălilor de spectacole, adică scoaterea folclorului din contextul spontan de manifestare, este un fenomen care ia o crescândă amploare. Aceste spectacole reclamau un aport însemnat al specialiștilor muzicieni și coregrafi.

Responsabil compartimentului până în anul 2012,
prof. Constantin Lupu

COREGRAFIE

ÎN JUDEȚUL NOSTRU, CA DE ALTfel ÎN ÎNTREAGA ȚARĂ, COMPONENTA JOCURILOR POPULARE se constituie în bărbătești, femeiești și mixte, ele desfășurându-se exclusiv pe muzică cu predominanța celor din urmă. Melodiile de joc sunt susținute de scurte poezii, de obicei, catrene cu conținut glumeț satiric, și adesea improvizate pe loc, strigăturile. Strigătura este una din categoriile folclorice cele mai viabile, cu multiple posibilități de înnoire. Profesorul Dumitru Lavric, într-un articol intitulat *Folclor botoșănean într-o colecție de prestigiu - Cuiețele Arhivei de folclor*, oprindu-se spre exemplificare asupra volumului IV al colecției (*Strigături din Moldova*), consideră specia - alături de repertoriul Anului Nou - una din cele mai bogate (dar și mai puțin studiate) din folclorul botoșănean.

Se remarcă bogăția strigăturilor de joc specifice dansurilor populare Batista, Bătuta, Hora, Roata, Sârba și de atmosferă: satirice, de dragoste și dor, de necaz, meditație, sociale, de nuntă și petrecere.

Tot în această categorie a strigăturilor, alături de cele propriu-zise, exemplificate mai sus, se află și cele de comandă, care indică figurile și modul de desfășurare a dansului, ele fiind însoțite de interjecții, chiuțuri, fluierături. Strigăturile le rostesc îndeosebi bărbații.

Enumerând succint trăsăturile specifice ale jocurilor populare, acestea se clasifică astfel: după funcție (rituale și propriu-zise), din punct de vedere coregrafic (de cerc, de linie, de coloană și de perechi), după modul de execuție, după tempo sau mișcare: rapide, vii, pasionate - cele mai numeroase -, lente: Hora, Rara, De-a lungul etc.), din punct de vedere geografic generale: Hora, Sârba, Brăul și jocuri locale: de ex. în Moldova: Arcanul, Corăghiasca, Cărășelul, Trilișeștii, Ursăreasca, Polobocul, Șchioapa, Jumătate de joc etc.).

În județul Botoșani, cu o vechime nedelimitată în timp, se practică jocuri populare cu un strigăt specific local cum ar fi: Sârba cu năframă, Corăghiasca, Mărgineanca, Carasul și Bătaia - de la Flămânzi; Polca-n cruce, Tântărașul, Cărășelul și Ciobăneasca - în localitățile Călărași, Hlipiceni și Santa Mare; Merisorul, Șapte săptămâni în post - la Avrămeni; Cumătrița, Trei neveste, Șoticu-n patru - la Fundu Hertii și Ibănești; Corbușorul - la Smârdan Suharău; Polcuța, Bătrâneasca și Bătuta - la Chiscovata Vorona; Boghii, Bătuta și Ciobănașul la Sarafinești Corni; Ileana din Sinăuți, Oira și Bătuta - la Rogojești Mihăileni; Plăcintele, Bucherul și Poticnița la Dobârceni.

O particularitate distinctă a jocurilor populare incluse în categoria dansurilor rituale (după funcția lor) este marea diversitate și frumusețea apartate a jocurilor de căiuți legate de ciclul sărbătorilor de iarnă. Dacă muzica jocurilor a fost aleasă și scrisă după o metodă de cercetare înaintată, latura coregrafică a început să fie studiată abia după înființarea Institutului de etnografie și folclor în 1949, având ca înaintași cercetătorii coregrafi Vera Proca-Ciorțea, Anca Ghiurghescu, Andrei Bucșan și Constantin Costea, urmați de Gheorghe Baciuc, Popescu Județ, Tita Sever, Theodor Vasilescu, ultimii doi specialiști întemeind actualul sistem de notare coregrafică și în județul nostru. Odată înființată Casa Județeană a Creației Populare, în centrul preocupărilor specifice ale instituției se va afla cercetarea, culegerea și valorificarea folclorului coregrafic din zona Botoșanilor, având ca rod al acestor strădanii susținute în timp apariția lucrării *Folclor coregrafic din județul Botoșani* de Vasile Andriescu (majoritatea jocurilor exemplificate mai sus sunt cuprinse și în această culegere alături de *Jocurile de căiuți*).

Mișcarea coregrafică a formațiilor artistice de amatori din județ se distinge atât prin valoarea lor intrinsecă, ca grup fie mixt, bărbătesc și de femei, cât și în componența unor ansambluri de cântece și dansuri folclorice, de datini și obiceiuri, cu participări și prezențe notabile la diverse și prestigioase festivaluri și concursuri județene, interjudețene, naționale și internaționale. Menționăm astfel manifestările organizate anual în județ: „Sărbătoarea Holdei”, „Laleaua pestriță”, „Cânt și joc pe Valea Jijiei”, „Holda de aur”, „Serbările pădurii” și „Datini și obiceiuri de iarnă”, după care cele din țară: Tulcea, Tecuci, Tg. Mureș, Prislop,

Sighet, Iași Techirghiol, Sibiu, Brașov, Bacău, Vâlcea etc., manifestări artistice de interes național, la care s-au remarcat formații și ansambluri din localitățile: Flămânzi, Tudora, Vorona, Sarafinești-Corni, Fundu Hertii, Ungureni, Călărași, Hlipiceni, Broscăuți, Brăiești, Bucecea, Avrămeni, Vf. Câmpului etc.

Demne de menționat sunt și prezențele externe ale formațiilor coregrafice din județ, în cadrul unor schimburi culturale sau festivaluri internaționale de folclor din: Republica Moldova (raioanele Fălești, Râșcani, Edineț, Glodeni cât și la Chișinău), Iugoslavia (Zagreb, Ohrid), Polonia (Zeliona Gora), Bulgaria (Pernik), Finlanda (Kaustinen), Algeria (Tizi-Ouzu), Maroc (Tanger), Spania (Drense, Lugo, Ferrol), Franța (Belfort), Danemarca (Horring) și Iordania (Jerash), Ucraina (Cernăuți) ș.a., la care au participat și s-au distins ansamblurile artistice din: Corni, Tudora, Flămânzi, Coțușca, Darabani, Ungureni și Botoșani („Rapsodia”, „Datina” - ale Centrului Județean al Creației Populare și „Botoșanca” al Casei de Cultură a Sindicatelor). În acest sens și-au adus contribuția cu multă pasiune și dăruire instructori dansatori ai unora dintre aceste formații, printre care menționăm: Dumitru Crețu (Flămânzi), Dumitru Aruxandei, Aurel Ștefan, Mihai Chelărescu și Dumitru Doroftei (Vorona), Dumitru Crag, Vasile Șerpe și Vasile Ungureanu (Tudora), Gheorghe Talpiz și Mihai Jugaru (Sarafinești-Corni), Gheorghe Ioniță (Ungureni), Mihai Bălan (Hlipiceni), Lucica Matache (Fundu Hertii-Cristinești), Mihai Fediuc și Ion Vizitiu (Botoșani), Constantin Ciobotărașu (Vârful Câmpului), Maria Olaru, Ștefan Haldan (Grivița - Cordăreni), Constantin Aniței (Brăiești), Letiția Cobălă (Avrămeni), Stanislav Gompelea (Bucecea) și mulți alții.

Au fost organizate, în ultimii ani, festivaluri folclorice, în care compartimentul coregrafie a fost implicat în mod direct, cum ar fi: „Vatra satului”, la Stăuceni; „Cântec și joc pe Valea Jijiei”, la Ungureni; „Mierea de aur”, la Albești; la Sulița, Festivalul Peștelui; la Avrămeni, „Ziua Recoltei”; „Așa-i jocul neamului”, la Vârful Câmpului; „Serbările pădurii”, la Vorona; Holda de Aur”, la Tudora; „Vasile Andrieșcu”, la Botoșani. Formațiile coregrafice din județ au participat la diverse festivaluri de profil din țară: Zărnești, Brașov, Iași, Glodeni (R. Moldova), Constanța, Cumpăna, Sighetu Marmației, Bacău, Vatra Dornei, Rădăuți, Bistrița Năsăud și altele.

Responsabil compartiment,
Mihai Fediuc

LITERATURĂ-TEATRU

COMPARTIMENTUL LITERATURĂ-TEATRU, DE-A LUNGUL ANILOR, PRIN ACTIVITATEA SALA-
Criațiilor angajați (Lucian Valea, Dumitru Țiganiuc, Vasile Iancu, Cornelii Fotea, Teodor Brădescu, Elena Răus, Dumitru Lavric, Maria Diaconescu, Emil Iordache și Gellu Dorian) a valorificat patrimoniul existent prin urmărirea activității cenzariere, tipărind antologii care au cuprins creațiile, în special lirice, ale poezilor botoșăneni, cum ar fi: *Fântâna Soarelui* (1971) și *Arce de triumf* (1975). Dar înainte de acestea trebuie amintite lucrările tipărite sub îngrijirea acestui compartiment al instituției: *De Anul Nou* (1969), culegere realizată de Vasile Iancu, *Folclor poetic (cântece și strigături din județul Botoșani)* antologie alcătuită de Ion H. Ciobotaru, *Folclor din județul Botoșani* (culegere realizată de Ion Aniței, Stelian Cârștian și Vasile Iancu) în 1969, *Folclor din județul Botoșani (teatru popular)*, culegere realizată de Dumitru Lavric (1976), *Folclor din județul Botoșani (poezie epică)*, culegere realizată de Dumitru Lavric (1977). În 1979, a fost editată o casetă cuprinzând un număr de 28 de scriitori care trăiau și scriau în județul Botoșani. În cadrul acestui compartiment, din 1983 a fost realizată revista *Cuie botoșănene*, care a apărut aici, după 1990, sporadic până în 1996.

Activitatea compartimentului literatură-teatru, începând cu 1990, s-a modificat, preluând ceea ce-a rămas valoros din tradiția instituției: tipărirea revistei, *Festivalul Național de Poezie și interpretare critică a operei eminesciene „Poni Luceafărul...”* (înființat în 1982) și *Festivalul Național de Interpretare a Pieșei de Teatru într-un Act „Mihail Sorbul”* înființat în 1980 (festivalul se desfășura la Săveni, în organizarea Casei orașenești de Cultură în colaborare cu instituția noastră), ajuns la ediția a XXIV-a. Din 1991 s-a hotărât ca *Festivalul de Teatru*

pentru Amatori „Mihail Sorbul” să se desfășoare la Botoșani, din doi în doi ani, alternând cu *Concursul Național de Creație a piesei de teatru într-un act „Mihail Sorbul”*, din care până în prezent au avut loc nouă ediții. Pentru a conserva și valorifica piesele de teatru premiate, s-au editat, până în prezent, șapte antologii cuprinzând piesele de teatru premiate, iar anul acesta, dedicată aniversării a 45 de ani de la înființarea instituției, s-a editat o antologie generală cuprinzând cele mai bune piese de teatru premiate de-a lungul anilor. De asemenea, s-a editat o serie de antologii cuprinzând creațiile poezilor și eseistilor laureați la edițiile *Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”*.

Sectorul literatură-teatru a luat parte efectiv la activitățile de cercetare inițiate de Centrul Județean al Creației Populare în teritoriu. Astfel s-a realizat studiul *Orățiile de nuntă și strigăturile de joc din comuna Mitoc*. În curs de derulare sunt cercetările în subzonele etnofolclorice Vorona, Flămânzi, Tudora, Sarafinești și Valea Siretului. În urma unor studii comparative, plecând de la fondul existent, au fost editate, după 1989, următoarele culegeri de folclor: *Teatru popular și jocuri de căiuți din județul Botoșani* (Vol. I, volum realizat de soții Silvia și Vasile Andriescu și îngrijit de Gellu Dorian), *Colinde, colinde...* (din poezia obiceiurilor de Crăciun și Anul Nou din Vorona-Botoșani), *Poezie populară din județul Botoșani* (culegere de Al. Bardieru), *Pe sub poale de pădure* (culegere realizată de prof. Vasile Ungureanu, din comuna Tudora), *Folclor din satele Sulița și Dracșani, județul Botoșani* (culegere realizată de învățătorul Ștefan Ciubotaru), *Poezii și cântece populare din județul Botoșani* (o recuperare a unei culegeri realizată de Grigore Gheorghiu, cuprinzând poezii populare din județul Botoșani, culese la sfârșitul secolului XIX), *Folclor din comuna Concești, județul Botoșani* (culegere realizată de prof. Gheorghe Țuculeanu). De asemenea, în vederea valorificării operei folcloriștilor botoșăneni, în îngrijirea sectorului literatură-teatru, au fost editate două volume din opera lui Tiberiu Crudu (*De pe la noi ce-a fost odată*, Vol. I și *Cum s-a măritat Măriuca Mândiței*, Vol. II), îngrijitorul ediției fiind prof. univ. Gheorghe Macarie. Au fost publicate două ediții bibliofile din *Poezia folclorică de Mihai Eminescu*, ediții revizuite și îngrijite de Gellu Dorian. Iar în anul 2008, dedicată aniversării instituției, s-a publicat antologia *Săraca Țară de Sus – 1000 de poezii populare din județul Botoșani*, îngrijită de Gellu Dorian, cu o prefață de Petru Ursache. Au fost publicate ediții definitive ale scriitorilor botoșăneni dispăruți, Constantin Dracsin și Horațiu Ioan Lașcu, dar și o ediție definitivă din creația poetică a lui Dumitru Țiganiuc. Au mai fost publicate cărțile: *Folclor hudeștean* de Costache Jacotă, *Poeme fără mască* de Emil Iordache, *Verde, verde și iar verde* de Vasile Ungureanu, Alice Mădălina Ungureanu și Eugen Ungureanu. S-a editat o antologie de poezie - *Nord*, cuprinzând creații ale poezilor botoșăneni de azi.

Din 2006 apare trimestrial revista de cultură tradițională *Țara de Sus*.

Responsabil compartiment,
Gellu Dorian

ETNOGRAFIE, MEȘTEȘUGURI POPULARE, ARTE PLASTICE

Cu un specific bine definit pe harta etnografică a țării, zona BOTOȘANILOR OFERĂ bucuria descoperirii unor valori autentice în domeniul artei populare tradiționale în diversele sale compartimente (arhitectură, interior țărănesc, textile de interior, port popular, ceramică ș.a.)

În scopul conservării și revigorării tradiției și creației contemporane a meșterilor populari din zonă (țesătoare, cojocari, olari etc.) Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani – sectorul etnografie prin specialistul de resort, împreună cu conducerea institutului desfășoară o activitate susținută axată pe o problematică complexă: cercetare de teren efectuată în tot județul, pentru cunoașterea la zi a numărului de meșteșugari, a categoriilor de produse obținute, sursele de materii prime existente, modalități de verificare a produselor create etc.

Paralel cu această cercetare, numeroase au fost activitățile de punere în valoare a tradiției existente în zona Botoșaniului în domeniul artei populare și a meșteșugurilor, îndrumarea directă, pe teren, a creației meșteșugărești având drept rezultat obținerea unor produse de mare valoare artistică și autenticitate deosebită cum ar fi spre exemplu: scoarțe, lăicere, ștergare, împletituri (Corni, Vorona, Vârfu-Câmpului, Todireni ș.a.)

În multe localități ale județului unde filonul tradiției este încă puternic și multe domenii ale artei populare locale (textile de interior, prelucrarea artistică a lemnului, împletituri ș.a.) sub îndrumarea directă a Centrului de Creație prin specialistul de resort, s-au organizat puncte muzeale și muzee sătești ce constituie adevărate „școli” pentru atragerea și educația tinerei generații și practicarea unor meșteșuguri tradiționale aflate în pericol de dispariție (Vârfu-Câmpului, Dersca, Dimăcheni, Stăuceni ș.a.)

Confruntările din cadrul unor manifestări de mare amploare (*Festivalul nați-*

onal al tradițiilor populare, ed. a III-a Sibiu, iulie 2003) s-au finalizat prin cunoașterea unanimă de către specialiști a valorii texturilor de interior, a măștilor provenite de la Tudora și Vorona, premiate și selectate pentru a fi oferite vizitatorilor de pretutindeni, în standurile cu vânzare ale Muzeului în aer liber din Dumbrava-Sibiu. Toate acestea apar ca o consecință directă a muncii de îndrumare a creatorilor respectiv de către specialistul etnograf, în spiritul respectării filonului valoros al tradiției. Preocuparea pentru respectarea tradiției în confecționarea și-n ornamentarea costumului popular din zonă, a stat de asemenea în atenția Centrului de Creație a spectrului etnografic prin specialistul de resort.

Cu ocazia Festivalurilor folclorice organizate la Vorona, Tudora, Vlădeni, Avrămeni, Bucecea, Vârful-Câmpului și altele, s-au acordat și diplome pentru autenticitatea costumului, ținuta scenică făcându-se de către specialistul etnograf și recomandările de rigoare.

Promovarea adevăratelor valori ale artei populare tradiționale din zona Botoșaniului s-a realizat și printr-o colaborare susținută cu Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Botoșani, așa cum este firesc și normal între instituții și oameni care slujesc același ideal.

Compartimentul etnografie, revigorat din 2007, a organizat manifestări de răsunet național, precum: *Târgul Meșterilor Populari*, șapte ediții; *Simpozionul de etnografie*, nouă ediții și *Târgul Mărțișorului* - trei ediții. În colaborare s-au organizat târguri ale meșteșugarilor la Ipotești și Săveni. Meșterii populari au participat la târguri organizate în București, Iași, Suceava, Târgu Mureș, Sibiu, Neamț și altele. Participarea unor meșteri populari la proiectul transfrontalier *Meșteșuguri tradiționale* (Niculina Andronache din Vorona, Aurica Cojocaru, Maria Burlacu, Maria Zoițanu (toate din Ungureni), Angela și Petru Maxim din Dorohoi), Valentin Matraș din Vorona.

Au fost realizate filmele: *Meșteșugul olăritului din comuna Mihăileni, sat Pârul Negru, Meșteșugul țesutului și creatoarea populară Maria Zotic din comuna Ungureni, S.O.S. Coșula - un reper al artei medievale, O lume răsturnată - o familie de filantropi*.

În domeniul artei plastice, activitate întreruptă în ultimii ani, s-au organizat diverse expoziții ale artiștilor plastici amatori și naivi, participări acestora în tabere și expoziții de grup în saloane organizate pe plan național (Cristian Hârtie și Ionuț Gaftănau). Au fost inaugurate punctele muzeistice în comunele: Lozna, Ibănești și Corlăteni. (Fotografii realizate de Daniel I. Gancea și Florin Ivan.)

Responsabil compartiment,
prof. Margareta Mihalache

EDUCAȚIE PERMANENTĂ-DOCUMENTARE

Noul compartiment al instituției a luat ființă în 2008 și are ca atribuțiuni, pe lângă activitatea de catalogare a fondului documentar existent, organizarea și implementarea unor noi forme de acțiuni culturale inovatoare, plecând de la fondul tradițiilor culturale și ajungând la cele mai noi manifestări cultural-educative, în concordanță cu manifestările de gen ale Uniunii Europene.

Noul compartiment al instituției are menirea să facă mult mai bine înțelesă în rândul celor interesați cultura tradițională în toate aspectele ei, de la elementele etnologice și etnografice la datinile și obiceiurile de iarnă și cele de peste an, de la folclorul muzical și cel coregrafic la cel literar, printr-o coeziune a tuturor compartimentelor instituției și o informare coerentă, la zi, a tuturor activităților, pe care instituția noastră le organizează.

Fiind un compartiment nou, cu un profil compus din suma tuturor elementelor ce definesc activitatea Centrului Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Botoșani, rolul acestuia, pentru început, este unul de ordonare a tuturor materialelor documentare într-o bibliotecă funcțională și un depozit care să constituie instrumentul de lucru pentru cei ce doresc să se informeze permanent asupra fenomenului culturii tradiționale. Fiind o activitate de documentare și valorificare a tuturor materialelor conservate până în prezent, pe parcursul găsirii unui profil educațional sugestiv, compartimentul va propune și alte

activități prin care tot fondul documentar al instituției să poată fi promovat și valorificat la maximum, prin simpozioane, schimburi culturale, colocvii, cursuri de inițiere în cultura tradițională, precum și expuneri libere în rândul diverselor categorii sociale, de la comunitățile tinerilor la cele ale vârstnicilor.

Fișarea tuturor unităților de bibliotecă, de la cărți, reviste, broșuri, pliante, afișe, casete audio, CD-uri, DVD-uri, filme, înregistrări-interviuri, fotografii etc. până la cele mai noi elemente ce compun fondul documentar al instituției constituie partea activității de documentare a compartimentului nou creat, activitate ce va pune, așa cum am spus, bazele fondului principal de cercetare pe viitor, fond fără de care totul ar trebui luat de la început.

Educația permanentă este, în realitate, ceea ce face o societate pentru a fi mereu în pas cu cele mai noi informații ce privesc civilitatea, comportamentul social, în context tradițional, prin cunoașterea culturii elementare, care nu este alta decât cea venită până la noi prin viu grai, transmisă prin izvoare etno-folclorice, ceea ce reprezintă puritatea unei identități naționale cu care generațiile ce vin trebuie să se identifice, mereu în comparație cu cei ce au trăit înaintea lor într-un spațiu cultural plin de tradiții. Și aici noul compartiment al instituției noastre trebuie să se implice și să se impună în viața culturală a județului, cu noi forme de manifestare și impact cultural și educațional, fără a se substitui școlilor sau căminelor culturale și caselor de cultură cu care, de comun acord, trebuie să colaboreze și să descopere noi forme ale educației culturale, de la cele de tradiție la cele oferite de calculator și internet, nerenunțând la hazardul cotidian al vieții care preia vrând-nevrând elementele tradiționale din care regenerează, în sens valoric, folclorul nostru, ca element ineluctabil al identității noastre naționale.

Un alt element al educației permanente, din acest punct de vedere, al culturii tradiționale, element de bază de care se ocupă instituția noastră, este acela de a supraveghea, în sensul bun al cuvântului, nealterarea fondului tradițional prin înlocuiri sau substituiri cu elemente ale folclorului artificial, de tip nou, aglutinant și alterant, pericole ce pâdesc din ce în ce mai mult mai ales în rândul tinerilor generații dispuse să accepte noul în toate formele lui, forme care ascund și germenii alterării tradițiilor. Aici, în aceste aspecte, va trebui să găsim cele mai atractive activități, inovatoare, descoperite în urma unor cercetări de teren, activități care să aibă ca scop tocmai educația, fie prin forme ludice - concursuri, festivaluri, tabere, schimburi culturale, proiecții de filme, lecturi publice - fie prin studierea unor cursuri de profil menite să specializeze formatori, actori culturali care să se implice permanent în educarea comunităților pe care le avem în vedere, cele din județul nostru.

Educația formală este cea care se desfășoară în instituții specializate (grădinițe, școală, universitate, centru de formare), conform unor programe oficiale care se finalizează prin licențe.

Educația informală are loc în situații sau locuri care nu au o misiune educațională proprie (de exemplu în cluburi, asociații, întâlniri interpersonale, spectacole). Exemplul tipic este cel al educației extrașcolare sau extra-curriculare (de exemplu: vizite de studiu, activități asociative, dezbateri, întâlniri sportive, activități culturale și recreative care se organizează în sprijinul programelor oficiale).

Educația incidentală este spontană, difuză și ocazională. Ea se produce în situații neprevăzute, în cadrul unor instituții, medii culturale sau activități care nu au un conținut educativ propriu-zis (de exemplu: programe tv, concerte, orice situație cotidiană). Spre deosebire de educația informală, educația incidentală este întâmplătoare, discontinuă și fără conexiune formală cu activitățile educației instituționalizate.

Toate aceste elemente, pe viitor, vor fi ilustrate, după cercetări și studii în teren, în revista noastră, la această rubrică, în care vom aduce și colaboratori externi, pentru a lărgi opinii și păreri despre o astfel de activitate ce încă își caută profilul și care se dovedește de la început a fi una necesară și specifică instituției noastre.

Responsabil compartiment,
Elena Pricopie

Iarna magică (1)

În măsurarea timpului, element misterios care pune în mișcare **Machina Mundi**, s-au ivit cel puțin două impedimente majore: fixarea punctului inițial de unde începe contabilizarea curgerii și efectul devastator al acestui **perpetuum mobile** de neoprit. O soluție a reprezentat-o calendarul mitic (popular) care induce ideea timpului circular (mitul eternei reîntoarceri la un **illo tempore** regenerator); chiar dacă azi calendarul este înțeles ca un sistem de măsurare a timpului uman curent, în substrat își păstrează funcția de rememorare sacrală a timpului mitic, de inventariere și exprimare a ritmurilor cosmice și credințelor ancestrale, de ghid și memorial făuritor de coerență. Bazat pe o structură de tip magico-mitologic, calendarul popular re-memorează arsenalul cutumiarului obștesc, perioadele sacre și profane, faste și nefaste, plasând marile sărbători în prezenta momentelor hotărâtoare ale traiectului astrului zilei (solstiții/echinocții), dezvoltând mai multe tipologii doar parțial suprapuse: agrar, pastoral, pomi-viticol, comercial, apicol... Puternic antropomorfizat, acest calendar depozitează semnificații ancestrale și semne moștenite din paleocultură și paleofolclor, azi parțial opacizate

Din această perspectivă, sărbătoarea poate deschide atât **Ianua Caeli** cât și **Ianua Inferni**, se practică **post creationem** dar e orientată spre origini, angajează în simultaneitate tridimensionalitatea timpului, se fundamentează pe resurecția și actualizarea actelor primordiale, include sacrificiul, dansul, excesul și chiar orgia, exprimă recunoștința față zeii, vizează medierea succesului prin corelarea actantului uman cu absolutul divin în scopul de a pasiviza/potența anumite forțe considerate malefice/benefice, bucuria generală a festivalului sărbătoresc fiind un veritabil vehicul al ontologicului. Pentru Mihai Pop, sărbătorile sunt și „fapte esențiale de creație culturală a omenirii” iar Arnold van Gennep le receptează

ca rituri de trecere ce dezvoltă scenarii inițiatice ai căror invarianți se recunosc inclusiv în paradigma sărbătorilor de iarnă.

Tradiția impune ca ritul să fie acceptat prin supunere participativă, să fie practicat în momentele esențiale ale existenței individuale sau colective, contribuind la echilibrul psihologic după schimbări existențiale majore prin terapii de adaptare, modelul fiind absorbit prin educație/imitare și generând stereotipuri de comportament care corespund experiențelor primordiale impuse prin mituri de către strămoșii totemici. Respectarea cutumei impunând asumarea unui model, se poate deduce că data-

na este o categorie formativă mai puțin sensibilă la mișcările istoriei și mai mult la recuperarea trecutului, în care se recunoaște și mecanismul ritului de trecere (oprire, așteptare, trecere, intrare, integrare) în care sunt prezente fazele acestuia (separare-agregare) actualizate prin schimbare de loc, statut, poziție socială, vârstă, în concordanță cu acea concepție ancestrală privind timpul neomogen și spațiul discontinuu. Sistem de simboluri transpuse într-un scenariu actanțial, în care

orice element e interpretat ca mesaj, schema ritului e pusă în funcțiune prin ceremonialul care marchează înlănțuirea de crize și conflicte din care e alcătuită țesătura existenței, propunând strategii de liniștire prin respectarea normelor de non-contact, ocrotire, purificare, putând deosebi rituri preliminare, liminare și post-liminare, sau de separare, de prag, de agregare. Obiectivul fiind același, mijloacele sunt identice sau analoage: la căsătorie se disting rituri profilactice, cathartice, fecundatoare; logodna este un ritual de prag; pe durata sarcinii se practică rituri de separare (recluziune) și tabuuri alimentare/sexuale; la naștere sunt prezente riturile de protecție și predicție iar la înmormântare cele cu rol apotropaic și psychopomp. Așadar, ritul mediază între natură și

cultură, individ și grup, biologic și social, itinerând același model într-o infinitate de situații și demonstrând că sacrul e prezent în toate etapele vieții dar omul devine mai conștient de această intruziune în momentele de criză existențială.

Moment de semnificativă tranziție, când trecutul și-a pierdut consistența iar viitorul încă nu poate fi definit, Anul Nou – ca sărbătoare de prag – este și o sinteză a recuzitei ritului, căci orice început rupe un echilibru și revenirea la ordinea temporală nu se poate realiza decât după reproducerea la scară redusă a haosului primordial, de îngăduințele căruia omului îi este permis să se bucure. Pentru ca sărbătoarea să poată avea un asemenea impact existențial, în întâmpinarea ei se practică penitențe, purificarea și asceza – ritualuri ale pregătirii și așteptării, renunțarea fiind calea de a reduce diferența de regim ontologic dintre condiția umană și cea hierofanică, în acord cu tradiția ascetismului și ofrandei – ca privare de un bun sau o plăcere pentru a se recupera în sacru ceea ce s-a pierdut în profan. Postul e o formă sublimă a sacrificiului iar sacrificiul ca atare (sângeros sau nesângeros, expiator sau propitiator, personal sau colectiv, ocazional sau periodic) apropie umanul de planul sacru prin participarea individului la arhetip și la evenimentele fondatoare, absorbția alimentară a mediatorului în ceea ce se numește prânzul sacrificiului sau masa rituală semnificând – așa cum a demonstrat și Freud în *Totem și tabu* – că divinitatea și adoratorii ei sunt comeseni într-un act complex de comensualitate și consensualitate.

Întâmpinarea sărbătorii mai presupune lustrație prin apă sau foc, precum și apelul la practici apotropaice care valorifică în acest scop talismanul, amuleta, uneltele agricole, culorile, pâinea, sarea, usturoiul, toporul, cociorva, tămâia, lumânarea, icoana, ornamentele de pe țeșături, cusături, costume, căci suspendarea timpului profan pentru a emerge în sacru comportă și riscuri: când cosmosul devine haos, planurile lumii se confundă, în continuumul spațio-temporal uman are acces nu numai divinitatea dreaptă ci și cea stângă (sinistră, demonică), uzura spațio-temporală impunând înnoire/primenire inclusiv de chip și comportament. „În fiecare an – notează Lucian Boia în *Sfârșitul lumii – o istorie fără sfârșit* – lumea se reînnoiește. Anotimpurile revin fără încetare, mereu identice. În fiecare an plantele se nasc și mor, pentru a renaște și a trăi un nou ciclu. Este o succesiune de morți și învieri. Aici își are originea sărbătoarea Anului Nou, procedeu magic destinat să îndepărteze destinul potrivnic, să împiedice îmbătrânirea lumii datorită inevitabilei treceri a timpului, să asigure continuitatea ciclului”.

Comentând substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi, P. Caraman sublinia că

sărbătorile creștine au preluat, unificat și continuat calendarul ciclului greco-roman și reflectă fondul mitic autohton al popoarelor din răsăritul Europei, contaminat la rândul-i de mitologia popoarelor mediteraniene. Chiar dacă resurecția mitificării nu ar trebui să conducă la mitolartrie, se poate accepta un corpus mitologic daco-român, subliniind concomitent că băștinașii au fost mai mult consumatori decât producători de arhemituri și neomituri și că unitatea universală a figurilor antropologice ale imaginarului nu se explică obligatoriu prin contaminări, sistemul de mituri răspunzând de fiecare dată unei variante etnice a spiritului uman. Transmis prin cutume, datini, tradiții, mitul presupune prescripții rituale, ceremoniale, festive, conținute în folclorul agricol, pastoral, alimentar, medical, chiar dacă pentru omul recent reprezintă mai mult un respiro metafizic și relictele mitice sunt tot mai greu de recunoscut în polisemia și poliglosia sărbătorilor solstițiale și/sau echinocțiale. Ca și în procesul de formare a limbii, în mitologia națională se poate vorbi de substrat, adstrat și strat mitologic, în context mitologia predacă și dăcă sedimentând premise ale comportamentelor magice legate de cules și vânătoare materializate în dendrolatrie, fitototemuri (bradul), zoototemuri (lupul, cerbul), astrototemuri (Soarele, Luna), chiar dacă această mitologie e aniconică și ornamentica indigenilor e dominată de geometrism. Mai importantă este însă acceptarea premisei că miturile reprezintă sisteme de modelare a comportamentului ritualizat, reconstituie arhetipuri prin memoria sacră a modelelor exemplare, codifică înțelepciunea prin zeificarea modelelor tutelare, matrițează gesturi și trăiri iar prin funcția regresivă (întoarcerea la origini) abolește timpul profan și îl instituie pe cel sacru, funcție ce corespunde chiar sărbătorii. În măsura în care tradiția este acceptată ca un arhitext, ea generează și un sistem de coduri care favorizează transferul de informație cu privire la nevoi cognitive, afective, relaționale, de evaziune sau de integrare, prin semnele polivalente, focalizatoare psihologic și inductoare de valori care sunt simbolurile ce funcționează în interacțiune paradigmatică, sintagmatică și actanțială chiar în festivalul sărbătoresc ce își propune să recapituleze modelul universal pentru a actualiza în existențele individuale paternul primordial. Performarea unui discurs mitic în context contemporan nu presupune însă doar comemorare, ci mai mult itinerare, căci personajul mitului este semn cultural de prezentificare; în acest fel, sărbătoarea demonstrează că sacrul nu este un simplu stadiu în dezvoltarea conștiinței, ci un element constitutiv al acesteia. Prin aceasta, sărbătoarea cumulează zestrea sapiențială a retrognozei, funcționând ca o civilizație a memoriei care validează perspectiva

blagiană a dualismului orizontal al ființei umane – amfibiu ce respiră în două orizonturi diferite – sacru și profan, viețuind într-un mister și revelație. Mitul nu poate însă umaniza supraumanul decât printr-o prezență grăitoare care se exprimă verbal, muzical, coregrafic, gestic și mimic în vederea ofertei de modele coagulante; din această perspectivă, complexul sărbătoresc hibernal reunește actanți, acțiuni, limbaže, măști, credințe – dispuse în articole de recuzită, accesorii, elemente ritmico-cinetice, tempo, context, spațiu festivizat. Cu funcții manifeste sau discrete, dominante sau subiacente, ceremonialul sărbătoresc presupune gesturi cu încărcătură magică, dans ritualic, comportament ludic – toate fiind expresia simbolică a legăturilor care coagulează comunitatea, simbolul fiind mijlocul cel mai bine adaptat transmiterii adevărurilor de ordin superior. Dacă limbajul rațional este analitic/discursiv, simbolul se dovedește sintetic/intuitiv, are funcție de mediere ca element mitic traductor, urmărind intuirea incompreensibilului prin reprezentarea concretă a abstractului.

Sărbătoarea este însă și timp de tranziție, timp contaminat, impur, care determină ambiguitate axiologică și descătușarea etică prin comportament exacerbat – în numele principiului „bucură-te de libertatea din decembrie!”; mai mult, criza fixează modelul actanțial al sărbătorii căci, în toate jocurile cu/fără măști se remarcă pasajul inductor de maximă tensiune, ca sintagmă narativ-dramatică fundamentală. Așadar, dacă timpul profan e al traiului zilnic, cel sărbătoresc e pentru refacere spirituală prin suspendarea relației cauză – efect și coincidența dintre timpul circular și cel trăit. Timpul sacru apare recuperabil, are un început fixat prin momentul creației cosmice când divinitățile au revelat activitățile arhetipale și o deschidere spre Marele Timp a cărui reinstaurare este o virtute a marilor și dramaticelor sărbători colective desfășurate după un calendar cu valoare de normă” (I. Tonoiu – *Ontologii arhaice în actualitate*). Aici este de aflat unitatea actanțială a scenariilor mitico-rituale de An Nou care comportă în culturile vechi o schemă generală ce se recunoaște și în româneștile sărbători hibernale: acte de purificare, alungarea spiritelor malefice, expulzarea răului, stingerea și reaprirea focului (introducerea haosului și apoi a ordinii cosmice), rituri de întâmpinare ospitalieră a morților (anularea limitelor), confruntări agonale (înfruntarea Haos-Cosmos), excесе și chiar oggii (abolirea trecutului).

Pentru mentalul tradițional, timpul este însă și soartă, destin, percepție care îl proiectează în arealul dramaticei experiențe ontologice, fapt pentru care este așezat chiar la temelia actelor rituale, diferențele de structură dintre timpul mitic și cel profan topindu-se în substanța magică a sărbătorii. Privitor la

paradigma acesteia, e de remarcat că se desfășoară pe parcursul a douăsprezece zile, număr simbolic, combinație între ternar (numărul lumii spațiale) și terțiar (numărul timpului sacru), pătratul înmulțit cu triunghiul, și că, la Anul Nou, noaptea nu mai reprezintă privarea de lumină ci culminație a Soarelui Spiritual în condițiile de non-manifestare a luminii.

Aceasta este adevărata magie pentru care sunt necesare centre sacre, toposuri cu deschideri mitice. Dacă spațiul de viață e al uzului uman ce presupune organizare și/sau ornament, spațiul festiv al sărbătorii e cosmic impunând paradoxul centrului exbicu și al circumferinței absente, univers cu non-frontiere, prelungit într-o misterioasă zăriște cosmică. În timpul festiv al sărbătorii, sunt activate funcțiile simbolice ale spațiului: poarta este deschisă, pe prispă urcă colindătorii care cântă la fereastră, oaspeții sunt primiți în prag; intensificarea festivă a condiției umane se realizează și prin puternica afirmare a semnificației centrului ca **axis mundi**. Efectul este vizibil în trăirea bucuriei prin toleranță, convivialitate, comensualitate și consensualitate, acomodare a dreptei măsuri cu exigențele excesului, excesul fiind un remediu al măsurii și entuziasmul o deflagrație compensatorie după o severă compresie. Parte integrantă a comportamentului ritual în sărbătorile de renovare a timpului și riturile de trecere, abuzurile bahice și gastronomice, licențele verbale și erotice, jocul și veselie stimulează simpatetic forțele regeneratoare prin abolirea contrariilor. În acest mod, sărbătorescul se diferențiază de carnavalesc, chiar dacă în manifestările ei concrete sărbătoarea amputează grav modelul actanțial ideal iar performerii nu conștientizează sensurile oculte ale acestui complex cultural. Carnavalul înseamnă doar non-interdicție, carnavalescul se adresează doar corporalității, pe când sărbătoarea este un mecanism de producere a semnificativului, este splendoarea în iarba superlativului existenței, fericire fără trufie...

Prin raportare la cotidianul castrator, sărbătorile de iarnă reprezintă un semnificant autosuficient sieși, acțivând în uman funcții cognitive, de avertisment, coezive: suprapunând timpul trecător, timpul festiv și timpul bucuriei, acestea transformă un moment al crizei într-unul al împlinirii. Poate de aceea se celebrează la întâlnirea a două unități mensuale antagonice și complementare: andrea, indrea, udrea – luna omului și ianuarie – luna Zeului, ambele reunite sub semnul zodiacal al Capricornului. La romani, ultima lună a anului era dedicată lui Saturnus Sanex echivalentul lui Cronos, iar Ianus era personificarea divină a oricărui început, veghetor al porților și al drumurilor, bifacial semnificând cunoașterea concomitentă a trecutului și viitorului, paznic al pragului,

capabil să dea impuls înmulțirii oamenilor, să călăuzească soarele și să-l readucă din punctul solstițial critic.

Prima treaptă a sărbătoreșcului folcloric hibernal stă sub semnul focului: Ignatul. Sărbătoare a focului, a energiei ignice și pirice, Ignatul originează de la vechiul Agni – Zeu al focului și patron al sacrificiilor: mitologia asociază acest element oricărui început, dar și dragostei și sexualității, implicat fiind în majoritatea riturilor de purificare și probelor de inițiere. Sărbătoreșcul avînd și o dimensiune funerară, comemorativă și de prăznuire, accesul în perimetrul sărbătorii e facilitat de sacrificiul animalier, ofrandă oferită concomitent spiritelor defuncților și puterilor divine, sacrificiul fiind de fapt consacrare, normă creatoare de sărbătoare. Totemismul identifică victima cu divinitatea iar animalul devorat e perceput ca Zeu-victimă, prin acest „canibalism revigorant și teofagie întremătoare” (R. Caillois), omul își însușește puterea zeilor, evenimentul tragic fiind perceput ca act fondator și pacificator, modalitate de comuniune și comunicare. Ajunul Crăciunului încheie cele șase săptămâni de post printr-o masă rituală pentru vii și pentru morți, la care se consumă bucate tradiționale cu valențe magice, fiertură de grâu, plăcinte, găluște, julfă. Manifestări rituale precum Brezaia, Bereza, Colinda, Vișlaimul, Irozii, Magii aduc în case și în suflete modelul universal al Renașterii luminii și urări augurale. Sinteză a datinilor ciclului sărbătorilor de iarnă consacrate mitului soarelui și mitului morților, Crăciunul este în esență o celebrare a hierogamiei, o metaforă a luminii biruitoare ce pregătește renovaarea timpului, celebrată la Anul Nou.

În contextul dodecameronului sărbătorilor hibernale, Anul Nou ocupă poziția centrală., cumu-lând majoritatea manifestărilor festivului popular și reprezentând o culminație a bucuriei. Incipit auroral, sărbătoarea mai poartă în sine magia primei zile și este resimțită ca o concentrare de energie sacră, care însă, pentru a se manifesta apotropaic și propitiator, impune veghea și interdicția somnului ca probe inițiatice; prin practici ale divinației se instituie un model pentru întregul an iar prin joc, cuvânt și cântec se realizează o comunicare trans-individuală spațială dar și temporală, care energizează umanul prin cuplare

cu energia cosmică. În panoplia actanțială a sărbătorii, în secvențele de **incipit**, cuprins și **excipit**, în această paradigmă narativă care presupune personaje și roluri sunt promovați la rangul de actanți, performeri și donatori, adjuvanți și opozanți, din clasa ființelor dar și a obiectelor, prezente palpabile sau doar imaginate, fenomene și stihii cantonate în real sau în imaginar. Secvențele ceremoniale presupunând specializări sociale, profesionale, de vârstă

sau sexuale, actanții festivizați și fertilizanți se proiectează ca depozitari ai semnificației sărbătorii în acord cu mentalitatea participativă și aglutinantă; urarea, colinda, muzica sunt daruri augurale iar dansul – comuniune prin simțire împreună și contact tactilic; spiritele participă incognito, indiferent dacă sunt benefice sau malefice, comunicarea devine intensă producție de semne, limbajul este marcat suprasegmental și ritmat; instalat în acest comportament comunicațional., omul festiv are convingerea că poate cupla entitățile prezente și absente într-un corolar al practicilor magice. În acest fel, sărbătoarea își propune să recupereze un model restaurativ printr-un discurs polifonic și polisemic, ale cărui semne se distribuie într-o veritabilă orchestră semiotică plasată la rîndu-i într-un ecosistem de convenții și experiențe comunitare, să niveleze diferențele prin entropia terapeutică, să acționeze matriceal prin tipare exemplare. Așadar, restaurarea Logosului primordial-creator și întemeietor.

Mitologic, cuvântul fecundează realitatea, are sens genetic și e legat de misterul creației; tradițional, e perceput ca o existență aparte, angajată funcțional, instrument ritual, magic sau religios, nedespărțit de o stare interioară care anticipează un scop atunci când corpul fonetic e perceput ca set de semnificații prin transpunerea gândului în grai; cuvântul stabilește noi raporturi și creează stări calitative și valori noi prin aliajul dintre substanță și energie – așa cum o devedesc magia medicală, descântecul, blestemul, rugăciunea, urătura, colinda. Pentru aceasta se impune un travaliu deosebit al emițătorului în vederea focalizării hipnotice a atenției destinatarului, determinat la răspunsuri comportamentale prin activarea funcțiilor ilocutionare și perlocutionare ale cuvântului, prin care se realizează o acțiune, se solicită, se comandă, se declanșează o strategie de contact, se provoacă stări emoționale. Aceste efecte se realizează, de regulă, intuitiv, fără a se neglija necesitatea competenței semiotice care presupune introducerea în mesaj a elementelor non-/para-lingvistice ce funcționează ca stimuli și determină în receptor un răspuns nemediat; se enumeră printre acestea marcarea suprasegmentală, achizițiile kinezeice și proxemice, tehnica sincretismului, ocurența previzibilă, ambiguitatea stimulatoare, procedeele standardizate de manipulare prin ambreiori emoționali, strategii de flatare, tehnici encomiastice, formule deja datate cu prestigiu; puternic efect de persuadare au accentele frastive intonația, modulațiile imperative sau interogative, emfaza, eufonia, arsenalul gestual și mimic.

(Va urma)

Steliana BĂLTUȚĂ

O lume răsturnată

Putem afirma cu certitudine, este o peliculă, un documentar profesionist, avându-l ca operator imagine și montaj pe specialistul, recunoscut deja, DUMITRU BREHUESCU, ca realizator text redactat pe referent etnograf MARGARETA MIHALACHE (de la Centrul Județean de Conservare și Promovare al Tradiției Populare), în lectura cunoscutului actor al Teatrului „Mihai Eminescu” Botoșani CEZAR AMITROAIE, cu o coloană sonoră originală, aleasă inspirat de EMANUELA VIERIU, cu procesare sunet a lui VALERIU DUMITROV, cu documente puse la dispoziție de regretatul istoric IONEL BEJENARU, cu informații din studiul arhitectei EUGENIA GRECEANU, „Ansamblul Urban Medieval Botoșani”, apărut în a 2-a ediție sub îngrijirea consilierului Direcției pentru Cultură și Patrimoniu Cultural Național, doctor în arheologie OCTAVIAN – LIVIU ȘOVAN și de asemenea beneficiind de consultanța științifică a profesorului dr. GHEORGHE MACARIE de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, în ceea ce privește stilul arhitectonic al Casei din cadrul Așezământului SOFIAN.

Documentarul ilustrează în prim plan monumentul de arhitectură al Botoșanilor secolului al XIX-lea, Casa Așezământului Sofian, construită în stil secesion, de o frumusețe unică și care a aparținut familiei Neculai și Ruxanda Sofian (reprezentantă a Societății Doamnelor Române). Locuința, o bijuterie arhitectonică a așezământului la vremea construirii și locuirii sale, a fost lăsată prin testament de către cei doi soți, pentru a fi folosită, ca de altfel întregul așezământ, ca școală și cămin, ca loc de educație pentru copiii orfani, act de caritate care a continuat să funcționeze până în anul 1989 în acest scop, și care trecând de acest prag, abandonată și neglijată, lăsată la voia întâmplării, a început treptat astăzi să se ruineze, să se distrugă dureros de rapid. E un semnal de alarmă pentru pierderea unei clădiri de patrimoniu de o valoare incontestabilă pe care referent etnograf MARGARETA MIHALACHE îl pune în evidență, îl face cunoscut, îl face auzit, la fel ca și în documentul premiat „S.O.S. COȘULA”, referitor la un așezământ monahal ortodox de perioadă medievală, care spre salvare, a primit deja prin programe accesate, fonduri europene. De data aceasta, filmul se referă la actele de caritate ale familiei Sofian, la grija lor pentru susținerea copiilor orfani, a copiilor defavorizați și pentru viitoarea lor integrare socială demnă.

Paralel cu prezentarea clădirii și a detaliilor de interior și exterior, de o frumusețe aparte odinioară,

dar urâte azi de lipsa de îngrijire, de indiferența celor în drept să protejeze aceste valori ale Botoșaniului, și de trecerea implacabilă a timpului, pelicula prezintă ca o suferință a sufletului, pe lângă cea a clădirii, și crâmpie de viață a celor neajutorați și abandonați astăzi de formațiunile politice care s-au succedat la guvernare și care nu s-au mai gândit la latura socială a atâtor persoane de diferite vârste afectate de lipsuri, pentru care să găsească o soluție de trai decent.

Este o realitate condamnată a perioadei contemporane, este lipsă de umanitate și rar mai apar implicarea și actele de caritate care altădată ocroteau copiii, ocroteau vârstnicii, așa precum NECULAI și RUXANDA SOFIAN, care au fost un exemplu în acest sens. Impactul este puternic emoțional în totalitate și prin apariția în documentar a Principesei Marina Sturza, care relativ recent la București, în urma unei ample acțiuni de caritate pe care a inițiat-o, la ieșirea din spațiul unde s-a desfășurat momentul de strângere de fonduri, Principesa a fost agresată violent fizic (necesitând spitalizare) chiar de copii ai străzii, pentru care domnia sa tocmai militase, în scopul într-ajutării lor.

Pierderea valorilor patrimoniale, a valorilor umane, arată în ce „lume răsturnată” trăim.

De aceea, și titlul dat documentarului, „O LUME RĂSTURNATĂ”, confirmă realitatea contemporană așa cum este, fără a fi cosmetizată, este realitatea extrem de dureroasă a vieții de azi, când indiferența și lipsa de ocrotire atât pentru mari valori arhitectonice, valori ale umanității, cât și pentru ființa umană, definesc și caracterizează conducerea politică și socială a timpului prezent.

De aceea credem, NECULAI și RUXANDA SOFIAN, privesc de sus, către „lumea răsturnată” în care trăim, dar cu rămășițele fizice, își dorm somnul de veci, în apropierea ctitoriei lor ortodoxe, aflate în cimitirul Pacea Botoșani, biserica cu hramul „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI” ridicată după proiectul inginerului Alexandru Saint – Georges (inginer șef al Primăriei Orașului). Ctitoria care apare în film și cu monumentul funerar al celor doi soți sunt ele însele, încă două bijuterii arhitectonice valoroase ale Botoșanilor, ale Patrimoniului Național.

Prin imaginile document pe care le prezintă și prin întreaga realizare atentă și cu profesionalism, filmul merită cu certitudine, toate aprecierile, acum și peste timp, făcând parte deja din patrimoniul umanității.

Târgul Mărțișorului, ediția a III-a, 27 februarie – 1 Martie 2013 Botoșani

Orice manifestare organizată de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani se conturează de obicei prin raportarea la elemente caracteristice artei populare sau la simboluri sau conotații teaurizate în credințele populare românești. Unul dintre simbolurile tradiționale autotone cu o longevitate deloc neglijabilă este – după cum îl consemnează Simion Marian Florea – „mărțișorul”, mărțișugul” sau „marț” – de fapt același termen cu modificări lingvistice nesemnificative și datorate zonei etnografice de proveniență.

Într-o primă etapă, și cea mai facilă, ar fi ca mărțișorul să fie perceput în directă legătură cu noțiunea de talisman deoarece mulți etnografi amintesc de vechimea acestuia numai în contextul celebrării noului an de către vechii romani la începutul lunii martie. Existența formulelor diverse de manifestare și defnitorii, în cazul acestui talisman, reține atenția prin seria de practici care se structurează în veritabile rituri arhaice specifice spațiului românesc și care prezintă acea capacitate rară de a include orice categorie din comunitatea sătească, ba mai mult rezonând cu oricare dintre acestea. Ne referim aici la riturile arhaice care urmăresc ferirea copiilor de boli, întreținerea frumuseții la fete sau declanșarea procesului de germinare în pământ a semințelor, toate cele enumerate impunând doar simpla purtare a monedei de argint. Bănuțul putea fi din argint sau din aramă, aceste metale erau categorisite ca lunare, dar și feminine. Era prins la gâtul sau la mâna purtătorului sau purtătoarei în primele zile ale lunii martie deoarece cei vechi cunoșteau faptul că astrul nopții, în această perioadă, trece printr-un proces de creștere, care, indirect, favorizează dezvoltarea plantelor. Așadar, bănuțul mai întâi de toate trebuie privit ca un simbol matricial feminin, iar opțiunea finală de a-l lega la un copac a fost interpretată de Ivan Evseev ca o împlinire a principiului feminin. De asemenea, desprinderea acestui talisman și aruncarea lui în soare, pune accent de astă dată pe forța care aparține astrului zilei, fapt consemnat de Romulus Vulcănescu în „Mitologia românească”. Gestul acesta trădează pioșenia și încrederea naturii umane îndreptate clar către „Sfântul Soare”. În schimb, dacă ne vom opri la eposul moldav, ne întâmpină Baba Dochia care dezvăluie realități din lumea satului, cum ar fi: raportul dintre soacră și noră sau care, într-o altă variantă, aduce în atenția tuturor Munții Ceahlăului, considerați tărâmul mitic al Moldovei. Aici Baba Dochia a fost împietrită din cauza faptului că a nesocotit

puterea lui Gebeleizis – zeul intemperiilor și a renunțat prea ușor la cele 9 cojoace atunci când urca muntele. Bineînțeles că nu este de trecut cu vederea nici metamorfoza tinerei prințese a dacilor în Baba Dochia, prin ruga adusă zeului Zamolxis, pentru a se salva de pângărirea împăratului roman, fapt care a pus bazele etnogenezei poporului nostru.

Variantele interpretative sunt nenumărate și înglobează conotații pline de plasticitate și de originalitate, oferind – în același timp – culori diverse de întruchipări palpabile ale acestui talisman. Această emblema a principiului feminin a fost multiplicată în multe babe Dochii de către meșterul popular Gheorghe Acasandrei din Iași de un pitoresc rar întâlnit.

Bănuțul, grăușorul, trifoiușul au fost confecționați cu ajutorul celor mai vechi metode: cotorul de la penele de gâscă și pătrățelele de mici dimensiuni din cartonașe au fost îmbrăcate în fire roșii și albe de mătase – acestea constituindu-se, ca întotdeauna, în piesele de rezistență ale expozițiilor cu vânzare. Au excelat în păstrarea acestor tehnici tradiționale ca de fiecare dată: Lucreția Matraș din Vorona, alături de Veronica Hojbotă, Dominica Ureche și Lidia Macovei din Gura Humorului (Suceava), toate acestea fiind

păstrătoare ale vechilor structuri din comunitățile sătești de altădată.

Lecția trezirii la viață a naturii și a regenerării regnului vegetal sau zoomorf a oferit-o Deak Csabo din Odorheiu Secuiesc (Harghita) cu acele linii fine cu care își creionează multitudinea de flori în lut adecvat colorate: viorele, ghiocelii, brândușe și margarete sau multitudinea de insecte: buburuzele, fluturii, dar și gândăceii care în unele zone etnografice pot fi Dragobeții într-o astfel de întruchipare. Dezvoltarea laturii decorative cu respectul față de acele canoane care respectă categoria frumosului a fost trăsătura fundamentală pentru care au optat membrii Societății Culturale „Expo-Art” Botoșani (Liviș Șoptelea, Florin Grosu, Marcel Alexa), dar și Ungureanu Mihalela de la Centrul „Prietenia” Botoșani și s-a materializat în tablouri de mici dimensiuni, felicitări și câteva accesorii confecționate cu bun gust din fire albe și roșii răsucite de mătase.

Ingeniozitatea folosirii de materiale în realizarea măștișoarelor a aparținut inginerului Petrică Timofciuc: rumeguș presat, sârmă de aramă, papuci de coșar din sâmburi de prun și postamente asortate cu aceștia din lemn de cireș, iar simbolurile au fost corect abordate: soarele și luna creionate pe aceeași suprafață

circulară sau fata și flăcăul pe plasă fină împletită din pănuși ca să amintească de momentul legat de Dragobete. Diversificarea tematica este un fapt de netăgăduit deoarece pe aceeași plasă fin țesută mai apare și paianjenul cel fruntaș la alergare. Familia Neamțu a modelat ghinda de stejar în floare de ghiocel sau potcoave din sârmă dură acoperită în fire albe și roșii. Meștera Elena Costinaș a impresionat prin acuratețea, delicatețea și varietatea abordărilor, regăsite în comunitățile tradiționale: buburuza, trifoiașul, fluturele, gândăcelul, cocorul, Baba Dochia. În schimb, ing. Aurora Săuciu a exemplificat motivele primăverii prin împletiturile în sfoară, iar meștera Sonia Iacinschi a readus motivele ceramicii Cucuteni simplificate în funcție de suprafețele plane și mult diminuate avute la dispoziție, iar Virgil Moldovan cu dălțile cele mai mici a încercat să zugrăvească tematica legată de regenerarea naturii.

Dincolo de păstrarea liniei tradiționale nealterate sau de exemplificări ale laturii pur decorative, mulți adolescenți au preferat confecționarea de măștișoare prin tehnica handmade și quilling, opțiunea acestora nefiind poate dintre cele mai fericite, dar reclamând includerea în cadrul târgului. Este evident că fiecare generație impune propriul stil și tot aceasta alege mijloacele de realizare necesare materializării intențiilor sau opțiunilor sau preocupărilor. Cu alte cuvinte, tehnicile amintite mai sus au trezit un interes mai mare, maniera de asamblare a unor componente și decupajul hârtiei este opțiunea adolescenților din ziua de azi. Tuturor acestora li s-a sugerat însă exemplificarea motivelor legate de acest simbol în contextul autohton pentru a se evita alterarea conotațiilor românești. Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani nu este un adept al acestor maniere de confecționare a măștișoarelor, dar nu ar fi întemeiat un refuz îndreptat spre opțiunea actuală a noii generații doar pentru simplul motiv că aceasta nu folosește aceleași tehnici sau aceleași materiale din comunitatea satească de odinioară. Cu siguranță, rolul nostru ca instituție este de a menține simboluri tradiționale românești și de a perpetua acest obicei al purtării măștișorului la începutul primăverii pentru a întreține filonul ancestral îngemănat în riturile arhaice.

Prof. Margareta MIHALACHE

Târgul Meșterilor Populari, 19-21 aprilie 2013, ediția a VII-a

În perioada 19 – 21 aprilie 2013, a avut loc, ca în fiecare an, „Târgul Meșterilor Populari”, amplă manifestare a Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, care a fost organizată sub egida Consiliului Județean Botoșani, cu sprijinul Primăriei Botoșani și în colaborare cu Asociația Meșterilor Populari din Moldova. Deschiderea oficială a reunit directorii mai multor instituții de cultură din Botoșani: Domnul Dănuț Huțu, director al Direcției pentru Cultură, Doamna Lucica Pârvan – manager al Muzeului Județean Botoșani, Domnul Traian Apetrei, director al Teatrului „Mihai Eminescu” Botoșani, Domnul Valentin Rău, director al Casei de Cultură a Sindicatelor „Nicolae Iorga” Botoșani, alături de domnul viceprimar Viorel Iliuță – singura oficialitate prezentă din partea municipalității botoșănene și a Consiliului Local Botoșani. Deși domnul director al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani – prof. Ion Ilie nu a reușit din motive bine întemeiate să ne onoreze cu prezența, a asigurat sprijinul logistic necesar evenimentului în sine prin compartimentele auxiliare.

„Târgul Meșterilor Populari” a prevalat acțiunile propriu-zise dedicate Zilelor Orașului Botoșani care se derulează în fiecare an odată cu marea sărbătoare a Sfântului Gheorghe, patronul spiritual al orașului Botoșani. Ținând cont de momentul sărbătorească însăși expozițiile cu vânzare realizate în cadrul târgului au încercat să se evidențieze prin eleganță și prin acuratețea obiectelor expuse. Fie pomenind de țesături, fie de prelucrarea artistică a lemnului, fie de împletiturile de nuiel și de pănuși, fie de încondeiatul ouălor, toate cele enumerate s-au dezvoltat pe fundamentul meșteșugurilor tradiționale chiar dacă și-au găsit după aceea materializări prin filtrul creativ personal, totuși respectul față de

canoanele împământenite le-a asigurat apartenența la obiectul de artă populară.

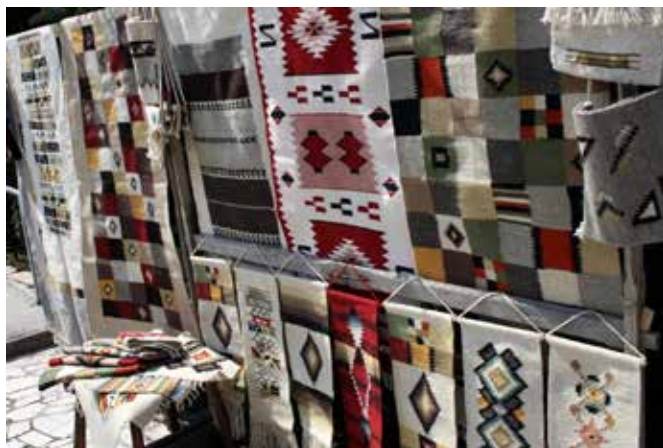
Dimensiunea sărbătorească a expoziției a fost ușor sesizabilă datorită abundenței icoanelor pe lemn sau pe sticlă care au zugrăvit într-o foarte mare măsură tematica religioasă pascală și care au aparținut creatorilor și creatoarelor: Costinaș Elena (Reghin – Mureș), Acasandrei Valentina și Gheorghe (Iași), Pascaniuc Sorin (Iași), Moldovan Virgil (Gura Humorului – Suceava) sau artiștilor plastici: Șoptelea Liviu, Grosu Florin și Alexa Marcel – membri ai Societății Culturale „Expo-Art” Botoșani. Bineînțeles că pedagogia umplerii suprafețelor plane cu ajutorul pensulelor a fost completată de o altă și mai surprinzătoare deoarece a inclus pedagogia aplicată, de această dată, suprafețelor ovoidale. În acest sens, un fapt binecunoscut este consemnat de marii etnografi ai spiritualității românești și se referă la gradul de dificultate al delimitării câmpurilor ornamentale și al ornamentării propriu-zise. Grupele importante de motive puteau fi regăsite: fitomorfe, zoomorfe și avimorfe, alături de cele skeomorfe și cosmomorfe; cele mai dese întâlnite motive au fost: frunza de stejar, crenguțele de salcie, mătisorii, spicul de grâu, Floarea Paștelui, broasca, șarpele, păianjenul, peștele, melcul, coarnele cerbului, cocoșul, vulturul, cârja ciobanului, grebla, fierul plugului, grapa, vârtelnița, furca, soarele, luna, stelele. Toate acestea, cunoscute de multe meștere populare, au fost completate cu motive geometrice care au la bază jocul variat al liniilor etalând, în primul rând, cercul regăsit și în variantă romboidală sau crucea – element care substituie arborele vieții. Linia dreaptă – simplă sau dublă – rămâne un semn al separației câmpurilor ornamentale, iar linia „frântă”, denumită în terminologia populară ca dinți de fierăstrău, a figurat pe suprafața ovoidală la fel de des ca și pe textilele de interior. Faptul că un meșteșug poate fi dus la rang de artă a fost dovedit de Nistor

Iuliana Celica (Mihăileni – Botoșani), Fundiur Victoria și Leuciuc Oresia (Rădăuți – Suceava), Negură Mărioara, Saghin Angela (Paltin – Suceava).

Industria casnică rămâne un meșteșug reprezentativ pentru zona noastră etnografică. Țesăturile noastre din Ibănești, Vorona, Ungureni, Tudora sunt dintre cele care mai păstrează stativele ca un important element de mobilier popular. Preferința acestora pentru romburi, pâvi, vrâste, linia întreruptă, linia în „X” sau linia în valuri, dovedește capacitatea rară a mentalului colectiv de a depozita ceea ce ține de ancestralitatea propriei culturi populare. Amintim țesăturile cunoscute: Aurelia Racu, Ileana Tărliman, Mihaela Aiacoboaie, Aurica Cojocar, Maria Zoițanu, Niculina Andronache, Floarea Maxim din județul Botoșani, la care s-au alăturat Hojbotă Veronica, Ureche Dominica din Gura Humorului. O notă aparte a fost creată de lăicerele și de scoarțele lui Mihalachi Iulian din Târgu Neamț, uimitoare atât în ceea ce privește decorul geometric, cât și în abordarea cromatică – incluzând acele tonuri calde caracteristice țesăturilor românești.

În ceea ce privește meșteșugul olăritului a fost meritos reprezentat de două familii cu mulți ani de practică în modelarea sau ornamentarea lutului. Merită pomenite familiile Iacinschi Sonia și Eusebiu, păstrători ai ceramicii de origine bizantină, a cărei eleganță provine din tricromia „verde, brun, galben” și din tehnica „sgraffito”, dar și Mocanu Marcel și Maria care mențin ceramica roșie smălțuită cu un caracter utilitar, promovând numai formele tradiționale: oale de lapte, oale de sarmale, chiupuri și ulcioare.

Arta prelucrării artistice a lemnului în cele mai variate forme a aparținut următorilor meșteri Marian Viorrel din Fălticeni – Suceava, Roșca Avram din Bălăceana – Suceava, Grigoriu Ștefan din Târgu Neamț – Neamț, nume cu greutate în menținerea acestui meșteșug. Simbolistica diversă: rozeta, cocoșul, bradul, șarpele și alte motive de proveniență epică, alături de materializări ale prezenței divine, au încununat cu succes demersurile artistice ale acestora. Mobilierul de interior al lui Cramariuc Florin din Suceava, de la lăzile de zestre până la blidare și scăunele iscusit realizate, trimite mai degrabă spre partea estetică și mai puțin pe aceea utilitară, iar familia Neamțu Vasile și Maria din Târgu Neamț a împânzit spațiul expozițional cu mobilierul de curte, piesa de rezistență rămânând „scrânciobul” – cel atât de solicitat de membrii comunității în perioada Sfințelor Sărbători de Paști. În schimb, meșterul Ignătescu Toader din Suceava oferă acea conduită a intervenției artistice pe forma ascunsă deja în materia propriu-zisă. Construiște pe un decupaj existent, desfășurat de natura mamă mai întâi și intuiește cu maximă rigurozitate și seriozitate acea prezență bine dosită în masa lemnoasă. Mihăiescu Mircea din Hârlău – Iași a invitat prin creațiile sale spre fondul culturii geto-dace, sculpturile sale

dincolo de latura abstractă, pe care o includ – excelează prin chipurile dârze ale vechilor războinici. Troițele părintelui Vasile Ioniță din Dumbrăveni au impresionat prin suplețea reprezentărilor individuale și prin repartizarea simetrică a câmpurilor ornamentale și au reușit „cu vrednicie” să străjuiască porțile de intrare în târgul meșterilor.

Împletiturile din nuiele, papură, sfoară au aparținut următorilor: Matraș Valentin, Timofciuc Petrică, Sandu Călina, Felciuc Dumitru, Costinaș Elena și Sauciu Aurora, dintre aceștia unii au pus accent pe aspectul utilitar, iar alții pe aspectul decorativ cu tendința clară de a împodobi spațiile închise.

Prelucrarea pieilor rămâne meșteșugul îndrăgit de badea Costică Ciubotărița din Joldești – Vorona Botoșani, Cosmi Floarea și de Pop Gruia din Bistrița, de Ilioaia Ioan (Ruginoasa – Iași) și de Gavrilu Cristian din Suceava.

Dincolo de faptul că manifestarea era un preambul al sărbătorilor pascale, totuși nu a fost consemnată absența celor pasionați de confecționarea mascoidelor de căiuți, a măștilor obrăzar și a tuturor celorlalte tipuri prezente în alaiurile Anului Nou.

Fiecare meșter sau meșteră a păstrat fidelitatea microzonei sau zonei din care provin: Andronache Niculina și Raluca (Vorona), Stan Dănuța (Ibănești) și Cioacărlan Elena și Vasile (Târgu Neamț).

Expozițiile cu vânzare din cadrul târgului au fost o reușită deoarece meșterii invitați de către Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani împreună cu Asociația Meșterilor Populari din Moldova au fost dintre aceia care respectă statutul de păstrători ai artei populare, nerenunțând la canoanele acesteia chiar dacă dezvoltă în limitele permise propriul demers artistic. Dincolo de strămutarea din spațiul mult îndrăgit al Pietonalului Unirii pe Esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor Botoșani, unde meșterii au trăit experiența uitării sau mai bine-zis a ruperii de lume, întâlnirea lor și a noastră cu domniile lor a fost una mai degrabă de suflet. Însă instituția nu poate să-și asume în continuare organizarea acestor expoziții cu vânzare în locații unde vizitatorii nu reușesc să ajungă din motive numai de ei cunoscute, mai ales că elementele ce țin de cultura materială și spirituală populară românească se află amenințate din ce în ce mai mult de o societate care este tributară lucrurilor în serie. Cu alte cuvinte, însăși „misionarismul” meșterilor populari de a forma gusturile celor care aparțin unei comunități riscă să eșueze cu succes, iar despre zona noastră nu se va mai pomeni decât ca „locul unde nu se întâmplă nimic”. Orice constatare poate împiedica producerea unui fapt deloc onorabil deoarece dărâmarea unei manifestări, care trimite spre matricea stilistică a unei comunități sau a unui popor, nu aduce nimic altceva decât îndepărtarea de propria identitate.

Tematica expoziției de bază și finalizarea reorganizării Muzeului Etnografic Botoșani

Expoziția permanentă a Secției de Etnografie a Muzeului Județean Botoșani, a fost organizată prima dată în anul 1989 și deschisă în 7 octombrie, în casa de secol XVIII cu 2 beciuri, parter și etaj, cea mai veche clădire de locuit din oraș, încă rămasă în picioare, ridicată de Manolachi Iorga, străbunicul istoricului Nicolae Iorga (casă cu 10 săli mari cu spațiu generos, din care 9 săli au fost destinate expunerii). Casa cumpărată la sfârșitul secolului al XIX-lea de familia Saint – Georges care a locuit aici până în 1947, înrudită cu familia Iorga, a fost mai târziu cămin de fete, a adăpostit chiriași, ca apoi din 1980 să intre în restaurare pentru viitorul sediu al Muzeului Etnografic botoșănean.

Tematica la al cărui proiect am lucrat în cursul anului 1989, a fost verificată de regretata etnografa Sanda Larionescu și aprobată la acea vreme de Ministerul Culturii, a cuprins larg civilizația populară a zonei Botoșani, ilustrând prin piese originale, imagini și texte, OCUPAȚIILE PRINCIPALE (agricultura, păstoritul), SECUNDARE (vânătoarea, pescuitul, albinăritul, viticultura), MEȘTEȘUGURILE (olăritul, prelucrarea lemnului, jocăritul, industria casnică textilă cu unelte și țesături de cânepă, in, bumbac, lână), INTERIORUL DE LOCUINȚĂ DE SECOL XIX, PORTUL POPULAR, OBICEIURILE POPULARE (Crăciunul, Anul Nou, Paștele).

Noutatea acelei tematici, a fost dată, pe lângă valoarea pieselor etnografice, de piesele arheologice originale din așezări neolitice botoșănene, care au subliniat vechimea unor ocupații și meșteșuguri. Cu unele schimbări și completări peste ani, expoziția a ființat în casa „Manolachi Iorga – Saint Georges”, până în luna august 2007, când clădirea a fost retrocedată urmașilor de drept ai familiei Saint – Georges. Din acest an și până în anul 2011, patrimoniul etnografic botoșănean a făcut obiectul multor expoziții temporare cu tematici diferite, în diverse spații (Galeriile de Artă „Ștefan Luchian”, Sala de Festivități a Muzeului Botoșani, Sala Oglinzilor a Muzeului de Științe ale Naturii Dorohoi, la Muzeul „Iulian Antonescu” Bacău în colaborare cu Secția de Etnografie, din inițiativa șefei Feodosia Rotaru), la Festivalul Tamisei – Londra, expoziții cu succes la public, dacă mai adăugăm și expoziții organizate pe Pietonalul Unirii Botoșani, cu ouă încondeiate și piese mici de ceramică din Colecția „Maria și Nicolae Zahacinschi”, completate cu partea practică de colaborări școlare de încondeieri de ouă și pictură de icoane și multe alte expoziții ilustrând sărbători de peste ani.

Începând cu anul 2010, a fost inițiată de către Consiliul Județean Botoșani prin accesarea de fonduri europene în program „Regio”, restaurarea unei clădiri de secol XIX „Casa Ventura”, cu beci, parter, etaj, mansardă, fostă o lungă perioadă sediu al Filarmonicii botoșănene și apoi al Școlii Populare de Artă. La începerea restaurării clădirii în 2011, Filarmonica era deja stabilită într-un alt spațiu, astfel că administrația județeană a stabilit în proiect, reorganizarea expoziției etnografice de bază, în spațiul de la parterul Casei „Ventura”, beciul rămânând pentru depozitare, iar mansarda și nivelul 1 (etajul), fiind destinate în continuare Școlii Populare de Artă.

Precizez că reușita fiecărei expoziții, dar în special a expoziției de bază, este asigurată de trei etape foarte bine definite, și asta pentru a se ști atunci și peste timp, care a fost contribuția fiecărui lucrător al Muzeului, la acest demers, și anume: PROIECTUL DE MOBILIER DE EXPUNERE, PROIECTUL TEMATIC ȘI AMENAJAREA EXPOZIȚIONALĂ.

Proiectul pentru mobilierul de expunere, pentru suportul pieselor, a fost realizat cu originalitate și pot spune fără rezerve, unic în cadrul muzeelor etnografice din România, de către arhitectul botoșănean Mihai Mihăilescu, a cărui fiică Ioana Mihăilescu, a proiectat firma Muzeului Etnografic. Proiectul mobilierului de expunere a îmbinat 3 tipuri: panourile din împletitură fină de nuiele realizată cu artă, de meșterul Valentin Matraș de la Vorona, simezele din lemn profilat pentru expunere la perete și podiumurile având cadrul de lemn natur placate cu plută și cu spoturi mici de lumină, montate pe margini.

Paralel cu proiectul de mobilier, am lucrat la proiectul tematic propriu – zis al reorganizării expoziției etnografice fără un alt etnograf și fără vreo idee venită din afară. Spațiul oferit fiind extrem de mic, doar 5 săli în suprafață de numai 165 metri pătrați, m-a limitat și constrâns la realizarea unei sinteze a culturii populare botoșănene. Tot spațiul mic primit, m-a obligat să aleg expunerea liberă pe „simeze”, panouri și podiumuri, așa cum am menționat anterior, prin reușita realizată de arhitect.

La a treia etapă a reorganizării expoziționale, la mobilierul de expunere și amenajare a participat colectivul Muzeului sub manageriatul prof. Lucica Părvan și contabil - șef Bogdana Mihaela Iurescu. De la fiecare sector, contribuția a fost practică și substanțială, meritând din plin recunoașterea pentru implicarea efectivă: Mihaela – Elena Ștefură, Daniela – Marinela

Luca, Didi Puiu, Livia Pânzariu, Alexandru Nechifor, Radu Papaghiuc, Gheorghe Apopei, Elena Aniței, Sorinel – Constantin Enache, Silvia Cardaș, dar și colegii de la Muzeul de Științe ale Naturii Dorohoi, Mihai Chiorescu, Ovidiu – Constantin Alboiu, Constantin Culică.

Împletind cele 3 etape la care m-am referit, prin contribuția persoanelor implicate, expoziția etnografică reorganizată în noul spațiu, a fost, este și va fi o reușită, conturând civilizația populară a secolului al XIX-lea a zonei Botoșani.

PRIMA SALĂ

Cuprinde piese având două suporturi materiale diferite, lutul și lemnul, a căror utilitate se împletește în gospodăria satească.

Sala ilustrează vechiul meșteșug al olăritului, pe podiumul central, unde la masa de lucru cu unelte, un manechin îmbrăcat în costumul popular de muncă se află așezat la roata de modelat. Podiumul central este completat pe 3 laturi de expunere cu panouri pe plan vertical: pe peretele de nord este fațada locuinței, cu elemente de arhitectură (acoperiș în „solzi”, cu „pazia” traforată la streășină, un stâlp de casă sculptat, o fereastră mică de stejar cu gratii de fier, un fragment de cerdac având „fuscei” strunjiți, și ușa cu „rătez”); lângă casă este așezat teascul cu 2 șuruburi de lemn pentru struguri și vase pentru vin (ulcior, cană și cănițe); pe panoul de răsărit, expunerea continuă cu diverse piese de lemn și ceramică.

În spatele meșterului olar, completând cele necesare la o casă, sunt expuse vase de lemn (măsurătoare de cereale – „dimerlie”, puiă cu bătlău pentru grâu, găleată cu măsurătoare de lapte la stână, „donița”, cutia cu capac lucrată la strung pentru luat caș la munca ogorului), dar și vase de lut (lighean mare – „ravar”) pentru frământat aluatul, datat cu anul 1903 și semnat Dp (Dimitrie Pomârleanu), forme pentru copt cozonaci, untar, oale pentru lapte, încheind cu „presa” pentru ulei și vasul de lut cu dop filetat, pentru păstrat uleiul.

Pe peretele de vest, pe 2 polițe fixate pe stâlpi, sunt expuse vase de lut de ceramică neagră, roșie și decorate, smălțuite din centre ale zonei Botoșani (Lișna, Fundu - Herții, Mihăileni, Hudești, Botoșani, Sulița, Ștefănești, Frumușica), lucrate de vechii meșteri (Mihai Caciuc, Smerica Gheorghe, Grigore Cramariuc, Iordache Pomârleanu, Ilie Piatcovschi, Constantin Petroschi, Mihai Corneanu) și vase tip „Kuty” lucrate în atelierul de astăzi al familiei meșterei Sonia Iacinschi din Botoșani.

Frumusețea sălii este dată și de secțiunea de cuptor, pentru arderea vaselor de lut, construită prin priceperea și talentul colegului nostru Doru Manole.

Prima sală poartă și o simbolistică prin existența elementelor de spiritualitate, a alimentelor liturgice PÂINEA ȘI VINUL, dar și a celor pentru sfântul Maslu, FĂINA ȘI ULEIUL. Expunerea este gândită să îmbine materialitatea cu spiritualitatea într-o locuință de meșter olar care modelează lutul, așa cum Dumnezeu l-a modelat pe Adam din lut, suflându-i viață.

Holul către SALA a 2-a

Continuă expunerea pe fundal, cu elemente de arhitectură (un fragment de acoperiș cu șindrilă cu „bot de rață”, o machetă de locuință veche ridicată pe „furci” cu nuiiele împletite, cu „prispă” în jurul pereților lipiți cu lut și văruiți, acoperită cu stuf și „călărași” la coama casei, și un fragment de cerdac având decor traforat).

SALA a 2-a a Muzeului este rezervată industriei casnice textile, cuprinzând unelte pentru pieptănat lână, cânepa (piepteni cu dinți de fier, ragilă, fușalăi), depănători („letcă”, „sucală”), un manechin îmbrăcat în costum popular cu furca în brâu, torcând caierul de lână, „rășchitorul” cu fire de bumbac. Manechinul așezat într-o nișă a peretelui se află între două păretare de lână, cu decor geometric.

Expunerea continuă pe peretele de sud al sălii, cu ștergare țesute și brodate, legate în fluture pe cele două colțuri. Pe perete sunt prinse o scoarță și păretarul (de la Petricani – Săveni), cu decor complex (antropomorf, zoomorf, skeomorf, fitomorf, avimorf), pe scoarță fiind reprezentat jocul cerbului la obiceiurile de iarnă (piesă clasată deja în categoria TEZAUR a Patrimoniului Cultural Național); pe podium se află o bancă cu spătar traforat și o bancă tip „laiță”, acoperite cu lăicere; pe capătul laitei un „val” de pânză de bumbac. Pe panourile împletite cu nuiiele de pe peretele vestic sunt puse în valoare o scoarță de la Brăiești, clasată în TEZAUR și un păretar cu păsări (cuci afrontați) de la Cerchejeni, încadrate de două ștergare brodate. Pe podium sunt „stativele” cu un manechin la țesut pânză, o vârtelniță mică și o ladă pentru zestre, pictată cu decor floral și cu ferecătură. Sala încheie expunerea cu peretele de nord, pe care se află o scoarță datată 1879 de la Vorona, cu decor avimorf și floral, deasemenea clasată în TEZAUR, iar pe podium sunt o mașină de tors cu furcă și fuior, piepteni pentru „băteala” covoarelor țesute pe gherghef și o vârtelniță sculptată cu decor geometric de regretatul învățător Ioan Simionescu de la Nicolae Bălcescu, ilustrând preocuparea învățătorilor de altădată de la Școlile Normale, pentru civilizația populară a satelor.

SALA a 3-a

Prezintă dintre obiceiurile calendaristice de peste an, Crăciunul, prin accesoriile Stea, Luceafăr, Glob și prin icoana prăznicară „Fecioara cu pruncul” lângă un

stâlp de catapeteasmă sculptat în „torsadă” o împlete-tire simbolică dintre ritualul magic și religios al satului, Nașterea Sfântă a Pruncului Iisus; Anul Nou prin uratul cu Plugul (un manechin simulând tragerea brazdei), cu Buhaiul, jocurile de capră, țap, jocurile mascaților, jocurile de căiuți (de la Tudora, Vorona, Dumeni – George Enescu, Sarafinești – Corni, Urlați – Gorbănești, Vârfu Câmpului). La fiecare căluț apar oglinzile rotunde și dreptunghiulare, așezate pe bot, în frunte, pe coroanele de motocei, pe pieptul jucătorului reflectând lumina solară. Și în această sală, vorbim de o simbolistică a acestor jocuri care ne trimit către fertilitatea agrar – pastorală și în perioada când aceste momente rituale aveau loc după calendarul roman (până în anul 44 î.Hr.), în primăvară, odată cu reînvierea naturii. Reforma calendarului din anul 44 înainte de Hristos (î.Hr.), fixează Anul Nou în 1 ianuarie, aceste jocuri de fertilitate ale ogorului și turmelor, mutându-se în plină iarnă. Sala mai prezintă ca o subliniere doar, Boboteaza prin cana de agheazmă cu „stebă” de busuioc, apoi marea sărbătoare a Învierii Domnului, Paștele (prin mielul pascal din aluat, ouăle încondeiate, la cele vechi – decor fierul plugului, grebla, florile de primăvară, crucea, calea răătăcită, dar și unelte de lucru în cadrul industriei casnice textile) și prin dusul coșului pentru sfințit, la biserică.

SALA a 4-a este interiorul unei locuințe de secol XIX din zonă, cu două încăperi. Pe partea de vest a sălii, este amenajată „căsuța” (camera de locuit), cu patul și „culmea” cu hainele; pe panourile împletite din nuiiele sunt expuse o scoarță de lână țesută cu pomul vieții și oglinda cu ștergarul brodat, datat pe un colț cu anul 1900 și pe celălalt cu inițialele meșterei C.D. Pe podium în continuarea patului este lada cu zestre pictată și ferecată, dar și datată cu anul 1878 (aflată pe listele de clasare ale Patrimoniului Național).

Peretele de nord al sălii face legătura între cele „două camere” ale locuinței și unde sunt expuse pe podium, blidarul pentru „căsuță” cu vase de ceramică și obiecte de uz gospodăresc (covățică pentru făină și melesteu, căuș, pipernițe, sărăriță, fund pentru mămăligă, lopățică pentru magiun) și blidarul din 2 corpuri cu uși de sticlă, cu elemente de decor prin strunjire, în partea de sus, și cu uși sculptate cu vase cu flori în partea de jos. Între cele două blidare, central ca un punct de atenție, este expusă o poliță cu vase de ceramică de influență bizantină (numită de regretatul cercetător etnograf Barbu Slătineanu, tip „Kuty”, lucrată și astăzi în atelierul din Botoșani, al familiei meșterei Sonia Iacinschi), sub poliță cu ceramică un păretar în romburi și pe podium o ladă mică pictată, pentru păstrat valurile de pânză.

Peretele de răsărit al sălii, care intră în „casa cea mare” (camera de curat), susține icoana cu „Sfântul

Nicolae” datată cu anul 1879 și cu ștergar, o scoarță cu hora (aflată în TEZAURUL național). Pe podium sunt așezate măsuța mică rotundă cu scaune în jur, o ladă bancă pictată și datată în inimoare florale cu anul 1853 (care a aparținut familiei scriitorului I. Pillat la conacul de la Miorcani). Expunerea la perete se încheie cu un valoros fragment de scoarță de la Darabani, reprezentând un călăreț în armură, țesut cu fire de lână vopsite vegetal și fire de bumbac.

SALA a V-a

Este cea mai mare sală a expoziției de bază a zonei etnografice Botoșani și care cuprinde în același timp portul de sărbătoare, dar și un ritual al vieții de familie, NUNTA. Costumele frumoase, unele din ele clasate în patrimoniu, sunt așezate pe manechinele aflate într-un alai. MIRELE și MIREASA în față, au aproape VORNICUL care altădată conducea întreaga nuntă, având în mână toiagul cu anul incizat pe el și semnat „Cristea”, cu un ștergar brodat cu cocoși, legat la toiag de mireasă și plosca de vin pictată și incizată, floral și cu „Sfântul Gheorghe” omorând balaurul și datată 1921.

Imediat lângă VORNIC sunt NAȘII cu ștergare la gât (țesute în timp și brodate de MIREASĂ), urmați în spate de SOCRII MICI (PĂRINȚII MIRESEI) și SOCRII MARI (PĂRINȚII MIRELUI). După socri, vin două perechi de „DRUȘTE” și VORNICEI (care poartă legate la braț ca semn distinctiv BATISTE DE VORNICEI cu text – inscripție – una cu „SUVENIRE DE LA DOMNI TINERI ILIE ȘI MARIA. VORNIC .C.” și alta cu „DOMIȘOARA AGLAIA”, cu precizarea că batiștele erau croite și brodate de DRUȘTE special pentru VORNICEI (care erau chemătorii la nuntă). Alaiul din expoziție se încheie cu LĂUTARII (COBZARUL și FLUIERAȘUL), având la mijloc o BUNICĂ mergând în alaiul nunții.

Pe lângă podiumul central, sala este completată în expunere cu o imagine a așezării satești de la Văculești care plasează nunta în comunitatea rurală, o imagine a Bisericii de lemn de la Brăiești monument de arhitectură de secol XVIII (anul 1789), o imagine cu Mire – Mireasă și o imagine de joc satesc „Cele trei generații de la Flămânzi”.

Am decis prin proiectul tematic să cuprind în sinteză, să concentrez cât mai mult și complex cultura materială și spirituală a comunității satești a secolului al XIX-lea și până la prima jumătate a secolului al XX-lea a zonei Botoșani. A fost o mare responsabilitate acest demers realizat într-un spațiu atât de mic, pus la dispoziție în „Casa Ventura”.

(FOTO-STELIANA BĂLTUȚĂ)

Sala 2

Sala 1

Sala 3

Hol

Sala 4

Sala 5

Despre un joc al copilăriei

Vlăstarele țărânului din satele românești se formau, ca viitori săteni, asemenea tuturor copiilor, prin joc. Jocurile lor, despre care s-au pronunțat numeroși cercetători de la psihologi, pedagogi, sociologi, medici, etnologi și folcloriști la filologi și politologi, le mai cunoaștem azi din aceste cercetări. Pentru că realitățile satului de azi nu mai au nimic din satul tradițional, nu mai zic și din cel patriarhal. Toți au analizat jocul acestui stadiu al omului cu seriozitate și au tras concluzii care mai de care mai importante pentru fiecare domeniu căruia aparținea cercetătorul. Iar jocurile copilăriei au fost și ele după timpul istoricește determinat în care se petreceau.

Din numeroasele jocuri, aleg pe unul cu care mi-am petrecut și eu o bună parte a copilăriei - „Fac căsuță!”. Acum când m-am apropiat de acest subiect, realizez marea importanță a acestei nevinovate îndeletniciri a copiilor, adică JOCUL DE-A GOSPODARUL.

Construirea casei sale, preocupare esențială a săteanului plugar, cum bine cunoaștem cu toții, alături de facerea unei fântâni, sădirea măcar a unui pom fructifer și lăsarea de urmași au constituit legea existenței acestui om. Așadar **copierea** preocupărilor părinților, vecinilor sau a rudelor de a ridica cuibul familiei lor ni se pare cel mai firesc gest al copilului. Și cum iarși mi se pare, poate numai mie și altora nu, că diminutivul „căsuță” folosit de copil, era – de cele mai multe ori – folosit și de adulți, de unde expresii ca: „să-mi (să-i; să le; să-ți; să vă) ajute Dumnezeu să-mi fac (să-și facă; să-ți faci; să vă faceți) o căsuță!”, „cu greu, dar am căsuța mea; (are căsuța lui/ei; ai căsuța ta; aveți căsuța voastră; au căsuța lor”, „să-l văd (să te văd, să-i văd, să vă văd) la căsuța ta, (lor, voastră)”. Prin urmare diminutivul căsuță denumea *nu o casă mică, ci casa familiei țărănești, mică, cocheta, fără spații nefolosite, suficientă modului de viață milenar* al aceste categorii sociale.

Și tocmai această preocupare se întipărea în ființa copilului săteanului, își însușea una din legile existenței sale. Cu bețișoare în locul materialului lemnos pentru furci, grinzi sau căpriori, cu lut pentru lipit și cu paie pentru acoperiș, cu resturi de orice material ce putea fi folosit „la facerea căsuței” se ridica o construcție care era „o copie” a casei părintești la început, mai apoi chiar a caselor altor săteni, și chiar proiecția a ceea ce își imagina ca fiind propria-i căsuță. Ba chiar îmi amintesc de

gospodăria integrală făcută de mâinile copilului: căsuța, poiata păsărilor, șura, uneori și fântâna și gardul de incintă. Totul proiectat și realizat de copil sau de copii, când frații erau apropiați ca vârstă – și aceasta era cea mai frecventă situație în lumea familiei sătenilor noștri – sau de copil și prietenii săi de joacă. Era o întrecere între „constructorii” sau „meșterii” care ridicau aceste căsuțe, care să fie mai frumoasă, chiar la o scară mai mare și nu liliputană (cum erau de obicei).

Și ce supărare trăia „meșterul” când munca mâinilor sale sau colectivă se strica cine mai știe de cine sau de ce! De aceea cei mari din familie nu stricau niciodată realizarea. Ba chiar dădeau o mână de ajutor la facerea căsuței.

Crescând și ajungând la vârsta preșcolară – ceea ce urmează e apropiat istoricește cu zilele noastre –, copilul se juca în grădiniță cu material de construcție modular: cuburi, prisme, piramide, conuri, trunchiuri de piramidă și con, materiale din lemn colorat, la început construia căsuțe cum știa el, mai târziu trecând la construirea de case ale personajelor din poveștile auzite de la educatoare, „castele”, dar și palat”.

Căsuța rămânea undeva într-un ungher al memoriei și se actualiza la nevoie, cu vârsta. Treptat, treptat, arhitectura satului s-a schimbat, casele au evoluat de la căsuță la casă și apoi la case, gospodăria dezvoltându-se într-un ritm alert, încât, puiul de țăran nu mai simte nevoia „de a face căsuță”, ba nici casă sau castel, pentru că preocuparea lui este alta. Evoluția se simte cel mai bine în lumea copilăriei sătenilor. Nici satul nu mai e sat, nici țăranul nu mai e țăran și nici copilul nu mai e ce ar trebui să fie, sau nu-și trăiește copilăria. Jocul, acel joc formator a dispărut complet. Acum copilul stă în fața micului ecran și urmărește „cele mai educative producții” de desene animate care-i inoculează, puțin câte puțin, dar insistent violența, distrugerea, sau se instalează la calculator, unde găsește „alte prilejuri” de formare și nu mai are grija casei, care acum e trainică, mare și cu dotări nu pentru o viață (adică pentru o generație), ci pentru mai multe.

Acum ne-a mai rămas expresia folosită pentru cei bătrâni și care ajung sau „dau în mintea copiilor”, adică „fac căsuțe”.

Am consemnat aceste rânduri nu pentru mulți care nu regretă timpurile când copiii făceau căsuțe, ci pentru cei interesați de ce a fost odată bun și despre copilăria puiului de sătean al românului.

Prof. CONSTANTIN COJOCARIU

Continuități istorice și culturale în microzona Corni – Vorona – Tudora

Microzona Corni – Vorona – Tudora (ordinea localităților fiind stabilită în funcție de direcția de curgere a apelor Siretului și nu a altor considerații) este așezată în extremitatea sud-vestică a județului Botoșani, pe malul stâng a râului Siret, cel mai mare ca debit al Moldovei, într-o zonă cu cel mai frumos, complex și interesant relief din județ.

Prin așezarea geografică teritoriul microzonei Corni – Vorona – Tudora aparține în întregime Podișului Sucevei, la contactul acestuia cu Câmpia Moldovei.

Din punct de vedere geomorfologic teritoriul acestei microzone aparține Platformei Moldovenești, reprezentată de jumătatea sudică a Șei Bucecea (mai nou Șaua sau Colinele Bucecea – Vorona și Dealul Mare – Tudora) care aparțin Culmii Siretului și jumătatea estică a părții nordice a Culoarului Siretului din extremitatea estică a Podișului Sucevei.

Teritoriul microzonei este străbătut de următoarele coordonate geografice: paralela de 47°30' latitudine nordică care trece prin sudul satului Tudora și meridianul de 26°30' care trece prin vestul comunei Corni.

Coordonatele geografice respective demonstrează faptul că teritoriul microzonei este așezat în plină zonă temperată, fiind supus influențelor climatice continentale ale Europei de Est și polare dinspre nord, și mai puțin ale Europei Centrale, ori de sud-vest sau sud, deși cea mai mare parte a precipitațiilor sunt opera maselor de aer care se deplasează dinspre vestul și nord-vestul Europei. Această așezare explică influența pe care o au elementele est-europene în domeniul vegetației și faunei, elemente ce sunt caracteristice pădurii de stejar și pădurii de fag.

Altitudinea maximă se înregistrează în Dealul Mare – Tudora, de 587 m, care reprezintă și cota maximă pentru întregul Podiș al Moldovei și din județul Botoșani, iar altitudinea minimă de 148 m, la ieșirea râului Miletin de pe teritoriul comunei Corni, la est de satul Balta Arsă spre localitatea Orășeni – Vale.

Pe teritoriul microzonei trec două drumuri județene care se intersectează la Vorona și anume: Rai – Vorona – Liteni și Baisa – Corni – Vorona – Tudora – Pașcani.

Suprafețele celor trei comune sunt următoarele: Corni – 71,13 km² (1,43 % din suprafața județului), Vorona – 82,84 km² (1,66 % din suprafața județului) și Tudora – 74,04 km² (1,49 % din suprafața județului), fiind comune cu suprafață mare.

Rețeaua hidrografică este alcătuită din râul Siret, care formează limita de vest a județului și microzonei, cu un curs puternic meandrat până la confluența cu afluentul Suceava, Miletinul, afluent al râului Jijia, care trece prin partea de est a comunei Corni, străbate satul Balta Arsă și Bahluiul, care izvorăște din Dealul Mare – Tudora și

străbate teritoriul județului pe o lungime de 8 km. În cadrul acestei microzone, Siretul primește afluenți mărunți și anume: Gârla Morii (11 km lungime), Vorona (13 km) și Pleșul (9 km).

Apele stătătoare sunt puține, reprezentate de: lacuri de albie majoră (bălți) din cadrul luncii Siretului, lacuri de meandre părăsite din lunca Siretului la Corni și Tudora și două iazuri mici la Corni (Iazul Morii, colmatat și scurs și Iazul Bledei, parțial colmatat).

Vegetația și fauna zonală este reprezentată de zona forestieră (pădurile de foioase, reprezentate de subetajul fagului, situat la 400-587 m altitudine și subetajul gorun-stejar/cvercineelor, situat la 250-400 m altitudine). Vegetația și fauna intrazonală este reprezentată de vegetația și fauna luncilor (alcătuită din pajiști și arborete/zăvoaie), mlaștinilor și sărăturilor.

Solurile zonale caracteristice fac parte din clasa argiluvisolurilor (soluri cenușii, solurile brune și luvisoluri albice/soluri podzolice) și solurile intrazonale și slab dezvoltate (regosoluri și erodisoluri pe versanții supuși eroziunii, solurile aluviale în lungul văilor și coluviale la baza versanților, hidromorfe și halomorfe).

Rezervațiile naturale, monumentele naturii și planetele ocrotite din această microzonă sunt următoarele:

- rezervații naturale forestiere: Arboretul secular de tisă de la Tudora (119 ha), Parcul dendrologic de la Joldești, comuna Vorona, Pădurea Vorona (cu 361 de specii de plante superioare, pădurile de zăvoi din lunca Siretului;

- plante ocrotite: tisa (*taxus baccata*) la Tudora, papucul doamnei la Corni, Vorona și Tudora, laleaua pestriță la Corni, nufărul alb și nufărul galben la Corni, Vorona și Tudora și crinul de pădure la Vorona și Corni;

- specii arbustive și arbori seculari ocrotiți: zada/laricea la Corni și Mănăstirea Vorona, stejar secular în Pădurea Tudora, plop alb la Vorona, „Gorunul lui Cuza” la Vorona și ienupăr în Pădurea Tudora.

O rezervație botanică binecunoscută este cea a arborelui secular de tisă (*taxus baccata*) din pădurile comunei Tudora. Arbore de origine central-europeană, cu longevitate mare, cu lemnul ei prețios, a fost mult exploatat în trecut, încât a necesitat să fie declarat ca specie ocrotită.

Teritoriul microzonei a oferit condiții bune pentru locuire. Sunt mărturie urmele de viață omenească din paleolitic, mezolitic, neolitic, eneolitic, epoca bronzului, epoca fierului, perioada migrațiilor, perioada feudalismului etc.

Pe teritoriul acestor comune sunt cartate următoarele așezări și puncte arheologice:

Corni

Dealul Nițescu – a doua epocă a fierului (La Tène), perioada feudalismului târziu (sec. XVII – XVIII);

Dealul Viei – paleoliticul superior (fază neprecizată);

În Văiuși – paleoliticul superior (fază neprecizată), prima epocă a fierului (Hallstatt timpuriu) și probabil începutul epocii migrațiilor (sec. II-IV d. Hr.), feudalismul dezvoltat (sec. XV) și târziu (sec. XVII-XVIII);

Lipoveni – După Grădini – Cucuteni (faza A?), sfârșitul primei epoci a fierului (Hallstatt târziu);

La Săliște – feudalismul dezvoltat (sec. XV-XVI);

Corneț – paleoliticul superior (gravetianul oriental);

La Hârtoș – paleoliticul superior (fază neprecizată);

La Cetățuie – horodiște prefeudală (fortificație sec. VI-XI d. Hr.);

La Hrubă – sabie de tip celtic;

Lunca Siretului (necartat) – resturi de faună pleistocenă;

Loc neprecizat – necartat – patru monede (trei imperiale romane – sec. II-V d. Hr. și una bizantină – sec. VI d. Hr.);

Colecția școlară – Școala Gimnazială „Octav Băncilă” Corni – faună din pleistocen, paleolitic, neolitic, eneolitic, epoca bronzului, epoca fierului, perioada feudală (găsite în punctele de mai sus).

Mesteacă

1. Balșul – fostă localitate și han în sec. al XIX-lea, în partea de est a satului Mesteacă.

Vorona

La Han sau Fostul Han a lui Musteață – necartat – feudalismul dezvoltat (probabil sec. XV);

Loc neprecizat – necartat – movilă mare numită Măgura Coștiuleiu

Icușeni

La Hlei – epipaleoliticul final (tardenoazian), epoca fierului (Hallstatt), începutul epocii migrațiilor (sec. II-III - ceramică carpică și sec. V d. Hr.), feudalismul dezvoltat (perioadă neprecizată);

Dealul Protopopenilor – Poiana Eroilor – epipaleoliticul final (tardenoazian);

După Sat – neolitic sau eneolitic, feudalismul târziu (sec. XVIII);

La Boieri – necartat – neolitic sau eneolitic;

Vatra Satului – feudalismul târziu (sec. XVII-XVIII);

Marginea de est a satului – necartat – epoca fierului (Hallstatt târziu, La Tène timpuriu), începutul epocii migrațiilor (sec. III – IV d. Hr.), perioada feudalismului târziu (sec. XVII-XVIII și XVIII-XIX);

La Brazdă – necartat - începutul epocii migrațiilor (sec. III – IV d. Hr.).

Joldești

La Aramă sau Pe Mal la Aramă – neolitic – eneolitic, epoca fierului (Hallstatt târziu, La Tène timpuriu), începutul epocii migrațiilor (sec. III-IV d. Hr. și sec. IV

târziu – începutul de sec. V d. Hr.), perioada feudalismului dezvoltat (sfârșitul sec. XIV și sec. XV) și târziu (sec. XVIII);

La Curte – epoca fierului (perioadă neprecizată), perioada feudalismului dezvoltat (sec. XIV-XV, XVI-XVII) și târziu (sec. XVII-XVIII);

Curtea bisericii Joldești – necartat – prima jumătate a sec. XIX;

La Săliște – necartat – epoca feudală (perioadă neprecizată);

Câmpul de lângă Joldești – necartat – oseminte omeștești și alte urme (?).

Vorona Mare

Dealul Holban – Cucuteni (fază neprecizată), sec. II-III d. Hr. (ceramică carpică) și sec. III-IV d. Hr.

Vorona Teodoru

După Sat – feudalismul târziu (sec. XVIII).

Colecții școlare:

Școala nr. 3 Icușeni (obiecte de pe teritoriul satelor vecine: Protopopeni, Vorona, Măldărăști) – paleoliticul superior sau epipaleolitic, tardenoazian, eneolitic, Cucuteni, perioada de tranziție sau epoca bronzului; epoca fierului (Hallstatt), începutul epocii migrațiilor (sec. II-III d. Hr. și III-IV d. Hr.), feudalism (perioadă neprecizată);

Școala Poiana – neolitic-eneolitic;

Școala Vorona Teodoru – începutul epocii migrațiilor (sec. II-III d. Hr. și III-IV d. Hr.), Cucuteni (fază neprecizată), feudalism (fază neprecizată).

Tudora

La Ocup – cetățuie (fortificație de pământ, întărită natural prin pantele abrupte spre nord și sud, cu șanț în partea de est și de vest, de formă patrulateră). S-au cules piese arheologice (Cucuteni – faza A, epoca fierului, feudalism – sec. XVII). Dan Tudor datează această cetățuie în epoca migrațiilor (sec. VII-IX d. Hr.);

Curtea Veche – perioada feudalismului dezvoltat;

La Huci – necartat – sfârșitul epocii bronzului sau începutul epocii fierului;

Vatra Satului – necartat – începutul epocii fierului(?);

Dealul Curtii – feudalismul dezvoltat și târziu (sec. XV-XVIII);

Movilă – Movila Iancului, la vest de sat;

Colecția școlară – Școala Tudora – eneolitic (Cucuteni) din punctul Călugăra – Movila Iancului.

Cele mai multe sate din această microzonă sunt atestate documentar în perioada feudalismului dezvoltat și în perioada feudalismului târziu și anume:

Tudora – 29 iunie 1400;

Vorona – 7 ianuarie 1403;

Icușeni – 27 mai 1480;

Corni – 14 martie 1489;

Sarafinești – 10 decembrie 1516;

Joldești – 1518 (M. Poclid, 2008)/1620 (D.I.R.);
 Vorona Teodoru – 1772;
 Poiana – 1772;
 Vorona Mare – 1772;
 în perioada modernă:
 Balta Arsă – 1871
 în perioada contemporană:
 Mesteacăn – 1956.

Pe teritoriul celor trei comune, pe Valea Siretului, încă din antichitatea târzie, dar mai ales în perioada feudalismului dezvoltat și târziu și în sec. al XIX-lea trecea drumul istoric ce lega porturile de la Marea Baltică de portul Galați de pe Dunăre.

Sunt mărturie cele 4 monede (3 imperiale și una bizantină) descoperite pe teritoriul comunei Corni la Hrubă și cele 2-3 hanuri care au funcționat până la începutul sec. XX de la Corni și Tudora. Prin proiectele câștigate de comunele Corni, Vorona și Vlădeni acest important drum a fost refăcut și parțial asfaltat (3 m lățime, de calitate îndoielnică).

Microzona este recunoscută în istoria județului și a țării ca locul unor puternice mișcări țărănești. Exploatarea, lipsa de pământ și de inventar agricol îi mișcă și pe locuitorii din Corni. O asemenea mișcare, care rămâne drept o pagină de eroism a luptei țărănimii din Corni pentru dreptate socială și pământ, este cea din 1 mai 1888, în legătură cu care numărul din 7 mai 1888 a ziarului liberal „Curierul Român” din Botoșani publica despre cele întâmplate un articol cu titlul „Răscoala de la Corni”. O asemenea mișcare a avut loc și în satul Poiana din comuna Vorona.

În anul 1907, izbucnește marea răscoală țărănească a cărei flacără s-a aprins în satele Corni și Poiana. Țărării răsculați din Corni, împreună cu cei din Vlădeni, au devastat în parte târgul Bucecea, după care s-au îndreptat spre Botoșani, fiind opriți de soldații trimiși în zonă.

Bărbații din satele Corni, Sarafinești, Vorona, Tudora, Joldești, Icușeni și altele și-au adus din plin contribuția la Războiul de Independență din 1877, la Războiul de reîntregire a țării, în luptele de la Mărășești, Mărăști și Oituz și în al doilea război mondial. Jertfa lor este cinstită de către urmași prin realizarea unor monumente istorice și anume: Monument și placă comemorativă în memoria eroilor căzuți în primul război mondial și Monument și placă comemorativă în memoria eroilor căzuți în al doilea război mondial, la Corni și Monumentul eroilor căzuți în războiul de independență și în timpul primului război mondial, la Tudora.

Instaurarea regimului comunist, împotriva moralei și credinței în Dumnezeu și contra frii neamului românesc, în anii care au urmat după ultima conflagrație mondială de către tancurile sovietice, sub privirile pasive ale marilor puteri occidentale, a determinat organizarea și declanșarea rezistenței anticomuniste sub multiple forme în toate județele României. În cadrul județului Botoșani, comuna Corni este considerată printre cele mai importante centre de rezistență anticomunistă.

Dar nu putem omite și rezistența cetățenilor din comuna Tudora în perioada cooperativizării agriculturii.

Istoria învățământului din această microzonă înscrie printre primele școli din județ și anume:

- în anul 1842 la Mănăstirea Vorona s-a deschis o școală elementară pentru satele Icușeni și Poiana Lungă;
- în 1846 – Tudora;
- în 1856 – Chiscovata;
- în 1865 – Corni;
- în 1875 – Joldești;
- în 1896 – Vorona Mare;
- în 1903 – Sarafinești;
- în 1909 – Vorona Nouă;
- în 1919 – Școala Pregătitoare de Învățători Tudora;
- în 1926 – Vorona Dobrovolschi;
- în 1946 – Gimnaziul Unic Corni
- în 1948 – Balta Arsă;
- în 1958 – Mesteacăn.
- în 1969 – Școala cu cl. I-X Corni;
- în 1990 – Liceul Teoretic Vorona.

Viața culturală în satele microzonei, ca de altfel în județ și în întreaga țară, a evoluat și are trăsături caracteristice în raport cu politica impusă de regimul aflat la putere.

Fiind așezate în ținutul și zona etnografică a Botoșanilor, pe Valea Siretului, la contactul cu zona etnografică a Sucevei, de unde a preluat o serie de elemente, satele Corni, Sarafinești, Tudora, Vorona, Icușeni, Joldești, Poiana, cu o vechime multiseculară, poartă amprentele tradiției în cultura materială și spirituală ce s-a născut și evoluat pe aceste meleaguri străvechi românești.

Unul din aspectele importante ale culturii populare din subzona etnografică Corni – Vorona – Tudora îl constituie portul popular.

Structural, costumele populare femeiesc din această subzonă se încadrează în tipologia costumului din zona etnografică Botoșani, fiind alcătuit din catrință, batic, cămașă (ie), șitoarea, bârneață, bondiță și piesele de încălțăminte. În comparație cu costumele femeiesc din zonă, costumele bărbătesc este mai bine conservat și se prezintă unitar până în zilele noastre. Componenta costumului bărbătesc cuprinde: cămașa, ȋtarii, izmenele, brâul, chimirul, cureaua, căciula (din piele de miel) și cizmele. Iarna se adaugă sumanul, mantaua și cojocul.

Piese de port popular nu mai sunt confecționate de către femeile din satele subzonei, decât în foarte mică măsură. Meșteșuguri cu o îndelungată tradiție, torsul și țesutul pentru articole de îmbrăcăminte nu mai sunt practicate. S-a redus și țesutul de articole pentru interiorul țărănesc constând din scoarțe (covoare), lăicere și macaturi. De neînțeles este faptul de la Școala Corni, unde după anul 2006 a fost desființat atelierul de țesătorie-restaurare covoare naționale. Acesta a fost amenajat, în condițiile în care s-a redus practicarea acestui meșteșug tradițional, pentru a instrui tineri din satele comunei în domeniul țesutului covoarelor, lăicilor, macatelor, carpetelor, catrințelor, cămășilor și a altor articole de îmbrăcăminte, care datorită rezultatelor de excepție

s-a bucurat de aprecieri elogioase la nivel județean și național. În schimb, această activitate este prezentă, cu rezultate remarcabile la Grupul Școlar „Ștefan cel Mare și Sfânt” de la Vorona, asigurând-se continuitatea culturală în această direcție.

În cadrul județului Botoșani, și nu numai, satele Corni, Sarafinești, Balta Arsă, Vorona, Vorona Mare, Poiana, Tudora și altele se înscriu cu o bogată creație folclorică în care se oglindesc toate momentele vieții, cu bucuriile și tristețile acestuia, completată de manifestările și obiceiurile de Crăciun și Anul Nou, de căsătorie, de botez și de moarte.

Cele trei comune sunt cunoscute pe plan județean, național și internațional pentru tradițiile și obiceiurile folclorice și etnografice încă înainte de ultima conflație mondială, dar mai ales după aceasta.

Sunt cunoscute, prin toate mijloacele mass-media, prestațiile ansamblurilor de cântece și dansuri populare, la toate nivelele (copii, tineri și adulți) de la Vorona, Corni, Tudora și Sarafinești, jocul căiușilor de la Tudora, Sarafinești și Vorona, grupurile de colindătoare de la Vorona, Tudora și Corni, jocul urșilor de la Corni și Vorona, Alinierea de la Corni, jocurile de măști de la Vorona și Corni, rapsozii populari de la Vorona, Tudora și Corni.

Costumul urșilor poate fi simplu, confecționat dintr-o piele de oaie sau din stuf (procedeu folosit mai mult în ultimii 60 de ani), împodobit cu mărgelile, panglici și oglinzi. Costumele urșilor, ursarilor și al țigăncii sunt confecționate, la Corni și Sarafinești, de meșteri locali și după părerea noastră sunt cele mai frumoase din Moldova și din țară. Trebuie să menționăm și faptul că cele mai frumoase măști din această subzonă sunt realizate de creatorul popular Gh. Țugui din Vorona.

Teatrul folcloric este reprezentat atât prin teatrul propriu-zis, în varianta haiducească (Banda lui Jianu, la Corni), cât și ca elemente componente la jocurile tematice cu măști. În cadrul subzonei etnografice sunt cunoscute: jocul căiușilor de la Sarafinești (de o autenticitate și originalitate necunoscută în alte părți), Tudora și Vorona, jocul urșilor de la Corni, Vorona și Tudora, jocul caprei de la Vorona, Corni, Tudora și Sarafinești și apoi jocul măștilor propriu-zise, de la Corni, Vorona și Tudora.

De mare succes s-au bucurat și se bucură cele două fanfare populare de la Vorona, care a fost prezentă la festivaluri folclorice naționale și internaționale în Olanda, Belgia și Germania și Bălțeanca de la Balta Arsă – Corni.

Formațiile de dansuri populare din cele trei comune au participat la numeroase festivaluri județene, naționale și internaționale și anume: de la Corni în Polonia, Croația, Finlanda și Republica Moldova, din Vorona în spațiul exsovietic, Grecia, Franța și din Tudora în Polonia, Ucraina, Moldova, Grecia sau fosta Iugoslavie.

Bogăția tradițiilor și obiceiurilor folclorice din subzonă a determinat organizarea de festivaluri folclorice și anume: „Moștenite din bătrâni” și „Serbările

pădurii” de la Vorona, „Holda de aur” și „Bună vreme, bună vreme!” de la Tudora, „Vremea colindelor” de la Corni.

Dintre personalitățile culturii și științei românești din această zonă se înscriu: Tiberiu Crudu de la Tudora (profesor, scriitor) și Tudor Luchian – Tudora (prozator), Vladimir Șardin de la Poiana (avocat și publicist), Mihai Platon de la Poiana – Vorona (poet, prozator), Nicolae Irimiciuc (profesor universitar doctor docent, scriitor), Liviu Matei (doctor în fizică), Angela Paveliuc – Olariu (doctor în etnografie), Nicolae Cănanău, (mare patriot, a colaborat cu pașoptiștii – Mihail Kogălniceanu pentru Unirea Moldovei cu Țara Românească), Ioan Siminiceanu (prof. universitar, fost ambasador al României în Cuba) de la Corni și alții.

De notorietate este Raluca Iurașcu, mama „Luceafărului poeziei românești” – Mihai Eminescu, născută probabil la Sarafinești, iar perioada adolescenței și-a petrecut-o la Joldești. Tatăl Ralucăi Iurașcu – Vasile Iurașcu a locuit cea mai mare parte din viață la Sarafinești, fiind în slujba vistiernicului Iordache Balș în calitate de administrator de moșii, la Sarafinești și Joldești.

Dintre atracțiile turistice ale microzonei se înscriu: siturile arheologice din toate cele trei comune ale microzonei (prezentate mai sus), Expoziția de măști populare din casa creatorului Gh. Țugui, din Vorona, Mănăstirea și Sihăstria Voronei, Conacul de la Joldești (sec. XIX), Muzeul satului de la Icușeni și Vorona Mare, Rezervația de tisă de la Tudora, Cetățuile – de vale de la Corni și de înălțime de la Tudora, Peștera „Sf. Cuvios Onufrie” de la Vorona, Expoziția de artă populară și de numismatică realizată de Ioan Siminiceanu de la Corni, pădurile de la Vorona, Tudora și Corni, Valea Siretului.

Iată câteva aspecte istorice și culturale care diferențiază această microzonă în peisajul geografic, istoric, cultural și turistic al județului Botoșani.

Bibliografie:

- Păunescu, Alex., Șadurschi, Paul, Chirica, Vasile, Repertoriul arheologic al județului Botoșani, vol. I și II, București, 1976.
- Marin, I.D., Eminescu la Ipotești, Editura Junimea, Iași, 1979.
- Paveliuc-Olariu, Angela, Zona etnografică Botoșani, Editura Sport – Turism, București, 1983.
- Cojocariu, C., Comuna Corni. Elemente de geografie și istorie locală, Editura Axa, Botoșani, 2000.
- Ungureanu, V., Vatra folclorică a Tudorei, revista nr. 1-2 (17-18) Țara de Sus a Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, Botoșani, 2010.
- Poclid, M., Harta școlară a județului Botoșani, Editura Quadrat, Botoșani, 2012.
- Cojocariu, C., Elemente de geografie ale județului Botoșani, Botoșani, 2013.
- xxx Lavric, D., Teatrul popular, Botoșani, 1976.
- xxx Colinde, colinde, Centrul Județean al Creației Populare Botoșani, 1997.
- xxx Moștenite din bătrâni, Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național, Botoșani, 2007.
- xxx Patrimoniu 2010, Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu național, Botoșani, 2010.

Ana FLORESCU

Artă naivă / artă infantilă

Galeriile de Artă „Ștefan Luchian” Botoșani găzduiesc, în perioada 31 mai - 14 iunie 2013 expoziția „Artă naivă / artă infantilă - ipostaze ale creativității limbajului vizual”, eveniment cultural al cărui vernisaj a avut loc vineri, 31 mai a.c., ora 16.

Evenimentul se înscrie în seria manifestărilor organizate de Școala Populară de Arte Botoșani cu prilejul împlinirii a 45 de ani de existență.

Expoziția reunește un număr de 40 de lucrări de artă naivă și 38 de creații ale copiilor, realizate de cursanți și absolvenți ai școlii, din diverse generații.

Rezultat al unei munci susținute, coordonată de domnul profesor Victor Hreniu, pentru buna organizare a evenimentului și expunere cât mai atractivă pentru public a creațiilor plastice, expoziția a beneficiat și de editarea, în condiții grafice deosebite, a unui catalog de expoziție cuprinzând atât lucrările expuse, cât și altele care se găsesc în patrimoniul Secției pictură-grafică al Școlii Populare de Arte Botoșani.

În cadrul vernisajului, prezentarea lucrărilor a fost realizată de către cunoscutul critic de artă ieșean Valentin Ciucă, cel care a reliefat importanța artei naive și a celei infantile în contextul general al artei plastice și percepția eronată a unei părți a populației, chiar și a cunoscătorilor de artă, care consideră arta naivă oarecum la urma artelor plastice.

Victor Hreniu, profesorul care, vreme de 40 de ani, din 1972 și până în prezent a îndrumat această secție și a format, în simțul culorii și al frumosului, generații întregi de artiști plastici și a modelat gustul a numeroși tineri pentru înțelegerea artelor plastice, a vorbit despre activitatea Secției de pictură-grafică și despre valorosul patrimoniu pe care l-au creat în timp cursanții

Școlii. În acest sens, pictura naivă și cea infantilă au îmbogățit patrimoniul instituției cu peste trei sute de lucrări realizate pe suporturi diverse: pânză, carton, sticlă, hârtie.

Referindu-se la pictura naivă, Victor Hreniu a precizat că aceasta: „cuprinde un univers nelimitat, alcătuit din cel real, cunoscut și cel imaginar,

care vine firesc în prelungirea celui dintâi. Este uimitor să urmărești cum are loc această „descărcare” prețioasă a multitudinii de imagini și de idei pe pânza sau hârtia suport pe care artistul amator își plămăuiește creația. (...) Pictura naivă este evident un alt mod de abordare al acelorași realități din universul interior și exterior al omului, „develope” vizual prin maniere diferite de creare a formelor și imaginilor”.

Printre expozanții de artă naivă se numără nume cunoscute în ceea ce înseamnă arta naivă românească actuală, precum: Ioan Alupoaie, Elisabeta Arhip, Alexandru Arhip, Cristinel Hârtie, Maria Caciora-Tașnicu ș.a., despre care a făcut o emoționantă evocare profesorul Victor Hreniu.

Arta infantilă este reprezentată prin lucrări de pictură realizate în acrylic pe pânză, având ca autori copii cu vârste cuprinse între 7 și 11 ani.

În contextul prezentărilor, pictorul botoșănean Corneliu Dumitriu, absolvent al Școlii Populare de Arte Botoșani, a evidențiat activitatea deosebită a domnului Victor Hreniu, atât în calitatea sa de profesor – formator de opinie, cât și în cea umană, de formator de caractere.

Publicul participant la vernisaj a avut bucuria participării la un eveniment cultural aparte, care a adus în sufletele tuturor emoția reîntoarcerii la puritate, la curățenia infantilă și la farmecul aparte al „artei naive”.

Regulamentul de organizare și desfășurare a Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXII-a, 14-16 iunie 2013, Botoșani

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Editurile Junimea și „Convorbiri Literare” din Iași, precum și cu revistele de cultură „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Dacia Literară”, „Feed back”, „Viața Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Seme-ne”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineață”, „Porto-franco”, „Ateneu”, „Cafeneaua Literară”, „Argeș”, „Bucovina Literară”, „Antares”, Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova și ARPE, organizează, în perioada 14-16 iunie 2013 Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXII-a.

Concursul își propune să descopere și să promoveze noi talente poetice și critice și se adresează, astfel, poezilor și criticilor literari care nu au debutat în volum și care nu au depășit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secțiuni:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite două exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2012 – 5 mai 2013. Vor fi acordate două premii: **a)** „Horațiu Ioan Lașcu” al Filialei Iași a USR și **b)** al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* – Se va trimite un print (**același volum și pe un CD – un singur exemplar!**) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Același moto va figura și pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda două premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către Editurile Junimea și „Convorbiri literare”, cu sprijinul financiar al ARPE. Juriul are latitudinea, în funcție de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare și alte manuscrise, în funcție de disponibilitatea editurilor prezente în juriu.

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poezilor premiați. Toți poezii selectați pentru premii vor fi publicați într-o antologie editată de instituția organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene*: Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (**în copie și pe un CD**), semnat cu un moto. Același moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile și în antologia editată de instituția organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Botoșani în ziua de 15 iunie 2013.

Organizatorii asigură concurenților cheltuieli de masă și cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2013, pe adresa:

CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BOTOȘANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoșani. Relații la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Nu se primesc grupaje pe e-mail!

Laura MURUZUC**DOUĂ CERURI**

Pînă la urmă, lumea e un măr
 Ce se coace, se tot coace
 Pe cerul apocalipsei
 Zi de zi ne împletim scara, să-l ajungem...
 Îl vor rupe lacomi,
 Îl vom mușca.
 El ... iar la datorie, ne va cînta moartea.
 Se coace , se tot coace
 Deja rumen pe cerul gurii
 De asfixie o să lăsăm în coma pămîntului
 Dar... povestea veche nu mai are prinți
 Să vie,
 Să ne sărute,
 Să ne reînvie.
 Realitate.

SĂ ZBOR

Vreau să zbor
 Mă auzi cer?
 Vreau să zbor
 Să fug de lume
 Să mă simt în tot stăpînă
 Vreau să zbor cu ochii închiși
 Dar să simt în spate aripi
 și cu fiecare pană
 Să sorb din aer
 Vreau să mă rup din piatră
 Să uit de hrană
 Să uit de iubire
 Să uit de toate
 Pur și simplu să zbor
 Ca prin fiecare cameră
 A inimii mele
 Să împletească înălțimea
 și prin fiecare bătaie
 Să uite că e inimă de om
 Vreau să zbor
 Să-mi închid ochii
 Să nu mai văd
 Să orbesc
 Nepătată
 Eu m-aș dărui cerului
 Vreau să zbor
 Nu ca un avion
 Nu ca o rachetă
 Nu ca o pasăre
 Vreau să zbor ca un nimeni
 Nu din poftă și nici din necesitate
 La mine e simplu

Să zbor
 Am citit în aripile unei lebede
 Libertatea
 Și aș vrea și eu să fiu ca ea
 Oare cum e
 Fără pas
 Fără oboseală
 Fără țarina asta,
 Care nu mai vrea să mă poarte
 Fără apa care nu mai vrea să-mi fure setae
 Fără lumea asta.
 Rămîn visătoare
 În respirații cu aer rece
 Care îmi fură plămîni
 Rămîn la un oarecare-
 Să zbor

Dorel Mihai GAFTONEANU**SERVIETA CU ACTE**

Parodie după poezia „Cămara cu fructe”, Ion Pillat- din volumul „Pe Argeș în sus”. Cu dedicație „criticilor” mei.

Motto: „*Nihil tam munitum quod non expugnari pecunia possit.*”/ „*Nici un fort nu este destul de bine întărit pentru a nu fi cucerit cu bani.*” (**Cicero**)

...Ridic în taină plicul ca nimeni să nu vadă
 Că aranjez o șustă cu juriul de concurs...
 Zăbind, îmi pun chitanța de plată cu ramburs
 În mapa mea din piele... Am
 strâns un teanc grămadă!

Închid, apoi, cu grijă, discret mă uit în jur
 Spre umbre de iscoade sau martori de prin zonă...
 Dar vrînd să trec pe lângă o tanti la o tonă,
 Ciocnesc în ușa poștei un cetățean mahmur...

Cu „mână lungă” insul înșfacă mapa-n gheară,
 Sprea marea mea stupoare - („cre-
 zând”... că e a lui!) -
 Și dus a fost... proclerul! Mai poți altfel să-i spui?
 Ca fulgerul din ceruri sau uliul ce coboară...

Mă simt intrat la apă, movilă din... Ceahlău (!):
 Oops! Am pierdut scrisoarea! Îmi fuge rău pămîntul...
 Mă tem că „adrisanții” nu își mai țin cuvîntul,
 Că mă vânează presa... sau, poate, și mai rău!

Gheorghe ȚUCULEANU

De Florii

Când zvon de primăvară
Se-aude peste tot,
Și în ram coboară
Verdele în ropot,

Când astrul cel de sus
Cerne doar senin,
Atunci Domnul Iisus
Intră-n Ierusalim;

Când ramura cea verde
Renaștere împarte,
Când fiecare crede
Că tot ce voiește poate,

Și stăruie lumină
Și totu-i rod și viață,
Și totul se închină
La a Lui Sfântă față,

Când duhul cel de sus
În toate îl simțim,
Atunci Domnul Iisus
Intră în Ierusalim.

Când totul e lumină
De jur-împrejur,
Și totul se animă
De tot ce e mai pur,

Când deschisă-i floarea
Și soarele-i veșmânt,
Și-a făcut intrarea
În orașul sfânt.

Călare pe asin
Domnul a intrat,
Cu ramurile de măsline
A fost întâmpinat,

Un om și un sfânt
Erau în fața lor -
Îl aveau pe pământ
Pe Mântuitor.

Încă o minune
A săvârșit Domnul:
În comuniune
Era Divinul și Omul.

Nina VICIRIUC

Schimbarea la față

Începe încet, cu tăcerea...
Flori ce-nfloresc fără sens
Din zona de ceară a extincției finale
Plictisul materiei-cancer
torid al ideii de soare
Pielea maron, și
Ochi scăpați din orbite, și
Noaptea, devorând ultima rețută a vieții

Injectii salvatoare
Umilința îngenunche zeii

Ce să mai spunem de tine
Scump prieten
Închis ți-i destinul
Fatidică cheia,

Timpului.
..... profet mincinos!

Apocrife

Capul meu, tezaur de mereu
Nescrise povești și piese de teatru
Nisip mișcător și
Turma de capre, rumegând cafea
Și pietre cu duh ,semilună
Și păsări de pradă cu cioc de oțel
Și-un sat minunat la margini de fagi

Mansarda-i prea plină de vechi manuscrise
Alchimiști de cuvinte
Le topesc în hârzoabe de fier
Și-apoi în roiuri de fluturi
Izbite cu fruntea în... pline figure

Înțeleg, în sfârșit, că a avea un cap
E totuși o mare avere
Împodobit cu trei ochi de argint
Și-o stea de mare în frunte

S.M.S.

Sms... plin de cuvinte obscene
Scris de prostituata din tine
Te invita, să iei loc pe, centură
Să-ți intinzi trupul, prin tiruri
Burdușite cu turci

E și asta o viață, la fel de
Proscrisă, precum a unui umil funcționar
Prostituat prin hârtii
Și șefi prea incuți

Cărțile scriitorilor botoșăneni

THEODOR DAMIAN

– APOFAZE

„În alte volume ale sale, Theodor Damian ne-a împărtășit cum se vede lumea dintr-un altar sau dintr-o agora americană sau de la catedra universitară sau din misionarismul său pe planetă – și acestea toate erau ipostaze privilegiate” – spune Vasile Andru despre cartea *Semnul Isar*, una din cărțile poetului botoșănean stabilit la New York, Theodor Damian. Acum, în *Apofaze*, carte apărută la editura Tracus Arte la finele anului 2012, Theodor Damian redevine liric și atent la cei pe care i-a întâlnit și față de care se simte dator sau dacă nu dator măcar „încântat de cunoștință”. Numai dacă am aminti câteva nume cărora le dedică poeme, vom vedea ce relație păstrează poetul cu cei pentru care în memoria lui le păstrează un respect cuvenit: Claudia este soția lui, Vasile Andru, un om cu care biserica se împlinește în alte taine ale ei, ori Aurel Sasu, Gellu Dorian, Mirela Roznoveanu, Liviu Pendefunda, Dora, mama sa, Mihaelei Albu, Daniel, fiului lui, Marcel Miron, Ionela Fiica sa, Andrei, fiul lui, cărui îi dedica mai

multe poeme, ca de altfel și Claudiu, Paula, fiica lui, M.N. Rusu, Nichita, care nu este altcineva decât Stănescu, celebrul poet plecat prea repede dintre noi, și, desigur, alții.

TREI CĂRȚI DE LUMINIȚA AMARIE

O apariție subită, să-i zic așa, este Luminița Ameriei din Iponeștii Dorohoiului, născută în 1987. Scrie din anii școlii, iar în 2012 publică prima carte – *Lacrimile,*

dinți albi ai durerii – la Editura Eminescu din București. Un debut trecut pe neobservate aproape, dacă ar fi să nu luăm în calcul prezența online a poetei, care a apărut masiv pe diverse site-uri. Girul dat de o editură ca Eminescu, cu o tradiție extraordinară în publicarea numelor celebre ale liricii românești, ne-a îndemnat să-i citim cartea. Luminița Amarie scrie intens, fără control, fără contact la ceea ce înseamnă poezia adevărată. Nu este lipsită de talent, însă lipsa de supraveghere estetică, lăsarea la întâmplare, entuziasmul emiterii oricărui text, toate duc la produse ce par a nu avea viață prea lungă în fața unor cititori exigenți.

La fel și în celelalte cărți – *Destin făcut dintr-un cuvânt*, Editura Singur, 2012, și *Chintesența de a fi*, Editura Eminescu, 2013 – mențin același ton, aceeași substanță poetică diluată. De la versifică curate, de cele mai multe ori naive, la versuri albe, uneori cu imagini și metafore frumoase, Luminița Amarie alunecă în cărți ca pe pîrtii înzăpezite fără minimă protecție. Îi recomand pe viitor o mai mare atenție asupra textelor publicate în cărți, pentru că acolo redau înfățișarea lor adevărată, iar din ce

am văzut pînă acum, nu pare a fi deloc convingător.

**MARIA COZMA,
VASILE POPOVICI –
SFIDEAZĂ TIMPUL**

Autorii, după îndelungi lecturi paralele pe texte proprii, editează o carte de eseuri – *Sfidează Timpul*, Editura Pim, 2013 – cu un subtitlu indicativ de *Reflecții ontice*. Maria Cozma este născută în 1959 în comuna Văleni, județul Vaslui și este jurist, cu un doctorat în derulare la Sorbona. Publică mai multe cărți de specialitate, dar și cărți de eseuri, unele traduse în Franța. Vasile Popovici este născut în 1938 în localitatea Corni și este absolvent al Facultății de limba și literatura română, acum profesor pensionar la Corni. Publică un număr impresionant de cărți de poezie.

Cartea de față este o sumă de analize epistolare, unele, așa cum afirmă Maria Cozma, făcute cu „greutate”. Spune: „Voi încerca să mă sprijin de acele cuvinte care să mă ajute să înțeleg, mai întîi eu, cum s-a ajuns să „sfidez timpul” prin complicitate, atrăgînd în capcana creației pe unul dintre cei mai străluciți scriitori români de ieri și de azi, profesorul Vasile Popovici”. În timp ce autorul celălalt, Vasile Popovici, spune într-o diatribă:

„Mă-ntreb: cine sunt, dacă sunt; de unde vin, dacă vin; unde plec cînd plec; unde ajung, dacă ajung...ori poate sunt un vis al unor entități de dincolo de noi, iar visul meu e-atît cît ține somnul loc, acolo...”. Cartea în fond este o țesătură de texte, unele epistolare, altele bruioane, fie poezii sau versificări pe tema timpului, care, pînă la urmă, constată autorii, nu poate fi sfidat. Cît privește afirmația Mariei Cozma referitoare la „scriitorul” Vasile Popovici, tot timpul va stabili cît de strălucit este.

**FLORENTINA TONIȚA
– ȘI CINE ESTE
APROAPELE MEU?**

„Despre suferința ce împinge marginile durerii, despre muce-nicia unui suflet ce și-a găsit drumul printre sute de trupuri chinuite și se întoarce asupra lor cu iubire și răbdare, despre umilințe și înjosiri dincolo de fire, din care temnițele de la Pitești și Aiud păstrează încă urme de sînge, despre toate acestea și altele asemenea, ai zice că doar un trăitor direct poate scrie cu atîta adîncă înțelegere și creștină iertare.” – spune Simona Modreana pe coperta a patra a cărții Florentinei Tonița – *Și cine este aproapele meu*, editura Junimea, 2013, o carte de un tragism

exprimat calm, detașat, cu privire introspectivă într-un spațiu concentrațional pe care timpul nu-l poate uita, iar scriitori, fie și de eleganța stilistică a Florentinei Tonița, nu au cum să-l treacă cu vederea. Disparația unei astfel de lumi poate fi radiografiată cu finețe și înțelegere, cu suferință asumată și dăruire, așa cum face Florentina Tonița în cartea ei de proză, ce frizează valențele unui roman veritabil.

**FLORENTINA TONIȚA
– FORMA PĂSĂRII**

Spre finele anului trecut, poeta Florentina Tonița, discretă și retrasă într-un soi de turn de fildeș, publică o nouă carte de poeme – *Forma păsării*, Editura Axa. Păsărea nu are numai forma arhicunoscută, ea este și ideea ce duce la perfecțiune, la gingășie:”precum o pasăre aripa pe uscat/ mers răscolit, dintr-n umăr în/ altul îngerescul suspin/ (am văzut astăzi cum gîndurile/ te pot sugruma/ cum devii într-o clipă un om cu/ zăbrele – dinăuntru spre lume/ privești îndărăt/ doar mîna/ mîna precum pasărea/ șchioapătă-n gînduri)/ am văzut un orb cu aripi sub pleoape/ nu știa numele păsării,/ rîdea și esxersa zborul în tălpi/ fără umblet/”ești orb și umbli“ gînguream/ mergătorii de ocazie”trebuie să fii orb și atît”. Sensibilitatea Florentinei Tonița este una remarcabilă, bine dozată

în poeme ce nu par a fi poeme, ci sentințe ale inimii către minte, reflecții ale sufletului către trup, uneori spovedanii lirice pentru cei de aproape în fața lui Dumnezeu, care sălășluiește mereu în locul în care tu te afli. Florentina Tonița abordează teme bătătorite, pe care le împrășpătează cu mirosul florilor pe care numai ea știe de unde să le culeagă. Este și regret și bucurie în gesturile ei.

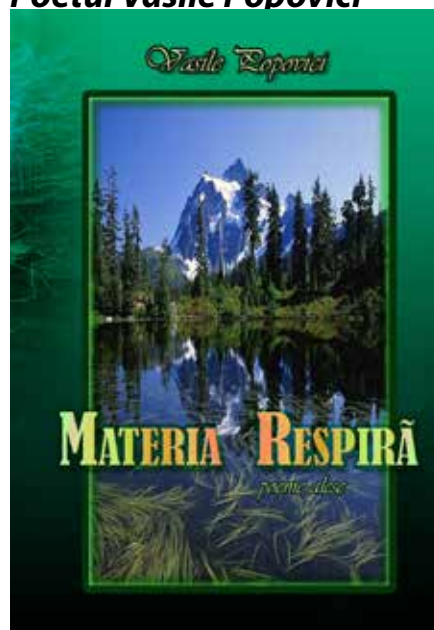
MIHAI POCLID – JUDEȚUL BOTOȘANI ÎN 2013 – MONOGRAFIE GEOGRAFICĂ

Așa cum afirmă în prefață Dumitru Mihăilă, lector universitar-doctor, cel ce a supravegheat această lucrare din punct de vedere științific, „lucrarea dlui prof. Poclid Mihai este pusă sub auspiciul unei datorii incontestabile a autorului față de ținuturile natale, acesta ridicând la rangul de sacralitate cunoașterea și popularizarea cadrului geografic și istorico-social al meleagurilor pe care au călcat Eminescu, Enescu, Luchian, Iorga..., care și în prezent păstrează încă tainele unor vremuri trecute”. Aceste vremuri trecute, cu o știință aparte, le aduce în masivă sa carte profesorul Mihai Poclid. A scrie azi monografia geografică a unui județ deloc spectaculos

în forme geografice – un podiș cu un vîrf de deal de peste 550 m, accidentat și descoperit în cea mai mare parte, brăzdat de ape cu debit mic și încadrat la stînga de Prut și la dreapta de Siret – pare pentru mulți un efort zadarnic. Însă citind cartea lui Mihai Poclid descoperi o grămadă de informații despre care, de altfel, nu aveai cum să afli, ele fiind considerate, în general, neimportante. Or ele sunt mai mult decît importante pentru cei ce vor să cunoască în-deaproape „platforma terestră” pe care trăiesc. Un instrument excelent de lucru pentru toți cei ce vor să studieze geografia, o știință care te ține alături de natură și de fenomenele care au dus și duc la amplificarea sau distrugerea frumuseții ei.

Carte de-anticariat: Poetul Vasile Popovici

S-a născut pe 20 decembrie 1938 în localitatea Corni, județul Botoșani. Are o bogată activitate literară, scoțând deja la lumină zece volume de poezii (Paradoxuri, Joc perpetuum, Demonul angelic, Căntece și taine, Întoarcerea în nimic, Pleacă cocorii, Arc de curcubeu, Meteor, Carusel Pământul ca o punte), având în lucru alte volume de poezie și proză.

Se bucură de apariții în numeroase publicații (Absolut, Dor de Basarabia, Falezile de piatră, Sămănătorul, Confluente lirice, Regatul cuvântului, Nomen Artis, Onyx, Constelații diamantine etc.) și a fost apreciat cu premii deosebit de valoroase la diferite concursuri și festivaluri de gen.

Între creatorii de poezie, mai mult sau mai puțin meșteri ai cuvântului, a răsărit aici, în satul meu, un poet cu adevărat talentat, care, asemeni unui meteor, luminează prin opera sa.

Poetul Vasile Popovici exprimă în versurile sale sentimente și impresii, pe care el le simte mai ales și mai frumos decât noi ceilalți și, mai presus de asta, le poate exprima așa de original, răsucind după voia lui cuvintele.

Poezia sa e străbătută de marile întrebări despre început și sfârșit, despre finit și infinit, despre destin, e străbătută de fiorul depărtărilor cosmice și de sentimentul că suntem doar niște trecători, care *„ne petrecem concediul pe pământ.”*

E fantastică capacitatea creatorului de a ne incita gândirea, sufletul, simțirea, mult timp după citirea poemelor sale. Rămân lipite de suflet mesaje, sugestii, imagini. De aceea vor rămâne urme peste timp și vremi versurile lui *„venind dintr-un străfund de doruri risipite”*.

Artistul, *„fiul humii”*, *„din rouă cosmică credință și-a luat”*, el are atuul talentului, dar și al unei culturi poetice superioare.

Cuvintele lui se asociază între ele, neașteptat, în contraste sau în apropieri surprinzătoare, pentru a da imagini prețioase și a învălui sensul lor inițial cu capacitatea unei personale interpretări.

Pentru poet cuvintele au suflet, sunt vii și pot *„să rădă la lună, / la soare, / la stele, / la prund, / la pământ”* (Cuvintele). Folosindu-se de personificare, le îndeamnă să exprime doar frumosul și bucuria *„Rădeți cuvintelor, niciodată nu plângeți!”*

Un inovator al limbajului poetic; prin varietatea mijloacelor

expresive, prin sensibilitatea reflexivă, poetul îndeamnă pe utilizatorii de limbă românească, s-o iubească și s-o respecte: **„dați închinăciune / cuvintelor create pe plai românesc!”**

Lumina și dorul, timpul mărginit și ireversibil, atașamentul pentru satul natal, dragostea ca esență existențială, grija pentru păstrarea limbii strămoșești, arta poetică prin forța cuvântului, - elemente ce încolțesc în universul lui poetic, bucuria de a trăi, care se împrosfătează mereu, fără a se consuma vreodată. **”E dureros/ cât de frumoasă-i viața!”** (E dureros)

Vasile Popovici, un artist cu tulburătoare gânduri îngrămădite între umeri, trăiește acut setea de cunoaștere. Cunoașterea sinelui și pătrunderea în tainele tainelor.

„Am fost și țarm și val în larg,/... corabie-’nderivă-am fost/...și zbu-cium între maluri” (Datum)

Un înrădăcinat al satului natal, pe care-l iubește, îl respectă și de care se face mândru. Prin venele sale curge seva plopilor din luncă și apa din gârla Siretului. Sufletul poetului se identifică astfel cu sufletul satului și al universului întreg. Asta îl determină să recunoască cu mâna pe inimă: **”Am seva din cornii din Corni/ cu sevă dintâii-nfloriți/ sunt sol atâtor vecii/ și primul dintâii muriți”** (Corni din Corni)

Satul poetului **„un tău din care ies pe luciul apei nuferi albi.”**

„Și axa universului trece prin satul meu/ Prin axa universului trece sufletul meu.” Satul lui e... axa lumii, iar el - exponentul acesteia.

De aici motivația, urmată de legământul că: **„Nu voi rodi niciodată/ în pământ străin! Voi fi rădăcina patriei mele/ și a neamului meu;/ din mine vor odrăsli lăstari/ din care va crește pădure/ ori livadă/ să ducă până la capătul fără capăt/ rodirea seminției neamului meu.”** (Nu voi rodi în pământ străin)

Poetul are rădăcini adânc înfipite în pământul strămoșesc și nu le vrea strămutate în altă parte niciodată.

Numai aici poate cârpi cerul cu stele. Aici **„Mă spăl pe ochi cu zori de zi.../„Aici la mine-acasă/ și flori și păsări și ape mă iubesc.”**

Ai impresia că poetul Vasile Popovici nu mai vorbește despre certitudinile realului, ci de posibilitățile lui; nu de ființă, ci de aptitudinea de a fi; nu de cuvânt, ci de ceea ce e vibrație pură, așteptare a cuvântului, amânare a lui. Creatorul operei este un neliniștit de o autentică noblete spirituală. El este dintre poezii care **”produc seisme, dar imperceptibile; chiar și cutremure de mare profunzime”** (Niște poezi)

Deși recunoaște că **„Nu m-am priceput/ să-i intru vieții pe sub piele”**, poetul Vasile Popovici este un protejat al Divinității; dezamăgit de lumea înconjurătoare, superficială și meschină, însă dăruit cu har poetic, divin.

A iubit oamenii, viața, natura, albastrul cerului, și cuvintele, pe care le-a împletit cu măiestrie în zămislirea operei sale. Un adevărat artist al cuvântului. Îi atribuie acestuia forța de a da sens gândurilor și sentimentelor, de a aduce eliberarea lăuntrică. **„Mi-e teamă de cuvinte/ și cât le prețuiesc!”** Cuvântul lui poate să ironizeze, să pedepsească, să aline, să ocărăscă sau să mângâie.

Poetul... **„Ca un inger sărac/ căruia nu i-au mai rămas decât/ zborul, cântecul și zâmbetul”...** **”Stau deasupra lumii/ aplecat,/ parcă aş ceti o carte,/ iară cartea, -/ cartea-s eu. Carte de-anticariat.”** O carte **„cât un Larousse de groasă.”** O adevărată enciclopedie.

Vasile Popovici creează lumi de legendă, de basm, când șugubețe și când înțelepte, când triste și când iubitoare, totdeauna pline de taină, pe care-o revarsă în jur ca o vrajă.

„Poetule, /ești genial dacă spui lucruri/ geniale/ prin vorbe simple!” (Memento)

Am să-l citez pe Marian Boris, membru al Uniunii Scriitorilor Români, care spune că **„versul lui este de un lirism încântător ca o cămașă de borangic”, iar „creația sa este necesară în peisajul literaturii de azi.”**

Mi-e drag poetul acesta. A venit împrăștiind petale de poezie peste gândurile îngerilor pământului. Lumea fascinantă a operei lui te duce dincolo de cuvânt, de imagine, de culoare, de sunet. A mângâiat curcubeul, a-mprăștiat lumină, a creat mistere și zboruri.

Magistre, “De-ar sta în mâna mea puterea,

”Ți-aș ridica un monument pe - Acoperișul lumii.” (Magistre)

(Prof. Maria Vasiliu)

Tristețea paingului

De când îl știu, să fie peste un sfert de veac, Dumitru Necșanu s-a vrut a fi un altfel de poet, nici un moment nu s-a supus vreunui „ritual poetic”, s-a dat în lături de la orice modă, de multe ori, dintr-un prea plin de orgoliu, și-a ars poemele în tăcere, alegându-se pulberea de ele. Și ultima lui carte, **„Paing”**, vine ca un moft parcimonios, condensând în câteva poeme forfota câtorva lumi, un lucru pe cât de incitant pentru cititor, pe atât de periculos pentru poet. Dumitru Necșanu își ia în stăpânire o minusculă parcelă din imensul univers poetic aflat la dispoziția imaginației sale, supunând-o unui „supliciu” metaforic exhaustiv, storcându-i prin puținele cuvinte orice picătură de lirism. Rezultatul este unul provocator: o poezie densă, exactă, fără apendice, dar și fără prea multe pauze de revelații, uneori un pic prea cerebrală și deseori epatantă. Și celelalte două volume ale domniei sale: **„Omphalos”** și **„Vânătoarea de frig”** sunt dispuse cam pe aceeași partitură poetică, în plus, acest ultim volum respiră măreția unei lumi mai vii, țesută asemenea unei pânze de păianjen din secretele unei imaginații bogate. Dacă ar fi să-i fac un mic reproș, i-aș recomanda să nu obstrucționeze fanteziile prin tot felul de puseuri calofilice, imaginarul comunică prin capilarele verbului atât cu lumea reală cât și cu cea nevăzută, important e să surprindem suflul metafizic ce ne oxigenează fanteziile, care la rândul lor intră sub protecția unei rațiuni transcendente,

orice buclă de livresc face rău în general metabolismului poetic. Vorba filozofului: orice închidere e o nouă deschidere, dar și orice umflătură poate fi o tumoră. În cazul poeziei spaima de a nu fi înțeles e semnul unei frustrări impuse de conștiință, imaginația cititorului e mai diversă decât a creatorului, oricum receptarea „mesajului” se produce, chiar dacă nu întotdeauna la timpul prezent. Pot afirma fără nici o rezervă că poemele lui Dumitru Necșanu au identitate, lucru râvnit de orice poet, au viața lor, au personalitatea lor, fiecare vers își declină nimbul de originalitate. Toți vișăm cai verzi pe pereți, dar parcă ai lui sunt mai năvălași, mai nebunatici, mai focoși, chiar dacă în poeme apar ca simple umbre iluzorii: „s-au dus caii verzi pășunea peretelui e / stearpă dincolo de el cineva semn / îmi face îi răspund fluturând fularul e iarnă / s-au dus peretele e din ce în ce mai alb mai calp / un alb furat precum e zăpada de sub copita care m-apasă pe grumaz s-au dus eu am rămas stăpân absolut / amăgirii s-au lăsat / luați de căpăstru prin hornuri duși în abatoare de iele sau / acolo unde au fost mereu / în neant / și am rămas singur tropotul lor / nu mi mai calcă auzul sunt trist / că nu am biciul la mine să-l bântui aiurea prin ceață crezând / că scumpii mei cai umblă slobozi și / mă ascultă și umblă vânzând secunde măsurate

în tropot / sub care m-acopăr / de rea întristare / s-au dus / caii verzi peretele e din ce în ce mai gol / poate coamele lor mai bântuie ca niște umbre privesc / peretele și tot ce am adunat în cearcăne cu sarsanaua tot / ce am prizat cu privirea devine din / ce în ce mai difuz.”

Poetul stăpânește bine de tot construcția poematică, știe să contamineze imaginile între ele pentru a obține efectul scontat, versurile încep și se termină unele în altele, cu fiecare vers trăirile devin mai tensionate, iar textul câștigă în muzicalitate. Cu toate astea, ca cititor, pe timpul lecturării unor astfel de poeme, simți cum te cufunzi într-o stare de beatitudine, inexplicabilă la câtă tensiune generează subtextul. Emoția mirată a liniștii generate de tensiuni lăuntrice greu descifrabile mă duce cu gândul la poemele de început ale lui Marin Mincu din volumul „Cumpăna”, apărut spre sfârșitul anilor 1960. Se observă aceeași acuitate a proiectării propriilor trăiri într-un calapod stilistic restrâns, articulat numai pe strictul necesar, impus de imaginarul conectat la sentimentul exprimat fără deliciul micilor improvizatii. E un joc interesant. Cuvintele lovesc la țintă, nu apar rateuri, e asemenea unui „blestem fiert în dragoste”, chiar dacă uneori fiert prea mult. Inserțiile de pedanterii nu fac tot timpul bine textului, mai provoacă și tulburări de percepție a mesajului prin diluarea structurii ideatice a poemelor. Cu toate aceste mici hibe, între Dumitru Necșanu și versurile sale se simte în permanență o totală relație de încredere, chiar dacă de multe ori lasă impresia că unele cuvinte nu își găsesc tot timpul locul acolo unde sunt așezate, rolul lor nu este doar acela de-a împodobi imaginile antrenate în imaginarul poetic, ci și de a fibrila ideii, de a da fiecărui vers „neastâmpărul magic binemeritat”. Desele repetiții sunt bine venite, ele accentuează imaginea preferată. Cititorul trebuie să fie ținta finală.

Singurătatea este sentimentul cel mai prezent în poezia lui Dumitru Necșanu, celelalte trăiri fierb în

acest butoi liric. Interesant, ori de câte ori încearcă să folosească drept fundal cotidianul ca să-și declame trăirile, acesta se pulverizează odată cu demersul poetic, lăsând loc unui cadru nou, simbiotic cu sinele său, excitat de-o imaginație...lucidă. Puțini poeți au forța de-a schimba decorul din mers, asta presupune un control total asupra verbului poetic. Dar să vedem până unde duce sentimentul singurătății, toamna e anotimpul desfătății sale depline și al uitării de sine: „pe arcada timpului spre toamnă strugurii atârnă uscați pe araci poarta e / zăvorâtă scheletul / unui câine / legat de neant îmi mai simte prezența și se pare că latră o parte / a nevăzutului de altfel nu-i nimeni în jur pe nimeni / pândind nimeni pe nimeni așteptând / în culcușul ierbii arse nimeni pe nimeni stricând cu vedere ci / cu oțetă / gândului savurând deșertăciunea / în fiecare zi încerc să-mi atârn pe această arcadă zilele / așteptării să-i pun capăt și în fiecare zi beau să uit / scopul abject al uitării / cum să uit / mă uit la mine cum să uit / împrămiuit de himere abandonate / lupt iau stindardele și le rup / vacs albina marca păcatului că te-am văzut îmi șade în suflet cu / ce arme să înving apocalipsa / pe arcada timpului spre toamnă zilele mele în sfârșit atârnă uscate poarta / e / zăvorâtă și latru și trândăvesc / iasca din mine o cresc și bântui printre paingi și struguri uscați / vae mihi eu sunt câine și latru și trândăvesc / în fiecare zi ridic peste ostrețele măcinate de carii mâinile către cer și le / cobor mușcate o fi / cineva acolo sus care crede / c-am vrut cu ele să fur din eternitate”

Oricâte vecinătăți am vrea să-i găsim, lirismul lui Dumitru Necșanu este singular prin așezarea unor stări și sentimente tensionate într-un decor de-un expresionism „delicat”, e precum o plonjare într-o apă limpede a cărei albie, oricât ai da s-o privești, nu-i poți defini conturul, cuvintele se îndoaie „pe coama fiecărui val” tulburându-ți văzul.

(Lucian Alecsa)

Porecle și supranume

Spiritul de observație, spiritul critic și adesea ironic și inventivitatea sunt trăsături pe care le găsim în rândul oamenilor din popor, acesta fiind oricând pe punctul de a se amuza, de a-și exprima disprețul sau considerația, față de defectele sau calitățile celor din jur. Nu puteau fi trecute cu vederea prostia, viclenia, frica sau unele aspecte legate de înfățișarea fizică a oamenilor, care surprinse în porecle, produc hazul celorlalți.

Apariția acestor numiri speciale a fost determinată de o serie de cauze: ivirea în cadrul satului a mai multor indivizi cu nume și prenume identice, indicarea originii, necesitatea stabilirii gradului de rudenie, a apartenenței la o familie sau alta.

Vechimea poreclelor și a supranumelor este foarte mare. Ele își au rădăcinile încă din antichitate, când diferite particularități ale oamenilor au fost numite prin anumite cuvinte, atribuite persoanelor în cauză. Nume ca Cicero, Caesar, Platus, Cato au fost la origine porecle. Caesar provine din caedo „tăi”, Cicero înseamnă „năut”, „măzărîche”, Platus din popularul platus „talpă lată”, iar Cato din catus „înțelept”.

Lucrarea *Porecle la români*, a lui I. A. Candrea pune problema utilității sau inutilității operării cu cele două noțiuni fundamentale din onomastică: porecle și supranume.

Astfel se stabilește diferența între cele două noțiuni.

Poreclele sunt cuvintele „prin care poporul lovește în năravuri sau defectul cuiva”, în vreme ce supranumele nu este altceva decât tot o poreclă „repetată și de alții la adresa aceleiași persoane”.

De asemenea, poreclele se deosebesc de cuvintele de ocară. Acestea din urmă „spun în genere defectul sau năravul cuiva, fără să ascundă ceva, pe câtă vreme poreclele conțin mai întotdeauna o metaforă”.

De pildă, „chior”, „nespălat” sunt ocări, în timp ce „coate-goale”, „cioară” sunt porecle bazate pe o metaforă.

Un exemplu elocvent de supranume găsim și în versurile lui Vasile Alecsandri.

„Ne dase nume de curcani / Un hâtru bun de glume / Noi am schimbat lângă Balcani / Porecla în renume”. Se pare că este greu de stabilit momentul nașterii supranumelui.

Supranumele nu are conținut afectiv.

Poreclele pot fi la origine calificative, pot avea funcție antroponimică. Se dau incidental, se pot transmite. Odata cu dispariția conținutului afectiv devin supranume. Acestea au funcție exclusiv antroponimică.

În sistemul de denominație rurală îndeplinind o funcție identică cu cea a numelor de familie, de numeroase ori figurează în actele oficiale.

Poreclele și supranumele sunt variate. Cele referitoare la aspectul indivizilor se referă la înălțime, picioare, mâini, cap, față, mustață, dimensiunile corpului: Bașalda, Boian, Bostănel, Budăi, Buzoi, Cap de pichere, Cap îngrămădit, Chioru, Chișcă, Ciontu, Chișleac, Ciupitu, Cobăla, Cracană, Cocostârc, Ghebosu, Hulub, Mânjală, Pălălău, Rățoi, Surdu, Tarzan, Târâncop, Tunu, Ursu, Vrăghioi.

Cele care vizează particularități psihice, năravuri, obiceiuri supără: Basarabeanu, Bondar, Buhai, Capra, Castron, Chitarcă, Cucu, Doboșaru, Dubală, Gaia, Haplea, Javra, Juflă, Mutu, Ninunea, Olaru, Pandurul, Pădureț, Procurorul, Sfântul, Stîrlîc, Sumaică, Țarca.

Poreclele și supranumele care surprind felul de a vorbi al oamenilor au luat naștere din pronunțarea incorectă a unor cuvinte, din ticuri verbale sau folosirea unor cuvinte străine de vocabularul consătenilor. Din această categorie fac parte: Bazarcă, Celobat, Cotică, Gălușcă, Ghițun, Hâlcă, Înțelegi, Mămăică, Duralic, Burlui, Chipăruș etc.

Un alt grup este format din porecle și supranume care indică o îndeletnicire: Apopii, Dascălu, Casap, Călugărul, Ciobanu, Ciocan, Cojocar, Croitoru, Dogaru, Facturu, Șurub, Știubei, Trișcă.

Există de asemenea porecle și supranume care indică asemănări cu alte persoane: Bercu, Birlic, Contesa, Gavril, Grecu, Turcu, Hitler, Marcu.

Unele porecle și supranume se datoresc unor întâmplări memorabile din viața oamenilor: Bidon, Bulău, Caporalul, Cărlan, Covașă, Doctorul, Fripta, Ghioaga, Drac Urât, Motanul, Șoric, Șoricel, Tăbăltoc, Vadana.

Porecle și supranume provenite din nume de familie: Turcoaica, Rânghileasca, Bordeanca, Buzoia, Pădureața, Rohozneanca, Bărbuleasa, Pușchiuleasca, Budăcita.

Multe supranume au trecut în nume de familie: Panțiru, Ciobanu, Cojocar, Turcu, Dogaru, Robu, Bejan etc. despre care cei vârstnici își amintesc că au fost cândva porecle.

Caracterul dinamic, evolutiv al poreclelor și supranumelor este probat și de transformările din viața satului. Se constată o diferență între generații. Satele sunt îmbătrânite, puțini mai transmit poreclele, iar inventivitatea rămâne a copiilor.

Așadar, poreclele și supranumele reflectă în bună măsură mentalitatea oamenilor, istoria localității și graiul de tip moldovenesc vorbit pe aceste meleaguri.

ANCHETĂ FOLCLORICĂ

În căutarea muzicii Kletzmer

Dr. Speranța Rădulescu este în prezent cercetător științific principal la Muzeul Țăranului Român București, membru fondator al Fundației „Alexandru Tzigara – Samurcaș” și al Editurii „Ethnofonie”, membru al Societatei franceze d’ ethnomusicologie din Paris și al Societății Internaționale de Etnomuzicologie „Constantin Brăiloiu” din Geneva; a publicat lucrări fundamentale în domeniul etnomuzicologiei și folclorului muzical privind muzica minorităților, metisajul, interculturația și aculturația; *Taraful și acompaniamentul armonic în muzica de joc, Peisaje muzicale în România secolului XX, Taifasuri despre muzica țigănească*; a sprijinit formația **Datina** și pe dirijorul Constantin Lupu pentru editarea C.D.-ului *Muzică veche din Moldova de Sus*. În vara anului 2004, dr. Speranța Rădulescu a efectuat în județul Botoșani o amplă anchetă folclorică pentru cunoașterea muzicii Kletzmer (muzica specifică evreilor din sud-estul Europei) și a influențelor reciproce dintre aceasta și muzica populară românească, abordând pe unii din cei mai cunoscuți lăutari în viață la data desfășurării anchetei: Ilie Sotir din Albești, Ion Roman din Avrămeni, Vasile Ursache din Frumușica, Constantin Negel din Șupitca... Reproducem în continuare un fragment din interviul realizat în iulie 2004 cu C. Negel ca un posibil exemplu de anchetă folclorică menită să clarifice prilejurile de performare și specificul repertorial al manifestărilor sărbătorești din viața evreilor botoșăneni care au conviețuit pe aceste meleaguri până în urmă cu câteva decenii.

(Dumitru Lavric)

Caseta 720

Despre muzica evreilor din regiunea Botoșani

Interviu cu Ion Roman (zis Perișan), viorist, 77 ani

Avrămeni, 31 iulie 2004

Culegători: S. Rădulescu, Florin Iordan, Cosmin Manolache, Costică Lupu

F. Câți ani aveți?

P. Șaptezeci și șapte-șaptezeci și opt: mai îmi trebe cinci luni... Da’ n-aud! Io-s fudul o leacă...

S. R.: Nu-i nimic, și eu sînt fudulă! Minunat!! O să zbierăm unul la altul ca doi nebuni.... Când erați tânăr ați cântat la evrei...

P. Daaa, am cântat.

S. De unde erau evreii ăștia?

P. Din Săveni. Iera orașu’ plin di ievrei!

S. (constatativ:) Erau mai mult evrei decât români...

P. Iera mulți, iera mulți! Mă duceam cu Hamănul jidovăsc, adică al lor... Hamăn, hamăn! Și cântam *usnu’ jidovesc*, așa-i spunea pi-atunci... (forma posibil corectă: **Husnul jidovesc**, dar P. pronunță consecvent fără h-ul inițial.)

S. Cum ai zis?

P. Usnu’. Usnu’ jidovesc. Iei ni spunea țigani. Țigani cu ievreii să-nțelege... (râde ambiguu) da!

S. Dar evreii se-nțelegeau și cu românii?

P. (Își face urechea pîlnie) Poftim?

S. Cu românii se-nțelegeau?

P. Ievreii să-nțelegea, n-ave nimic cu românii. Românii... iei cu treaba lor și românii cu treaba lor.

S. Ați cântat și la evreii din alte localități, în afară de Săveni?

P. Am mai cântat și pi la Botoșani. Da. Da’ mai mult aici (la Săveni, în vecinătate, n.n.) Aici, în colțu’ nostru.

S. Cu ce prilejuri vă chemau evreii la cântare?

P. Usnu’jidovăsc...

S. Când era asta? Ce era asta? Un eveniment, o sărbătoare...?

P. Da, da, da, frumos! (Tușește.) Parale-mi dăde, bani de băutură-mi dăde, mă primeu în casă... Ieram ca din casa lor!

S. Stai să înțeleg: „Usnu jidovesc” ce este? O sărbătoare?... O piesă?... Că eu nu știu.

P. Da, o sărbătoare o fost, cum ar fi Anul Nou al lor. Iei în mart (martie, n.n.) fac direcția asta a lor... Cum s-a lasat secu’, cum dăm în post... peste o săptămână le vine lor Anul Nou!

S. Anul Nou era? Nu era Paștele, cumva? (către Florin:) Eu știu că anul nou evreiesc este în septembrie ...

P. Anu’ nou, anu’ nou, da.

S. Deci așa știți, că era Anul nou. Buuun.... Cu cine vă duceați la cântare, că doar nu mergeați singuri...

P. Nu. Mergeam cu tata...

S. Care cânta la ce?

P. ...cu vioara. Mergem cu contrabasă, vioară săcundă, flaut... Atuncia cam nu iera acordeoane...

S. Era flaut? Flaut, sau fluier?

P. Da, flaut. Și-o trompetă...

S. Aveați aicea-n sat flaut?

P. Ei, da' o murit iei!
S. Dar i-ați avut...
P. Da. Nu, că iera aiștia, locali. Și cu tata mă duceam și cu-n moș d-al meu, cu contrabas, cu vioară secundă, un văr de-a meu... Mergeam o orchestră!
Florin: Cobză n-ați avut?
P. (care n-aude) Daaa.. Cântam inimos...
F. Cobză n-ați avut? (Tare:) Cob-ză!!
P. N-am avut, nu. La noi nu să obișnuie.
S. Dar ziceți c-aveați și flaut... și contrabas... Dar formația asta cânta și pentru români?
P. D-apăi aicea ierau!
S. La o petrecere de români mergeați și cu flautul?
P. Da, mergem... Sau cu trompetă, sau cu... numa' unu' singur. Nu mergea ca acum, să cânte și claret, și saxafon, și nu-știu-ce, grămadă: unu' merge! Ori mergea trompetă cu noi, ori merge flaut. Orchestră original-așa, știi... Ș-apăi pi urmă o devinit și cu acordionu'...
S. Deci erați trei-patru...
S. Biiine... Și vă duceați de anu-ăsta nou evreiesc...
P. ... Și ne prime, că ne cunoște! Ne prime înăuntru... ne dădea băutură, mâncări...
S. Și bani, nu?
P. (în descrescendo) Da, da da.
S. Cam cât stăteați într-o casă de om?
P. Stătem... o jumă' di oră, o oră... Unde ave mai mulți (invitați, n.n.), stătem și două ore...
S. Și ce cântați la început de tot, când intrați în casă?
P. Când am intrat... Usnu' jidovăsc. Usnu' lor, de Anu' Nou, asta-i prima dată.
S. E o piesă...
S. Așa. Și ei băteau din palme.
P. Da, da, bate din palme...
S. După usnu' jidovesc, ce mai cântați?
P. Cântam o horă, o sârbă ușurea... ăă... tot un cântec di-eștea ievreiești...
S. Stați așa: Hora și sârba erau dintre cele pe care le cântați și pentru români?
P. Da. Da, da, da, da.
S. Nu era altceva?...
P. Nu, nu.
S. Dar nu cântați cumva „altfel” pentru evrei?
P. (nu e clar dacă a înțeles sau nu) Nu. Tot așa cântam. Tot așa...
S. Nici o deosebire!...
P. Nu, nu diosebire. Nu, nu. Nu.
S. Dar ați spus că erau și cântece evreiești...
P. Da, iera, iera.
S. Ce fel de cântece?
P. To' din palme-așa.
S. A, ei băteau din palme. Și cântau cu glasul?

P. (ezită puțin, poate că nu aude sau nu înțelege)
Nu. Nu. Noi cântam. Mergeam cu instrumente, tăt.
S. Și ei cântau cu glasul, dacă erau cântece?
P. Da. ... Ei, mai cântau și iei, da'... iei mai mult băte din palme.
S. (care se hotărăște să repună întrebarea în alt mod, pentru a se asigura de răspuns) Cântecele evreiești aveau vorbe?
P. Nu, n-am cântat cu vorbe. Cu vioara.
S. Dar invitații din casă cântau cu vorbe?
P. Iei?... Da, da, sigur. Da, da.
S. Dumneavoastră înțelegeați ce spun ei?
P. Nu, nu înțelegeam, (tare:) Râdeam! (Râde și acum.)
S. (recapitulativ) Va să zică: ... era „usnu' evreiesc”, ăsta de la început, horă, sârbă și niște cântece.
P. Da. Sânt niște de-estea-așa. Tot ca usnu': pi săltati.
S. „Pe săltate” era ceva altfel decât la români?
P. Da, da, da.
S. Deci aveau niște melodii de joc ale lor. Le mai știți?
P. (concesiv, neclar) Le mai știm dintr-însele...
S. Ați mai putea să le cântați...?
P. Da. Mi-s dragi, mi-s dragi!
P. Am cântece nemțești, am... mai multe direcții.
S. Dar deocamdată pe noi ne interesează astea evreiești. (Are o revelație) Dar ce, la evrei le cântați cumva și cântări nemțești?!
P.... Ce vream, aceia cântam. Ce vream. Ce cântam, iei iera de-acord. Dar știam cum s-o nimerim, ca să iasă la socoteala lor! (Râde.)
S. Dar evreii din Săveni n-aveau și muzicanții lor proprii?
P. Din Săveni?... Iera Nemțenii. (după cum am aflat mai târziu la Săveni, o familie de lăutari români, cu numele Nemțeanu.)
S. A, familia Nemțeanu. Care locuia chiar în Săveni.
P. Da, da. Și-apăi cântau și iei la dâșii.
S. Dar ei erau evrei, sau...
P. Nu. Nu, nu. (ambiguu) Tot, tot de-aicea... Amestecătură! (Râde.)
S. Cum „amestecătură”?
P. Țiganii cu românii!
S. Dar muzicanți evrei, chiar evrei, aveau?
P. Nu știu... Nu știu de asta, nu știu. Nemțeanu, Nemțeanu cânta pintru iei, da. Da' o murit iei, tăți.
F. (tare, ca să se asigure) Dar lăutari evrei nu erau?...
P. Nu. Poate ierau, da' nu știu io.
S. Și altceva ce mai cântați la anul nou acesta evreiesc?
P. V-am spus...

S. Nu era o piesă anume care se cânta numai la anul nou?...

P. Nu, nu, nu. Nu, nu, nu, nu. Cie vroiam... după cum li plăce lor le cântam! Sârbe, mai rare; dar de-estatea saltate...

S. ... Sânteți siguri că Anul nou era în martie?

P. Da, anu' nou. Evreiesc. Jidovesc, noi spunem. Al lor, proprietatea lor.

S. Și mai erau și alte sărbători pentru care vă chemau... sau pentru care vă duceați dumneavoastră la ei, chiar și nechemăți?

P. Eeea... La Paști mai mergeam.

S. Paștele cui? Al lor sau al nostru?

P. Al lor... Cu o săptămână-nainte... a noastră.

S. Și era după Anul nou?

P. După anul nou. Prin april, prin mai, așa căde.

S. Și de Paște ce cântați?

P. To' de-eștea.

S. N-aveați o piesă anume... ceva mai deosebit...

P... Și muzică ușoară cântam... ce devinem noi acolo. Dacă jucau, muzică ușoară, nu știu ce. Dacă pi saltati, ei făcea din palme, iei băteau din palme... Beu, îmi dădea și mie, beam și ieu... (Râde.)

S. Dar dumneavoastră vă duceați la ei pentru că erați chemați?....

P. Nu! Ne ducem că știam că e petrecere. Și aicea, la țaranii eștia români, tot așa umblam de Paști, de Crăciun... Era obișnuința asta.

S. în fiecare casă în care intrați vi se dădeau bani...

P. ... Da!...

S. ... sau cineva strângea banii de la toți și vi-i dădea...?

P. Amu... ce făceau iei (nu știu, n.n.)... Da-și dădea ficari bani, acolo... Iera pe masă mâncări, mîneam... bem și io...

S. Mai erau și alte sărbători evreiești?

P. Nu, aștia. Eștia le urmărem.

S. Dar la nunți vă chemau să cântați?

P. Nuuuu, nu, nu. Nu.

S... Dar la biserica lor... (ca pentru sine, dar așteptând răspuns) oare cum se chema?... P. Iei cânta. Iei.

S. Dar cum faceau ei nunțile? N-aveau muzică la nunți?!...

P. (ezită îndelung) Adușeau... Cine știe ce... Io știu? Poate din alti părți adușe.

Florin: Ați mai cântat în ultimul timp pe la nunți, pe la români?

P. Da' cum? Vine și ne-mpăcam.. ne dădea arvună... Am cântat aproape di București. La Perișori... Cine știe unde mă ducem!?

F. Dar acum, vă mai cheamă la nunți?

P. (dezamăgit) Noooo... îs bătrân!... Nuuu, nu țin...

Costică Lupu: Da' cu ginerele (acordeonist român) nu mai cânti?

P. Nu, nu, nu.

C. Merge numai iei?

P. Știți di ce nu mă duc? Că îs bătrân, și nu pot să țin io de azi până mâne. Da' așa, într-o sară, de la patru până la opt dimineață, mai țin... Cânt. Pi loc.

S. Dar nu pe drum...

C. Da' numele de „Perișan” de unde vine? (e vorba de poreclă, n.n.)

P. Mi-a făcut iei, familia, porecla Perișan. Poate de urât, sau de drag... iei știe!

P. P. Io cântam... Șe-mi dădea în gând mie, le cântam lor acolo, în casă. Apăi mai tare iubea iei cântice de-astea de-a lor!...

S. Ziceți că erau „cântece de-a lor”...

P. Da, da, da. Și la țigani tot așa: dacă le cânti țigănește, iei mai tari le place. Așa și românii. Orișunde...

S. Mai cântai și pe la români, cumva, cântecele astea jidovești?

P. Da. Cântam! Șe-mi dedea mie-n minte! Mai cântam, da. Și jucau românii. Io am nevoie să joace!!

S. Vi le cereau românii, sau aveăți dumneavoastră ideea să le cântați?

P. (Bătrânul începe să audă sau să înțeleagă alandala.) Nu. Românii. Da' puțini aici țigani sunt. Ierea vro patru-cinci familii... (Are o revelație) La Ștefănești mai cântam câte-o nuntă țigănește!

S. Eu altceva am vrut să spun... Ați zis că unele cântări ale evreilor le cântați și pentru români.

P. Da, da, da.

S. De ce le cântați: pentru că așa vroiați dumneavoastră sau pentru că vă cereau românii?

P. Nu. Vroiam ieu! Și pe urmă le plăce și lor! E câte cineva și-mi spune: Să-mi cânti evreiește?!

S. (care nu e sigură că a înțeles) Câte cine? Câte un român?

P. Da, da. Mai sunt.

S. Acum?

P. Da, mai sînt.

S. De unde, din ce sat?

P. Di la Avrămeni!

S. De la cine ai învățat dumneata să cânti cântecele astea evreiești? De la cine?

P. De la moșneagu' (tatăl, n.n.). Mă lua cu dânsul... Și iei, ce cânta, trebuia să mă ieu după dânsul. Io am cântat di la 10, 11, 12 ani am început să cânt...

S. Dar bunicul Dvs. cântase și el pentru evreii din Săveni?

P. E, nu, nu, nu. Iei iera altceva, iei lucra la fierărie (adică nu era lăutar, ci fierar, n.n.).

S. Dar n-aveți idee de la cine a învățat tata?
P. Tace îndelung. Nu știe.
S.R. Încearcă o recapitulare, așteptând de la P. confirmări/infirmări:
S. Va să zică la evrei cântați cu o vioară, o contră sau brace, un fluier (greșeală intenționată) și un contrabas, așa este?
P. (repede): Flaut!
S.... sau dacă nu era flaut, era trompetă.
P. Da.
S. Cam așa ar trebui să sune un ansamblu pentru evrei...
Florin (către colegii săi) Așa era și la ei, și la noi... Asta era banda de-aici.
S. Evreii ăștia se căsătoreau numai între ei? Nu era posibil să ia unul vreo româncă?
P. No, no, no, nu, nu...
S. Sau cu țigani ceva...
P. (în descrescendo) Nu, nu, nu, nu...
S. Numa-ntre ei...
P. Între ieii!

În continuare:

Înregistrări muzicale (vioară, acordeon):

1. *Husnu jidovesc* (**notația 1**)

Costică Lupu spune că Husnu „e un cântec de cumetrie...” (a citit undeva...)

2. *Husnu jidovesc* (**notația 2**)

S. Nemțenii ăștia din Săveni cântau și pentru români?
P. Daa.
S. Nu știți să fi existat țambal pe la lăutarii sate-lor din jur?
P. Mai ierau țambale, da' mai rar.
S. În sat aici nu era?
P. În sat, nu, nu.... Poate di mult ierau, da' nu știu io.

S. Bine, dar asta înseamnă că atunci când erați foarte tânăr cântați practic fără acompaniament, fără miezul armonic pe care vi-l face acum acordeonul!

P. Nu. Avem contrabas, avem vioară secundă, avem... Da, două viori... Și pă urm-o ieșit acordeonu', și-apoi am bagat și acordeonu'.

S. Cam prin ce an a apărut?

P. Când ieram mic io... Pi... Pi la 47, nu știu... cam atuncia. Ierau scumpi, nu să plăte nime'...

Interviu cu acordeonistul, ginerele roman (și lăutar) al lui Perișan, aprox. 50 de ani; inițial referitor la trupa de nunta de dinaintea anului 1989:

F. Cam cu ce oameni mergeați la nuntă?

X. Doi suflători, un acordeon, vioară, dacă... (exista, n.n.), baterie...

P. Sau dacă nu un contrabas...

S. Aveați stație de amplificare?

X. Da.

S. Dar orgă electronică?

X. Avem, da'...

P. ...Mai încoaci oleacă... ,

X. Da, da.

S. Dar n-avea toată lumea...?

X. Nuuu!

S. Cum numeați ansamblul de nuntă?

X. Bandă.

P. Orchiestră!! Orchestră, bantă... Bantă spune la de ăștia, cum îi spune...

X. ... de Anu' Nou...

P. Nu, da. Cari cântă cu trompieri, cu clanarete...

F. Prin zonă sunt și fanfare?

X. O fost înainte.

P.... o fost, o fost...

X. ... da'... o murit.

F. Și oamenii din sat de-aici ce chemau la nuntă?

X. Care-i plăse, mai lua și pe-așeia...

S. (către P.) Vă mai amintiți dacă evreilor le plăcea clarinetul?

P. Nu, am fost numai noi, orchestra...

S. Dar nu știți de vreunul care cânta la clarinet pentru evrei?... Nu știți?... Biiine

Notația 3: Sârbă care se cânta la evrei

Vioară: P; acordeon: X

Comentariul lui P., după execuție:

P. Asta tot așa,... elegant așa, știi...

S. Erau mai „elegante” cântările lor?

P. Așa, da, o leacă mai așa...

S. Se mișcau într-un fel anume...

P. Da, da, da. Mai plăcut, mai nu știu cum...

S. Aaa, mai puțin brutal, ca țărani... Asta vreți să spuneți?... Mai de salon, așa?

P. Face semne aprobatoare cu capul.

Cântare de masă de la evrei (notația nr. 4)

ATENȚIE: NR. 4 EXISTA ȘI IMPRIMATA DIGITAL DE FLORIN

Costică Lupu (care participă la culegere) n-a mai auzit această cântare la nimeni.

Notatia nr. 5 – Cântare de masă

Observații:

– lui P. i-a venit în cap imediat după cântarea 4, cu care se înrudește vizibil;

– n-a cântat-o propriu-zis, ci a „fredonat-o” instrumental, ca să și-o reamintească. Dar când s-o cânte cum se cuvine... a uitat-o!

Jocuri populare din localitatea Tudora

Notarea grafică a mișcărilor s-a făcut după simbolurile stabilite de maestrul de balet Theodor Vasilescu și maestrul coregraf Sever Tita.

CULEGERE ȘI TRANSCRIERE

COREGRAFICĂ: MIHAI CHELĂRESCU

TRANSCRIERE MUZICALĂ: CONSTANTIN LUPU

Motto:

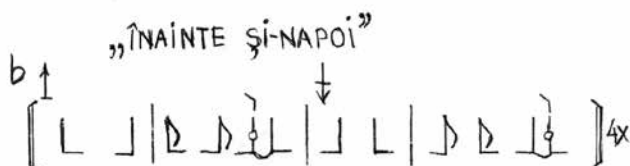
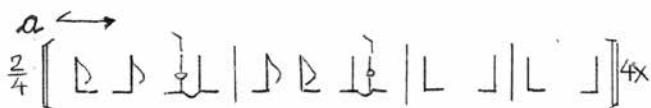
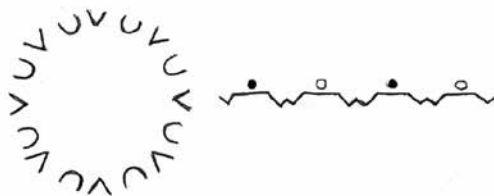
„Singurul cu care nu te poți
certa este Dumnezeu“

HORA

HORA

Hora

Horile, horile-s bune
Și-aduc bucurie-n lume.
Prindeți-vă-n hor-așa,
Ca la noi la Tudora!

Hora asta cine-o joacă,
Mare dragoste mai
poartă.

Ne-am prins toți mână
de mână,
Și jucăm cu voie bună.

Asta-i hora horelor,
Hora tudorenilor,
Înainte și-napoi,
Jucați hora ca la noi!

De pe dealuri, de pe văi,
Prindeți fetele flăcăi,
Sărutașile-n obraz,
De trei ori ura strigați!
Ura!
Ura!
Ura!

BĂTUTA CU FETELE

Handwritten musical notation for the dance "BĂTUTA CU FETELE". The notation is in 2/4 time and consists of three main parts:

- First part:** A sequence of notes and rests, followed by a bracketed section labeled "MÂNUTA SUS" repeated 16 times (16x).
- Second part:** A sequence of notes and rests, followed by a bracketed section labeled "PE SUB MÂNĂ" repeated 8 times (8x).
- Third part:** A sequence of notes and rests, followed by a bracketed section repeated 4 times (4x).

There are also some decorative elements and a small diagram at the top right showing a sequence of notes and rests.

BĂTUTA CU FETELE

Printed musical notation for the dance "BĂTUTA CU FETELE". The notation is in 2/4 time and consists of four staves of music. The tempo is marked as $\text{♩} = 152$.

Bătuta cu fetele

Frunză verde murele,
 Bătuta cu fetele!
 Hai băieți ca să jucăm,
 Că la toamnă ne ducem
 Și rămân fetele,
 Să pască oițele,
 Să le crească țâțele!
 Ridică mânuța sus,
 Să vezi puiul un' s-a dus!
 Și iar verde de sulfină,
 Dați fetița pe sub mână,
 Să se-nvârtă o săptămână!
 Frunză verde mentă creată,
 Dați fetița pe din față,
 Până mâine dimineață.

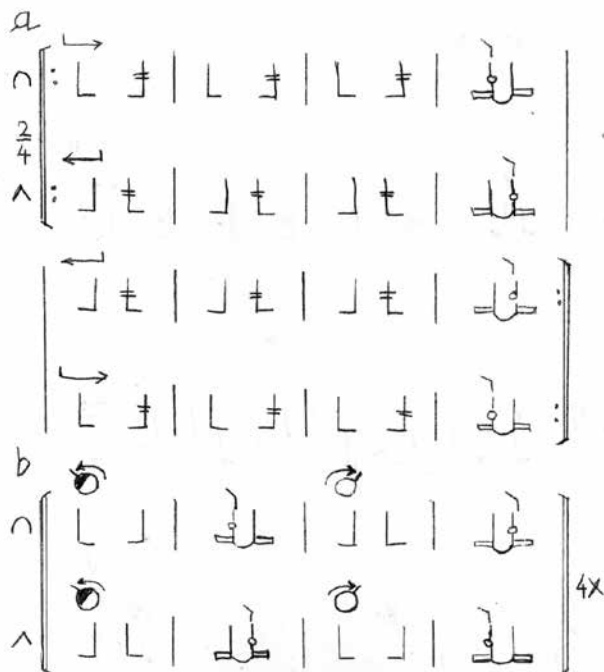
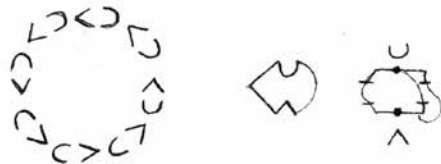
„PE DIN FAȚĂ”

Handwritten musical notation for the dance "PE DIN FAȚĂ". The notation is in 2/4 time and consists of two staves of music. The first staff has a bracketed section repeated 4 times (4x). The second staff has a bracketed section repeated 4 times (4x). There are also some decorative elements and a small diagram at the top right showing a sequence of notes and rests.

COASA

COASA

Coasa

Frunză verde trei scaieți,
 Hai la coasă măi băieți.
 Altă foaie de trifoi,
 Trageți brazda măi flăcăi,
 Trageți una, trageți două,
 Pân' la nouăzeci și nouă,
 Măine dimineată plouă!

După casă la mândra,
 Crește mare cânepa.
 Eu mă duc ca s-o cosesc,
 Pe mândruța s-o iubesc!

Bine-o fi, dac-om trăi,
 La vară când om cosi;
 Om cosi rânduri de flori,
 Să fie de sărbători,
 Pentru fete și feciori!

CIOBĂNAȘUL

Succesiune: a, b, a

„PE BĂȚAIE”

RUSEASCA

Ruseasca

Hai dă mâna la bădia,
Să te-nvârt ca ciocârlia,
Hai dă mâna la badea
Și te-nvârt ca roata.

Bine merge roata mea,
Când îi dau câte-o nuia,
Și nuiaua-i de răchită,
Merge roata prăvălită!

Tudoreanu-i om șiret,
Strânge lemne pe Siret,
Tudoreana-i tot așa,
Îi aburcă sarcina!

Am jucat și oi juca,
Rusoasca din Tudora,
Că se joacă pe-ndelete,
Cu mai mulți flăcăi și fete!

CIOBĂNAȘUL

Ciobănașul

Frunză verde de haldani,
Sunt cioban pe Bolohani,
Toată vara cu turma
Și dorul de la mândra!

Dragu mi-i oița laie,
Ciobănașul pe bătaie,
Pe bătaie măi bătrâne,
Ca la noi la poarta stânei!

Ciobăni aș ciobăni,
Oile dacă n-ar fi
Și ar fi în loc mândruțe,
Și mai mari și mai micuțe.

Fetele din sat la noi,
Fă-le Doamne toate oi,
Și pe mine berbecuț,
Să le fac câte-un mieluț!

RUSEASCA

Succesiune: a, b, a

